

MO/ Samenlevingsopbouw

MAART 2007

- *Talja Blokland over de mogelijke betekenissen van de afkeer van 'de bewoners' van 'de politiek'*
- *Capabel experimenteert al vijftien jaar met uiteenlopende vormen van (jongeren)participatie*
- *De Theaterstraat: theater als bindmiddel tussen etnische kringen en sociale klassen*

Inhoud

4. **De Theaterstraat trekt verder**, *Catrinus Egas*
In de Theaterstraat werken mensen uit alle lagen en kringen van de bevolking met elkaar aan een theaterproductie. Het is de bedoeling een aanzet te geven tot het verbeteren van de omgang tussen mensen uit al die verschillende etnische kringen en sociale klassen.
8. **Broedplaats Jong Bos en Lommer: Experimenteren met participatievormen**, *Marije Bierlaagh en Jasper Veldhuis*
Project Capabel fungeert al jarenlang als proeftuin voor vernieuwingen in het jeugdbeleid. Vijftien jaar geleden begonnen met peuters wordt er nu gesleuteld aan een 'broedplaats' voor jongeren van twaalf tot achttien jaar.
12. **'Ik bemoei me nergens mee': Luisteren naar 'de bewoners' die niet participeren**, *Talja Blokland*
De auteur gaat in dit artikel op zoek naar de mogelijke betekenissen van de afkeer van de politiek. Ze doet dat op grond van onderzoek onder een groep autochtone Hillesluisers en komt tot de conclusie dat de stelling 'politiek interesseert me niet' -in hun situatie- voor hen eigenlijk het enige waardige antwoord is.
19. **Buurt de boer op en Competentiebalans voor Moedercentra**
20. **Cartoon, Ondiep verenigt zich, Stichting komt op voor belangen van alle bewoners**, *Marnix Rueb*
22. **Zorge(n)loos wonen in Hoogeloon, Bewoners zetten zorgcoöperatie op**, *Catrinus Egas*
Bewoners van het Brabantse Hoogeloon sloegen de handen ineen om het verdwijnen van (zorg)voorzieningen uit hun kleine kern tegen te gaan. Hun zorgcoöperatie is vereniging én onderneming ineen.
26. **Europees jaar van de Interculturele Dialoog**
27. **Hij is niet langer in ons midden**
28. **De maatschappelijke stage, een opbouwende stage!**, *Marleen Alblas*
Sinds een aantal jaren experimenteren scholen met maatschappelijke stages. MOVISIE werkt met verschillende partijen samen om deze stage goed in te bedden.
31. **Milaan, Lyon en Warschau kijken mee in Malburgen. Wijkverbetering in Gelderland goed exportproduct**
32. **Een dienst van sociale diensten om ontplooiing van mensen mogelijk te maken**, *Tof Thissen*
Jaarlijks organiseert de Landelijke Cliëntenraad de Ab Harrewijn-rede, dit keer uitgesproken door Divosa-voorzitter Tof Thissen. Leidraad van zijn verhaal: te weinig zijn mensen uitgangspunt, te veel wordt uitgegaan van 'het stelsel' waarnaar de mensen waarvoor dat is ingesteld, zich moeten voegen.
37. **Leren van natuur in de buurt, Ekokids op Brede scholen**
38. **Stadse cultuur en groene, bijna dorpse omgeving, Capelle wil komst van te veel arme Rotterdammers stoppen**, *Anne van Veenen*
De auteur onderzoekt de vraag of de klachten dat Capelle 'het afvoerputje' wordt van Rotterdam, gegrond zijn.
42. **Contacten in de buurt, Aansluiting vinden tussen buurt en mensen met een verstandelijke handicap**, *Roel Verhagen*
De integratie in de wijk van mensen met een verstandelijke handicap verloopt niet altijd vlekkeloos. Opbouwwerkers zouden hen kunnen helpen te participeren in de buurt, en ondersteuning bieden bij het leggen van contacten tussen de (buurt)bewoners
45. **KUNST in taal & tekens, Gratis informatieboekje en website over kunstproject**
46. **Werk zat in je buurt, Baanbrekersprijs 2007**
48. **Actieve burgers en ondernemende professionals**, *Coby van Geffen*
Verslag van de Amersfoortse Welzijnsdag, een middag rond de Wmo met de ondernemende professional in het middelpunt. Ook werd voor het eerst de Horst Innovatie Prijs uitgereikt: wie is de meest ondernemende instelling met de meest ondernemende medewerkers?

Prijswinnaars van de Horst Innovatieprijs 2007

Ten geleide

Voor u ligt de eerste editie van *MO/Samenlevingsopbouw* die gemaakt is in de burelen van **onze nieuwe organisatie, MOVISIE**. Na de fusie per 1-1-2007 en de verhuizing per 5-2-2007, was het voor alle medewerkers een hele toer om hun draai te vinden. Zo ook voor de redactie en medewerkers aan ons blad *MO/Samenlevingsopbouw*. Niettemin hebben we gedacht dat het een goede gelegenheid was om de lay-out van het blad eens verder onder de loep te nemen en het resultaat van dit kritische onderzoek ziet u voor u liggen. **MO is qua uiterlijk opgefrist** en klaar voor deze nieuwe fase.

De redactieformule is ongewijzigd en we streven ernaar om ook dit jaar weer vele interessante artikelen over de samenlevingsopbouw en het opbouwwerk aan u voor te schotelen.

Teneinde nog verder 'met onze tijd mee te kunnen gaan' willen we de abonnee's vragen een email te sturen naar

opbouwwerk@movisie.nl.

De bedoeling is om een emailadreslijst te maken. Hiermee kunnen we ook tussentijds met u communiceren.

In deze editie vindt u een bijdrage van dr. Talja Blokland over de mogelijke betekenissen van de afkeer van 'de politiek' en Anne van Veen gaat in op de vraag hoe gegrond de klacht is dat **Capelle het 'afvoerputje' van Rotterdam** wordt. Ook in dit nummer de Ab Harrewijnrede, waarin Tof Thissen pleit voor een 'dienst van sociale diensten'. Roel Verhagen onderzocht hoe de aansluiting tussen buurten en mensen met een verstandelijke handicap kan worden verbeterd en Coby van Geffen tenslotte doet verslag van de eerste Amersfoortse Welzijnsdag.

Colofon

Samenstelling en redactie:
Fenny Gerrits, (hoofdredactie),
Coby van Geffen (eindredactie),
Wil van de Leur en Kees Stuurrop.
Administratieve ondersteuning:
Siep Latuheru en Patty Schellekens.

Cartoon pag.20 Marnix Rueb.

Foto/illustratie omslag foto:

St. EcoKids

Vormgeving/DTP: John Struiken.

Druk: Stimio Meteren.

Abonnementen:

De jaarabonnementsprijs bedraagt €44,- voor het eerste en €39,- voor het tweede en verdere abonnementen. Losse nummers kosten €12,50 (Prijzen exclusief portokosten.)

Opzegging van abonnementen dient schriftelijk vóór 1 december te geschieden.

ISSN:0929-2187.

Redactie en administratie:
MO/Samenlevingsopbouw,
Winthontlaan 4-6
3526 KV Utrecht
Telefoon: 030-7892182.
Faxnummer: 030-789 2111
E-mail:
opbouwwerk@movisie.nl

Advertentie tarieven zijn op aanvraag verkrijgbaar.

Kopijsluitingsdatum volgende nr.: 15-6-2007

Kennis en advies voor
maatschappelijke ontwikkeling

De Theaterstraat

In De Theaterstraat werken mensen uit alle lagen en kringen van de bevolking met elkaar samen aan een theaterproductie. De Theaterstraat wil bewoners 'voorbij de hete aardappel, de enge jongere, de oude zak, de hoofdhoek, de rolstoel of de kansarme laten kijken', en zo een aanzet geven tot het verbeteren van gesprek en omgang tussen mensen uit diverse etnische kringen en sociale klassen. Een gesprek met initiatiefneemster Mieke de Wit over het vervolg van dit in 2005 gestarte project.

"Het was spannend, bij tijd en wijle erg spannend, of het ons zou lukken: twaalf voorstellingen draaien met amateur-spelers en voornamelijk vrijwilligers. Een bijzonder kleine projectorganisatie bestaande uit twee mensen, op het laatst aangevuld met een derde, en steeds bijgestaan door twee enthousiaste opbouwwerkers. En dan ook nog eens op zoek naar geschikte locaties in de wijk." Zo begint Mieke de Wit, initiatiefneemster van De Theaterstraat, haar verslag van het project dat in 2005 werd uitgevoerd in Rotterdam Noord in samenwerking met de Rotterdamse opbouwwerkinstelling SONOR.

"De repetities waren wonderwel verlopen. Van de 35 spelers die waren begonnen, waren er nog dertig overgebleven. Enthousiast hadden zij een half jaar al improviserend gewerkt aan hun *fifteen minutes of fame*. Op de dag van de première stijgt de spanning: zouden de spelers niet afhaken, de vrijwilligers wel komen, en hoeveel publiek zouden we binnen krijgen? Om halfacht komt het eerste publiek binnen. Zij

worden verwelkomd met confetti. Om acht uur zijn we uitverkocht. Het publiek gaat in drie groepen van twintig mensen op pad langs de verschillende locaties. Daar zullen zij allemaal stukken zien over wat ons als mensen van verschillende klassen en kringen bindt."

De redactie van MO ging in Rotterdam op bezoek bij Mieke de Wit om te horen wat voor vervolg er aan het project in Rotterdam Noord is gegeven.

De evaluatie van het project in Noord leverde onder andere de aanbevelingen op om de theaterproducties een duidelijk maatschappelijk doel mee te geven en om zowel de vorm als de inhoud door en met de spelers gestalte te laten krijgen. Zijn dat aanbevelingen die je ter harte hebt kunnen nemen?

"Ja, dat was heel duidelijk. Bij alle volgende producties bepalen we een lijn en worden thema's en onderwerpen gekozen op basis van vooronderzoek. Ook is duidelijk dat je persoonlijke thema's moet verbinden met universele thema's, zoals 'wat hebben wij gemeen'. Met andere woorden, het moet boven het particuliere uitstijgen. Anders blijft het alleen verbonden met het particuliere leven en de persoonlijke ervaring van de spelers en kan het geen algemene betekenis krijgen. En alleen dan kun je er in sociale processen iets mee."

Zijn de spelers in staat om genoeg afstand te nemen van hun persoonlijke ervaringen? Met andere woorden, moet je ze daarin niet begeleiden en, zo ja, wie moet dat doen? Moet je daarbij niet een onderscheid maken tussen de regisseur als vormgever en een coach?

"De mens is een reflecterend wezen en wat we merken is dat we bij de ontwikkeling van de producties met de spelers een proces van reflectie en duiding doorgaan. De regisseur heeft daarbij niet alleen de vormgevende rol maar ook een coachende. Dat gaat heel goed samen, maar dat vraagt wel bepaalde kwalificaties. Het faciliteren van ontmoeting begint al bij het werken met de spelers en de vrijwilligers. Of beter nog, het

**Niet het
cultuurverschil
maar het
klassenverschil
is het probleem**

begint met de keuze van regisseurs. Bewust zoeken we naar regisseurs die hun sporen hebben verdiend in het werken met verschillende groepen amateurs. Belangrijk is dat zij een sfeer kunnen creëren waarin mensen zich veilig en geaccepteerd voelen, gek kunnen doen, grenzen kunnen verkennen, dingen van zichzelf durven laten zien, een afwijkende mening mogen hebben, waarin aandacht is voor elkaar en waarin kan worden samengewerkt."

Dat is een belangrijk proces en het heeft een doel in zich. Maar als je de theateraanpak verbindt met een maatschappelijk doel en met sociale processen die op gang moet worden gebracht, waar ligt dan het initiatief?

"Het evaluatierapport van Harry Broekman (zie kadertekst op pagina 7) geeft veel verschillende aanbevelingen en we zijn nu in Schiedam bezig om die aanbevelingen heel letterlijk te nemen bij een project in een moeilijke wijk. De opzet wordt een 'theatrale wandeling' met enkele stukken rond thema's als 'geweld achter de voordeur'. Bij deze opzet willen we de ketenaanpak benadrukken om daarmee een collectief commitment te bereiken van de verschillende actoren in de wijk. Daarbij kun je denken aan woningcorporaties, zorginstellingen, thuiszorg, politie, welzijnswerk, scholen. We beginnen daarom met 'buurttafels'. Dat zijn

trekt verder

Foto's: Bas Czerwinski

bijeenkomsten met vertegenwoordigers van die actoren, waar we met elkaar de thema's vaststellen. Daarbij wordt dan niet alleen gekeken naar de theaterproductie maar naar het hele traject van aanpak, en er wordt vastgesteld wie wat doet in dat traject.

We hebben er dit keer zeer bewust voor gekozen om te beginnen bij het opbouwwerk en bekijken hoe we het theater daar dienstbaar aan kunnen maken. Daarmee ligt het initiatief dus bij het opbouwwerk, maar dat wil niet zeggen dat we als theatermakers volledig ondergeschikt zijn. We stellen ons nadrukkelijk op als partner in dat proces."

Ontmoeting, daar is het De Theaterstraat om te doen, zo schrijf je op de site. Bevestigt dat de focus op de multiculturele samenleving?

"Nee, juist niet. Niet het cultuurverschil is het probleem, maar het klassenverschil. Mensen ontmoeten elkaar eigenlijk altijd in 'eigen kring', in hun eigen klasse. Ik herken dat ook bij mezelf hoor. Vaak deel je dezelf-

de interesses, tref je elkaar bij dezelfde activiteiten en op dezelfde locaties. Je ziet ook dat verschillende klassen die in een en dezelfde wijk wonen elkaar niet of nauwelijks ontmoeten. Weinig interventies zijn daar ook op gericht. Het sociaal-cultureel werk is immers van oudsher gericht op arbeiders en niet op de middenklassen. Met de Theaterstraat spreken we mensen aan op iets dat ze leuk vinden, wat ze interessant vinden en waar ze iets mee hebben. En theater is iets dat ze niet zo gauw in eigen kring kunnen realiseren."

Kun je daar het effect van zien?

"Ja, om te beginnen is het fijn om met elkaar naar een voorstellingenreeks toe te werken. In zo'n proces deel je veel met elkaar en leer je de mens kennen. Het maakt het erg veel positieve energie los, waardoor mensen die er aan meedoen daarna ook als het gaat om andere zaken aanspreekbaar zijn voor professionals. Belangrijk is ook dat ze hebben ervaren dat je iets met elkaar kunt en dat ook kunt bereiken. Je beleeft

wat met z'n allen en dan doet het er niet meer toe waar je vandaan komt en of je voor dubbeltje dan wel een kwartje bent geboren.

Op individueel niveau zie je dat talenten worden aangesproken en ontwikkeld: speeltalent, organisatietalent, bartalent, enzovoorts. Bovendien ervaart iedereen dat wat je doet betekenis heeft in een groter geheel. Het is niet vrijblijvend. Je wordt aangesproken op verantwoordelijkheid."

Eten is weten

"In Delfshaven bijvoorbeeld, doen we nu het project 'Eten is weten'. Dat gaat natuurlijk om koken en eten in verschillende culturen en om elkaar op dat vlak te leren kennen. Maar ondertussen gebeurt er erg veel omheen. Er wordt niet alleen gekookt, een groep vrouwen is bezig de tafellakens te maken, anderen maken speciale borden en kopjes, enzovoorts. Dan komt er een tentoonstelling over kookspullen, kruiden en andere ingrediënten. We betrekken er niet alleen tieners en vrouwen bij, maar ook de

winkeliers die deze producten verkopen. Verder zijn het opbouwwerk en het sociaal-cultureel werk erbij betrokken en de SKVR (Stichting Kulturele Vorming Rotterdam –red.). Ook is er een netwerk van creatieve en ict-ondernemers in Rotterdam – De Spaanse Vloot – dat meedenkt en meewerkt. Zo krijgt het project veel meer uitstraling en ontstaan er bijvoorbeeld ook spin-off-projecten op scholen.”

De kracht zit hem dus ook in de serie nevenprojecten en samenwerkingsrelaties die op gang worden gebracht.

“Ja, precies. Daarom zijn we ook bezig een ‘Meiden eetteam’ op te zetten rond prangende vragen over eten. Meiden komen daar met hun eigen eetvragen die ze proberen met elkaar op te lossen. Daar worden dan weer filmpjes van gemaakt die worden vertoond op *Cineac Delfshaven*, de deelgemeente-tv. Dat is natuurlijk geweldig voor die meiden zelf. Ze leren er iets van en dan vooral ook van en met elkaar. Ze komen op tv, en reken maar dat *Cineac Delfshaven* goed wordt bekeken! Op die manier heeft

dat een veel groter effect dan alleen voor die groep meiden.”

Meer doen, minder lullen

“Een ander voorbeeld is de ‘conferenties’ die we in Delfshaven gaan organiseren voor de instellingen die er actief zijn. Dat worden alleen geen gewone conferenties. Een belangrijk onderdeel is dat de deelnemers in groepjes van vijf de wijk in gaan. De groepjes worden zo samengesteld dat daarin vertegenwoordigers zitten van instellingen die elkaar anders niet zo snel zullen opzoeken, laat staan samenwerken. Ze krijgen de opdracht mee om voor een bepaald project in een bepaald deel van de wijk mensen aan te spreken. Dat kan op straat, maar ze kunnen ook aanbellen en mensen thuis opzoeken. Zo worden ze gedwongen om een project niet vanachter een bureau of vergadertafel te ontwikkelen, maar in direct gesprek met bewoners én met elkaar. Een woningcorporatie en een bank hebben zich garant gesteld voor de uitvoering van het beste project.”

Krijg je daar wel deelnemers voor? Veel mensen zullen dat toch wel eng of in ieder geval moeilijk vinden?

"Omdat ik bij de instellingen proef dat er veel op zoek zijn naar nieuwe samenwerkingsverbanden, vermoed ik dat de conferentie goed bezocht gaat worden."

Wat is de relatie met het project 'Eten is weten'?

"Er is geen directe relatie maar wel indirect. In beide vormen gaat het er om dat mensen ontmoeten die elkaar anders niet of niet zo gemakkelijk tegenkomen. Bij de voorstelling gaat het om bewoners, bij de conferentie om mensen die bij organisaties in de wijk werken. Verder gaat het hier ook vooral om het effect op langere termijn. Zo hebben we de intentie om deze aanpak jaarlijks te herhalen, zodat er steeds weer opnieuw impulsen ontstaan. We hopen dat dit ook enthousiasme losmaakt en dat meer instellingen mee gaan doen. Ons motto: "Meer doen, minder lullen".

Op stap met de prins

"Een ander project is 'Op stap met de prins' dat is ook erg leuk om te doen. We maken dan een theaterstuk dat ook weer op locatie wordt opgevoerd en waarin de prins moet leren om vanuit de beschermde omgeving van het kasteel de wereld in te gaan. Het gaat er dan natuurlijk om wát hij dan moet leren. Daarom werken we samen met twintig bewonersorganisaties en basisscholen. Voor die basisscholen is het interessant, omdat zij zich bezig kunnen houden met kinderen te leren wat ze in de wereld nodig hebben aan kennis en sociale vaardigheden. Voor het opbouwwerk is het interessant omdat ze bezig zijn met bewoners en gedragsregels. Op die manier wordt het niet moraliserend doordat je dat van buitenaf aandraagt en oplegt, maar omdat het vanuit de wijk en vanuit de kinderen zelf ontstaat. Op die manier garandeert het voortraject een duurzaam proces. Dan zie je ook dat het niet alleen om cultuuraspecten gaat, maar ook om klassenaspecten, om zaken die je nodig hebt buiten je eigen omgeving."

Voor meer informatie:

www.detheaterstraat.nl

Aanleiding tot het project

Het idee voor De Theaterstraat ontstond in 2003, toen Rotterdamse bestuurders en politici zich steeds meer in negatieve termen over Rotterdam en de Rotterdammers gingen uitlaten. 'Onze stad voert de foute lijstjes aan en vormt het afvoerputje van Nederland. Het integratiebeleid heeft gefaald en de inburgering is spaak gelopen. De kansrijken verhuizen naar de randgemeenten en de kansarmen nemen hun plaats in. De afstand tussen bevolkingsgroepen is enorm.'

Ook een interview met Jan Willem Duyvendak (Tijdschrift Sociale Sector, 9/9/03) gaf inspiratie tot het ontstaan van De Theaterstraat: "(...) het gaat om de kwaliteit van de sociale relaties, daar is in Nederland ontzettend veel mee mis. We definiëren alles in termen van onveiligheid of van de problematische relatie tussen overheid en burger. Let wel: de kwaliteit van de sociale relaties is niet hetzelfde als sociale cohesie. Daar is misschien wel te veel van. Je moet mensen ook de kans geven uit hun groep te ontsnappen, want het is geen goede kwaliteit van sociale relaties als je mensen opsluit in een eigen groep."

Veel ontmoetingen in de wijk worden echter georganiseerd tussen mensen uit de eigen cultuur en klasse. Dit is een goede zaak voor mensen voor wie de buitenwereld groot en bedreigend is, maar een slechte zaak als het daarbij blijft. Ontmoetingen buiten eigen kring mogelijk maken, daar was het in De Theaterstraat om te doen, om zo een aanzet te geven tot het verbeteren van gesprek en omgang tussen mensen uit diverse etnische kringen en klassen.

In juni 2005 werd -na een voorbereiding van twee jaar- De Theaterstraat uitgevoerd in Rotterdam Noord in samenwerking met de Rotterdamse opbouwwerkinstelling SONOR. "Theater gemaakt door bewoners van Rotterdam Noord, voor Noord (en de rest van de wereld)," zo valt te lezen op de website. "Het was een theatrale wandeling langs vijf bijzondere locaties. Op basis van de persoonlijke inbreng en verhalen van de spelers, maakten vijf professionele regisseurs met hen theatrale stukken van elk een kwartier. De vorm liep uiteen van bewegingstheater in een zwembad tot muziek in een garage en monologen in een huiskamer."

Wat valt er van te leren?

SONOR had flink geïnvesteerd in deze projectaanpak en wilde daar graag lessen uit trekken. Harry Broekman van het bureau Broekman & Partners deed onderzoek. Onder het kopje 'Wat valt er van te leren' valt te lezen:

"Sociale problemen, waaronder een chronisch gebrek aan onderlinge betrokkenheid van bewoners, zijn van oudsher een reden voor de overheid om het opbouwwerk te hulp te roepen. Opbouwwerkers, dat zijn professionele begeleiders van burgerinitiatieven, proberen dan mensen te motiveren actief te worden in de eigen woon- en leefomgeving. Met huurderacties, inspraak bij stadsvernieuwing en verbetering van voorzieningen voor de jeugd, om maar enkele vormen te noemen. Hierbij legt men de laatste jaren minder een accent op materiële belangen of strijd, en meer op samenwerking en ontwikkeling. Daarbij laat men zich thans nadrukkelijk leiden door vragen als: wat is er voor talent in de wijk, hoe wordt er al samengewerkt en hoe kunnen we dat versterken? Deze wending naar constructieve ontmoeting, gemeenschappelijk handelen en capaciteitsversterking van de buurt, wordt mede gevoed door de wens bij bestuurders naar integratie van allochtonen. Tegen deze achtergrond is SONOR actief op zoek naar kansen om met theater een impuls te geven aan een rijker multicultureel buurt leven. Wat komt hier zoal bij kijken? Waar moet je op letten in de praktijk? In het moderne jargon heet dit 'kansgedreven' ondernemen met culturele middelen door de opbouwwerkers. Uit de ervaringen van de SONOR opbouwwerkers blijkt dat - waar het theater betreft - het verstandig is om ruim aandacht te besteden aan een viertal aspecten bij het opzetten van een productie:

- a. Er is een relevant onderwerp én er is een gereede aanleiding.
- b. Er kan een bij de situatie/bij de vraag passend aanbod gedaan worden.
- c. Een en ander leidt tot wenselijke effecten bij het aanpakken van problemen, benutten van kansen, of bewerken van issues.
- e. Die effecten zijn meerlagig, anders bekijken deze niet."

<

Broedplaats Jong Bos en Lommer: Experimenteren met

Project Capabel in het Amsterdamse stadsdeel Bos en Lommer fungeert al sinds 1991 als proeftuin voor vernieuwingen in het jeugdbeleid. Deze pioniersrol maakt het mogelijk om nieuwe methodes en werkvormen in de praktijk op hun bruikbaarheid te testen. Dat begon vijftien jaar geleden met de nul tot vierjarigen. De afgelopen drie jaar zijn activiteiten ontwikkeld voor jongeren in de tienerleeftijd, de twaalf tot zestien-jarigen. En er wordt druk gesleuteld aan een broedplaats voor jongeren van twaalf tot achttien jaar als opstap naar nieuwe vormen van participatie en klantgestuurd werken met jongeren.

Jongerenparticipatie wordt nogal eens ad hoc uit de grond gestampt. En blijft dan beperkt tot een selecte groep die bereid is te vergaderen over plannen die ze van hogerhand krijgen voorgelegd. Niet zelden haken jongeren voortijdig af bij lange procedures zonder garanties op een gunstige afloop. De Broedplaats Jong Bos en Lommer is een poging om alert in te kunnen springen op wensen en ideeën die op dat moment leven bij jongeren. Het zoeken is onder meer naar een balans tussen het eigen initiatief van de jongeren en de mate van steun die ze nodig hebben bij het realiseren van hun plannen. Capabel wil experimenteren met uiteenlopende vormen van participatie.

Advies, ruimte en geld

De Broedplaats Jong Bos en Lommer heeft kortgezegd drie smaken in de aanbieding: advies, ruimte en geld.

Om met het advies te beginnen: jongeren kunnen bij de Broedplaats aankloppen om een idee te bespreken, ze kunnen hulp krijgen om hun plannen concreter en haalbaar te maken, maar ook om in contact te komen met organisaties en bedrijven.

Dan de accommodatie: er zijn een aantal ruimtes in het stadsdeel beschikbaar waar jongeren terecht kunnen om hun ideeën uit te werken en gebruik te maken van kantoorfaciliteiten. Tot slot het geld: er zijn drie manieren om aan geld te komen voor een goed plan. De eerste mogelijkheid is om aan te kloppen bij Jong Bos en Lommer voor steun bij het indienen van een aanvraag bij een fonds of een overheidsinstantie. De tweede bron is een noviteit: de IDN-bank, oftewel de ideeënbank. Deze IDN-bank biedt een combinatie van geld en begeleiding. Per initiatief is een bedrag van vijfhonderd euro beschikbaar en maximaal acht uur begeleiding. De toekenning hiervan gebeurt aan de hand van een soort APK-keuring met tien punten waaraan het plan van de jongeren moet voldoen. Het R.C. Maagdenhuisfonds heeft de financiële middelen beschikbaar gesteld voor de Stichting IDN. (Zie verder onder het tussenkopje ideeënbank : IDN-bank als ideeënbank voor jongeren.) Sommige initiatieven vallen door de gehanteerde criteria buiten de boot, maar zijn toch zeer de moeite waard. Dan resteert nog als derde mogelijkheid; een (aanvullende) financiële ondersteuning door Capabel. Dat was bijvoorbeeld het geval met een buurtsoap door jongeren en een ontmoetingscentrum, gerund door en voor jongeren in een accommodatie die de woningcorporatie gedurende een jaar beschikbaar stelde.

Ideeënbank

Capabel ontwikkelt de Broedplaats Jong Bos en Lommer en is verantwoordelijk voor

de organisatie: financieel, inhoudelijk en organisatorisch. De IDN-bank is een typische Capabel-coalitie: het R.C. Maagdenhuisfonds staat garant voor de financiering van de projectaanvragen, terwijl de ureninzet voor de begeleiding in handen is van Capabel. Deze samenwerking en tegelijkertijd gescheiden verantwoordelijkheid heeft als voordeel dat noch de een noch de ander de touwtjes in handen heeft. Beide partijen leveren iets van hun zeggenschap in. De winst van deze mix zit in een deskundiger en onafhankelijker oordeel. Door de constructie van een aparte stichting komt het geld snel bij de jongeren terecht: bijna altijd binnen een paar dagen. In de pilot-fase wordt intensief gezocht naar samenwerking met partners binnen het stadsdeel. Het experiment moet antwoord geven op vragen als: welke ideeën leven er bij de jeugd, hoe ondersteun je die het best, hoe taxeer je de grens van wat ze zelf kunnen en wat levert deze werkwijze in concreto op? De ervaringen met de Broedplaats en de IDN-bank moeten uitwijzen hoe deze werkwijze in de toekomst het best kan worden geïmplementeerd. Bij de komende aanbesteding van het jongerenwerk wordt in het bestek voor aanbesteding bijvoorbeeld alvast opgenomen dat de ontwikkelde succesvolle werkwijzen van de pilot worden overgenomen door de toekomstige aanbieder van het jongerenwerk. Maar de pilot kan net zo goed uitwijzen dat het initiatief veel beter bij een andere organisatie aangehaakt kan worden. De eindversie ligt dus nog open.

Langdurig preventieprogramma

De manier waarop de Broedplaats tot stand komt is exemplarisch voor de werkwijze van Capabel. Zestien jaar geleden haalde het Amsterdamse stadsdeel Bos en Lommer een dikke streep door de carrousel van kortlopende projecten op deelterreinen die het jeugdbeleid in die tijd kenmerkte. In plaats daarvan werd gekozen voor een langdurig, breed en samenhangend preventiepro-

participatievormen

Jongere voert het woord op een zelfgeorganiseerd debat in podium mozaïek, en neemt de plaats in van de officiële spreker.

Foto's: Fons Deen

gramma. Het ministerie van VWS, het stadsbestuur van Amsterdam en het stadsdeel Bos en Lommer wierpen zich op als financier en aandeelhouder en garandeerden het project een looptijd van maar liefst achttien jaar. Met als doel de extra middelen in te zetten voor het structureel inhalen van onderwijsachterstanden en het vergroten van de toekomstkansen voor de jeugd. Om de effectiviteit van de extra inzet in kaart te brengen, loopt er parallel aan het project een longitudinaal onderzoek van het SCO Kohnstamm Instituut. Die verzamelt gedurende deze achttien jaar een schat aan informatie over de generatie die in de periode 1991 – 2009 opgroeit in dit stadsdeel.

Baby's en peuters

Capabel werkt in blokken van vier jaar. In 1991 werd begonnen met de leeftijdsgroep nul tot vier-jarigen. Een van de eerste activiteiten was het geven van groepsvoorlichting aan allochtone moeders van baby's en peuters. Dit gebeurde in samenwerking met de GG&GD, als aanvulling op de individuele oproepen van het consultatiebureau. Vanaf

de zuigelingenleeftijd kregen moeders in Bos en Lommer sindsdien voorlichting over het voeden en opvoeden van hun kroost. Turkse en Marokkaanse moeders uit de buurt traden op als intermediairs. Die werden als getrainde ervaringsdeskundigen ook ingezet bij de begeleiding van andere nieuwe activiteiten als een spel-o-theek, een speelgroep als voorportaal voor de peuterspeelzaal en spelbegeleiding aan huis. De onderliggende boodschap van al deze activiteiten was dat spelen voor kinderen in de beginjaren heel belangrijk is voor de ontwikkeling van hun taal en motoriek. Hoe deze aaneenschakeling van activiteiten elkaar onderling kan versterken staat beschreven in de uitgave *Capabel met oog voor de toekomst*.

School en opvoeding

Hoe betrek je ouders bij het onderwijs van hun kinderen als die vaders en moeders zelf de Nederlandse taal nauwelijks of in het geheel niet machtig zijn. En vaak geen idee hebben wat er op de school zoal van hun kinderen wordt verwacht. Voor die opgave

stond Capabel aan het begin van het tweede blok van vier tot acht jaar. De introductie van de destijds nog nieuwe programma's als Opstap, Klimrek en Overstap werd gebruikt om de drempel tussen ouders en school te slechten. Onder schooltijd volgden de moeders een zogeheten Opstap-cursus, waarin ze op de hoogte raakten van de lessen die hun kinderen op dat moment kregen, en werden er handvatten aangereikt om thuis hun kinderen te stimuleren. Bijvoorbeeld welk speelgoed past bij hun ontwikkeling, of waarom het belangrijk is dat kinderen thuis een boek lezen. De cursus was voor veel moeders weer een opstap om taallessen Nederlands te volgen of actief te worden als vrijwilliger. Capabel organiseerde voorlichtingsavonden over school en opvoeding en er werden gespreksgroepen over opvoedingsvragen voor ouders opgezet. Daar werd gretig gebruik van gemaakt. De contacten en het opgebouwde vertrouwen door de inzet van de intermediairs in de eerste vier jaar, betaalde zich hier uit. Opvoedingsondersteuning was bij deze generatie ouders inmiddels ingeburgerd.

Capabel heeft de jarenlange ervaringen met opvoedingsondersteuning en ouderbetrokkenheid op de basisschool vastgelegd in een draaiboek.*

Lange termijn

In elk blok van vier jaar krijgt Capabel de ruimte om te experimenteren door eerst uit te zoeken welke veranderingen in gang gezet moeten worden en op welke manier vervolgens de nieuwe activiteiten het best tot hun recht komen. Vaak gebeurt dit in nauwe samenwerking met de partners in de wijk. Bij de groepsvoorlichting was dit bijvoorbeeld de GG&GD, belangrijke andere partners zijn het onderwijs, het welzijnswerk, zelforganisaties en de eigen stadsdeelorganisatie. Nieuwe activiteiten die hun nut eenmaal hebben bewezen, moeten wel binnen vier jaar vaste voet aan de grond hebben. Capabel probeert ze zo veel mogelijk onder te brengen bij een van bestaande organisaties. De implementatieplicht dwingt het project om nieuwe activiteiten te ontwikkelen die effectief, duurzaam en betaalbaar zijn. De praktijk wijst uit dat er al vanaf de fase van kwartiermaken nagedacht moet worden over de kansen op langere termijn. Het zoeken naar extra financieringsbronnen is een onderdeel van het ontwikkelingstraject. Vanwege deze continuïteitsvraag wordt het stadsdeel al in een vroeg stadium betrokken bij de ontwikkeling van nieuwe projecten.

Kenmerken

Het DNA van Capabel heeft een aantal kenmerken waar de activiteiten aan te herkennen zijn. Een daarvan is dat aansluiting gezocht wordt bij de eigen omgeving van de jeugd en hun ouders, bij de krachten die daar aangeboord en gestimuleerd kunnen worden. In de statistieken scoort de jeugd die in Bos en Lommer opgroeit hoog in de negatieve rijtjes, een groot deel start al aan de poort van de basisschool met een zorgwekkende achterstand. Ook de omstandigheden waarin het merendeel opgroeit zijn ongunstig te noemen. Aan de andere kant is het een stadsdeel met veel opgroeiende kinderen en veel onontgonnen potenties en talenten. De inspanningen van Capabel zijn steeds gericht op de kansen die er liggen of gecreëerd kunnen worden. De gehanteerde methodieken hebben dan ook een activerend karakter.

Een tweede wezenskenmerk is het zoeken naar nieuwe verbindingen. Gelijk bij de start zijn netwerken in het leven geroepen waarin de scholen, het welzijnswerk, politie en hulpverlening met elkaar overleggen. Door de jaren heen weten bijvoorbeeld onderwijs en welzijnswerk, maar ook ouders en scholen, elkaar steeds beter te vinden. Wat betreft verbindingen in de tijd wordt er gewerkt aan een doorgaande lijn van voorzieningen voor ouders en hun kinderen in de prille jaren, naar voorziening gericht op de basisschoolleeftijd, het voortgezet en vervolgens de leeftijdsfase van het middelbaar beroepsonderwijs. Bij de overgang naar een nieuwe leeftijdsfase worden aanvullende begeleidingstrajecten opgezet voor risicogroepen. En als leerlingen na de basisschool verspreid over scholen in andere delen van de stad terecht komen, dan volgt Capabel ze over de grenzen van het stadsdeel om ook hierbij nieuwe verbindingen te leggen.

Een derde herkenningspunt is het betrekken van de ouders als steun en anker in de ontwikkeling van hun kinderen. In alle leeftijdsfasen wordt gezocht naar geschikte instrumenten om ouders te helpen die rol competent en capabel te vervullen. In de overtuiging dat hier een grote preventieve werking vanuit gaat.

Tot slot het experimentele karakter als structureel kenmerk voor de werkwijze van Capabel. Er worden heldere doelen gesteld en er worden meetbare resultaten benoemd, maar de vrije ruimte en de gelegenheid om te experimenteren en risico's te nemen is essentieel voor het succes van de projecten.

Alliantiemangement

Tot zover kenmerken die de opbouwwerker bekend en wellicht ook als muziek in de oren zullen klinken. Toch is er een wezenlijk verschil, namelijk dat het project formeel een onderdeel is van de stadsdeelorganisatie en ressorteert onder de afdeling voor

maatschappelijke ontwikkeling en dienstverlening. Tegelijkertijd is het project ook hier weer een vreemde eend in de bijt. Het stadsdeel fungeert namelijk niet als enige financier en opdrachtgever. De beleidsgroep die het project aanstuurt bestaat uit vertegenwoordigers van het stadsdeel, de stedelijke Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, het ministerie van VWS en de Universiteit van Amsterdam.

Daarmee is Capabel een beetje van iedereen en ligt het gevaar op de loer dat het een beetje van niemand is. Het vereist wat je met een mooie term alliantiemangement zou kunnen noemen, om deze uitgangspositie in je voordeel om te kunnen buigen. En een focus op datgene wat de afzonderlijke partijen in de beleidsgroep aan elkaar bindt, namelijk de belangen en perspectieven van de generatie jongeren die opgroeit in Bos en Lommer. Haar relatief zelfstandige positie heeft Capabel paradoxaal genoeg juist weten te verwerven doordat het gelieerd is aan meerdere partners. Dit hybride karakter van de projectorganisatie komt terug bij de personele bezetting. Drie personeelsleden zijn in dienst van het stadsdeel, middels detachering zijn twee projectmedewerkers van welzijnsorganisaties aangehaakt bij Capabel en worden aanvullend op tijdelijke basis per projectonderdeel medewerkers binnengehaald. Dit is afhankelijk van de deskundigheid die in een bepaalde periode vereist is. Want de vereiste expertise wisselt per leeftijdsgroep waar Capabel zich op richt.

Tieners

De start van het cluster twaalf tot zestienjarige betekende een aantal jaren geleden zo'n periode van heroriëntatie voor Capabel. Immers de tieners moesten de vertrouwde basisschool om de hoek inruilen voor het veel grootschaliger voortgezet onderwijs elders. De veranderingen zijn groot: ze waaieren uit over de stad, maken daar nieuwe contacten, de verhoudingen op school zijn anders en de ouders staan meer op afstand van de school. De pubers verleggen hun grenzen, letterlijk en figuurlijk. Omdat met name de kwetsbare leerlingen bij deze overgang van basisschool naar het voortgezet onderwijs vaak kleerscheuren oplopen, is voor die categorie leerlingen een mentortraject ontwikkeld. In de opbouw van de basisschool krijgen deze risicoleerlingen in groepsverband extra bege-

leiding van mentoren. Die bieden hulp bij hun huiswerk en bespreken groepsgewijs sociale thema's. Parallel hieraan worden bijeenkomsten met de ouders georganiseerd. Dit begeleidingstraject loopt door tijdens de brugklas op het voortgezet onderwijs, voor driekwart van de leerlingen uit Bos en Lommer is dit het vmbo.

Ouderbetrokkenheid

Het Calvijn met Junior College, de school waarop het boek 'Onzichtbare ouders' van Margalith Kleijwegt is gebaseerd, is sinds het schooljaar 2005/2006 proefgebied voor Capabel. Met het organiseren van themabijeenkomsten en een intensieve aanpak bleek een grote groep ouders wel degelijk de school binnen te komen. Uit hun midden is zelfs een ouderraad gevormd. De school zelf geeft aan dat ouders betrouwbare partners zijn geworden en legt de lat voor komend schooljaar al weer hoger. Het Calvijn heeft Capabel gevraagd om de nieuwe aanpak te verankeren binnen de school. En er zijn afspraken met andere vo-scholen om ook daar de ouderbetrokkenheid te stimuleren. In het afrondende jaar 2007 worden tweehonderd leerlingen begeleid bij hun overstap van de basisschool naar het voortgezet onderwijs. En wordt de expertise overgedragen aan de toekomstige uitvoerder, de (stedelijke) Stichting voor Kennis en Sociale Cohesie.

De overgang van het vmbo naar het mbo is een volgend struikelblok voor leerlingen in de risicogroep. In de visie van Capabel is de betrokkenheid van ouders cruciaal in een periode waarin veel verandert, zoals bij de overgang van het vmbo naar het middelbaar beroepsonderwijs. Vandaar dat dit in de komende periode een belangrijk aandachtspunt is voor nieuwe experimenten om de risicogroep en hun ouders te ondersteunen.

Marije Bierlaagh is projectmanager van Capabel

Jasper Veldhuis is freelance verslaggever

<

Hoe kan een 'zomerzegel' mijn oma helpen??

NATIONAAL FONDS Ouderenhulp

KOOP NU ZOMERZEGELS!

En steun het gevecht tegen eenzaamheid en armoede onder ouderen!
O.a. te koop bij postkantoor en op www.ouderenhulp.nl

Noteer alvast in je agenda:

**donderdag 22
november 2007**

**Vakconferentie opbouwwerk
2007**

Terug naar de mensen

in de Jaarbeurs Utrecht

'Ik bemoei me nergens mee': Luisteren naar 'de bewoners' die niet participeren'

Foto's: John Struiken

Om goed te kunnen luisteren naar 'de mensen in de wijken' zou het handig zijn als zij zich wat meer met de politiek bemoeiden. In de wijken op het nieuwste lijstje (van minister Vogelaar) vinden we echter veel niet-stemmers – en in de inspraakorganen zien we hen al evenmin. Hoewel het probleem niet nieuw is, wordt de vraag naar non-participatie pregnanter. Zeker naarmate we meer verantwoordelijkheden naar 'de mensen in de wijken' schuiven omdat zij zoveel mooie initiatieven hebben, zonder onszelf vragen te stellen over de democratie die deze delegatie van publieke middelen nodig heeft. Zeker voor opbouwwerkers is meer kennis van non-participatie wenselijk.

Kenmerken van mensen zoals etniciteit, sekse, leeftijd of opleidingsniveau verklaren variaties in participatie nooit volledig. Wat, dan, betekent het dat mensen zeggen dat politiek hen niet interesseert? Ik ga dat na met onderzoek in het Rotterdamse Hillesluis (Blokland 2005). Daarbij vat ik politieke participatie breed op, inclusief inspraak. Ik probeer aannemelijk te maken dat de afstand tussen burgers en de politiek niet alleen een tekortkoming is van 'de politiek'. Ten eerste is gebrek aan politiek vertrouwen een uitdrukking van een algemenere teleurstelling. Ten tweede is het ook een afstand die sommige burgers zelf creëren als neerslag van een omvattender tegenstelling tussen de eigen gemeenschap en de buitenwereld.

Niet de wijk, maar milieu

Dat 'de bewoners' van achterstandswijken politiek weinig actief zijn is uiteraard ongenueanceerd. Zij wonen in een statistisch homogene wijk. In hun netwerkcomposities, leefstijlen en buurtgebruik tonen zij evenwel veel variatie. Conventionele beschrijvingen van de sociale formaties waarin mensen leven met termen als 'wijk' zijn met alle ontwikkelingen in mobiliteit en techniek inadequaat geworden (Eade 1997:6). Dat impliceert niet dat de buurt er als locatie niets meer toe doet. We kunnen echter haar betekenis niet vooronderstellen. Mensen produceren actief de betekenissen van de plaatsen (Massey 1995:183-7), betekenissen die hun uiteenlopende identiteiten en leefwerelden of milieus (Albrow et al. 1997: 30-1) passen. Milieu verwijst naar de leefomgeving zonder gegeven geografische dimensie. In uiteenlopende milieus kan de 'buurt' allerlei relevanties hebben die onafhankelijk van en naast elkaar bestaan. Alleen wanneer we de sociale betekenis van locatie niet vooronderstellen, kunnen we uiteenlopende relevanties van 'buurt' voor de uiterst gevarieerde wijkbewoners bekijken.

In het navolgende richten we de focus op een beperkt aantal Hillesluiers: autochtone bewoners die gebrek aan politiek vertrouwen tonen uit teleurstelling of uit politieke desinteresse. Zij zijn geenszins representatief voor 'de wijkbewoners'. De wijk is geen sociale entiteit. Wel zijn zij exemplarisch voor twee milieus.

Gebrek aan politiek vertrouwen: teleurstelling of desinteresse?

Teleurgestelde mensen die ooit meer politiek vertrouwen en betrokkenheid hadden verschillen van mensen die nooit veel politieke

interesse hadden. Voor begrip van gebrek aan vertrouwen uit teleurstelling zijn andere factoren belangrijk dan voor het doorgronden van gebrek aan vertrouwen uit desinteresse.

Teleurstelling

Hillesluiers die zich teleurgesteld toonden suggereerden dat 'de politiek' thans bestaat uit zakkenvullers die uit zijn op eigenbelang en dat dit ooit anders was, en we zien hierin drie patronen: teleurstelling over *verdwenen sociabiliteit*, *arbeidsgerelateerde* teleurstelling, en teleurstelling over een algemeen *proces van verzakelijking*.

Teloorgang van de sociabiliteit

Voor sommige oudere Hillesluiers was de eerste helft van de twintigste eeuw de gouden tijd van de sociaal-democratie. Voor de sociale identiteit en sociabiliteit van deze klassenbewuste arbeiders waren de SDAP en PvdA, de vakbond en de AJC van veel betekenis. Op bijeenkomsten ontmoette men gelijkgestemden. Het waren gelegenheden om met anderen een milieu te vormen. Deze Hillesluiers misten de gedeelde cultuur die vorm kreeg op het werk, in vrijetijdsbesteding of tijdens het samen lezen van het Vrije Volk in de etalageruit: een 'wij' dat zich weerde. Ze misten de gezelligheid van de SDAP zondagochtend -concerten met mensen zoals zichzelf. Maar men was *zelf* ook veranderd:

"Die kunstochtenden had je, in het [bioscooptheater, TB] Collooseum. Daar heb ik hele fijne ochtenden gehad (...) Maar nu ga ik praktisch niet meer naar de bioscoop. Ik heb een hele goede tv thuis en daar kan ik de hele wereld mee pakken." (Havenarbeider, geboren 1930)

Sinds de jaren tachtig was 'het' allemaal over, zo meenden sommige Hillesluiers. Toen kon men al moeilijk meer spreken van een 'wij socialisten' of 'wij sociaal-democraten'. Toch boden de arbeidsconflicten in de havens en de scheepsbouw nog aanleiding om eind jaren negentig op de jaren tachtig terug te kijken als een periode van sterke onderlinge solidariteit en eenheid. De teleurstelling in de politiek had voor deze Hillesluiers vooral te maken met alledaagse praktijken die veranderden in de veranderde context: de bindingskracht van klasse als *cultuur* is aangestast.

Onverdedigde belangen

Voormalige PvdA-leden en vakbondsmensen die in de scheepswerven en de havens hadden gewerkt verbonden een gevoel van

teleurstelling met persoonlijke ervaringen van ontslag en faillissement. Kees (geboren 1912) kwam als vijftienjarige op een scheepswerf werken. Hij deed mee aan stakingen omdat hij dat 'mooi' vond, maar kon zich niet meer herinneren wat de redenen waren. Hij stemde PvdA 'want ik was niet Christelijk' en hij was altijd lid geweest van de bond: "Totdat ze me er uittraptten dan, op het werk, toen ben ik uit de bond gegaan want die deden dus ook mooi niks voor je." Voormalige havenarbeiders hadden nog met Kok door de Maastunnel gelopen, waren toch werkloos geworden en vreesden nu voor hun AOW, terwijl 'alles en iedereen maar werd gesubsidieerd' (zoals 'die buitenlanders'). Partij en vakbond hadden niet aan de verwachtingen voldaan, al bleek niet eenvoudig aan te geven wat die verwachtingen precies waren. Arbeiders die eerst hun vakbondslidmaatschap en hun werk instrumenteler waren gaan zien, meenden vervolgens dat de bond hen als hun *belangenvertegenwoordiger* had laten zitten. Vooral in verhalen over de sluiting van de lokale scheepswerf en machinefabriek Piet Smit gaven oud-werknemers soms fel op de vakbond af. De CAO had volgens sommigen 'alleen maar schijngaranties' geboden. Anderen hadden de afvloeiingsregeling voor werknemers boven de 57 jaar niet als een goede zet van de bonden ervaren, maar als een belediging en een miskennis van hun vakmanschap.

Verzakelijking als algemeen proces

De instrumentele houding ten opzichte van de bond hangt tevens samen met een algemenere maatschappelijke verzakelijking. Een beweging als de vakbond die bijdroeg aan een klasse milieu werd een organisatie die niet te onderscheiden valt van de ANWB:

"Tja, je kan maar beter goed verzekerd zijn van alles, hè, dus als je aan de bond zit, dan zit je goed."

De drie samenhangende patronen in teleurstelling hebben weinig te maken met vormen van institutioneel bestuur op zichzelf. Men grijpt de politiek, zo gezegd, aan om niet direct politieke ervaringen van maatschappelijke desillusie uit te drukken. De politiek krijgt dus de schuld van iets waar de politiek mischien wel niet al te veel aan kan doen. De opvatting dat de kloof vooral een probleem van de politici zelf is, getuigt derhalve van weinig inzicht in de betekenisgevingsprocessen van mensen als deze Hillesluiers. De rest van dit artikel behandelt de tweede achter-

grond van gebrek aan politiek vertrouwen: desinteresse bij mensen die de politiek nooit interessant vonden.

Desinteresse

Tonnie, Carola, Sjaak en meneer Moulijn waren vier betrekkelijk willekeurige Hillesluisers zonder interesse in de politiek. Sjaak (geboren 1923), een voormalig havenarbeider, bracht veel tijd door in een garage in de buurt. Daar dronk hij zijn bakje koffie tussen de pin-ups en sleutelde hij met 'de jongens' aan oude auto's. Als de zon scheen leunde hij buiten tegen de vensterbank. Dan rookte hij zijn shagje en maakte een praatje met voorbijgangers. Van politiek moest Sjaak niks weten. Politici waren zakenvullers die nog nooit iets voor de gewone man hadden gedaan. Vroeger ging hij nog wel stemmen, want dat hoorde toen zo. Tegenwoordig vindt hij het te veel moeite. Meneer Moulijn (geboren 1934) was loodsbaas tot hij in de VUT ging. Hij was nooit lid van een vereniging of organisatie. Hij wilde zich nooit binden. Hij hield niet van politiek, maar van voetbal en vissen. En hij kwam graag een bakje doen in een lokaal eethuis. Dat waren zijn hobby's. Verder was hij nogal op zichzelf. "Het houdt me niet bezig hoor, ze doen maar".

Tonnie (1947) is in Hillesluis geboren, getrouwd met een kraanmachinist en moeder van een volwassen zoon. Ze werkte parttime in de Gezinszorg. Tonnie vond politiek 'helemaal niet belangrijk.' Vroeger ging ze wel stemmen, op de PvdA. Dat hoorde eenmaal zo. Dat deed je toen, toen 'de cultuur meer een' was. Bij de laatste verkiezingen heeft ze niet gestemd. Het was volgens haar toch 'een vieze pot nat'.

Buurvrouw Carola is vijf jaar jonger, een alleenstaande moeder met een volwassen dochter. Ook Carola is geboren en getogen in de straat. Tot de geboorte van haar dochter was ze winkelbediende, maar sindsdien heeft ze nooit meer gewerkt. Carola interesseerde zich niet voor politiek, daar had ze geen verstand van. Daarvoor had ze niet 'genoeg letters gevreten zeker.' Moeilijke taal, ingewikkeld gedoe' en 'een hoop geouwehoer', en het maakt uiteindelijk niets uit...

Politieke desinteresse van deze Hillesluisers kan via vier thema's nader bekeken worden: ten eerste de *peer group* als naar binnen gekeerd milieu, ten tweede het thema van competenties, communicatie en dominante cultuur, ten derde defaitisme en ten vierde

het idee van politiek als iets voor de buitenwereld.

De peer group als naar binnen gekeerd milieu

Herbert Gans (1962) introduceerde de term *peer group* bij stadssociologen. Hij beschreef de sociale organisatie van het dagelijks leven van *peers*, mensen van ongeveer dezelfde leeftijd en levensfase en hetzelfde geslacht, in drie verbonden sectoren, de *peer group*, de secundaire groep en de buitenwereld.

Leden van de *peer group* van Tonnie en Carola ontmoetten elkaar volgens vaste routines meerdere malen per week. Zij brachten veel tijd door met weinig ander doel dan het elkaar gezelschap houden. Dit zochten ze bij voorkeur in de openbare ruimte op straat en de buurtfaciliteiten. Men gebruikte de secundaire omgeving voor het leven in de groep - men ging naar het buurthuis om bingo te spelen en met elkaar een leuke tijd te hebben, niet om anderen te ontmoeten - maar liet zich daaraan verder weinig gelegen. Ze hadden een dicht

netwerk van een beperkt aantal mensen die elkaar onderling kenden. De leden stonden op vergelijkbare wijze in het leven, of vormden samen een milieu. De basis voor de begrenzing van de *peer group* was een scherpe notie van hun eigen 'dagelijkse dingetjes' en 'ze'. Zo hielden zij de buitenwereld op afstand.

Tonnie en Carola construeerden hun 'wij' met persoonlijke ervaringen met andere vrouwen. In het afbakeningen van de eigen groep versus een contextgebonden, variabel 'ze' richtte men zich op andere personen als representanten van de buitenwereld. In zulke verhalen omvatte de buitenwereld vaak anderen die tegenpartij waren in een ongelijke gezagsverhouding: 'zij' waren niet zozeer andere buurtbewoners (die meestal helemaal geen relevant referentiekader waren) maar de wijkagent, de onderwijzer, of bazen op het werk. Bij 'ze' hoorden alleen dan beleidsmakers en politici wanneer zij beslissingen namen die hun persoonlijk leven raakten, en ook dan alleen vaag op de achtergrond. Een werkloze jonge vrouw *mocht van de Soos niet* in een banenpool-

functie, zo werd verteld; volgens *de regels* was zij echter niet lang genoeg werkloos. De rol van de groep was voorts zo belangrijk dat men bij wijze van spreken eerst bestond in de groep (Gans 1962: 40). De *peergroup* was daarom betekenisvol in zichzelf en stond niet ten dienste van andere doelen. De secundaire groep diende het leven in die groep en de buitenwereld deed er überhaupt niet toe, tenzij er geen ontkomen aan was. Politici en bestuurders hoorden bij die buitenwereld. Daarin verschilden deze persoonsgeoriënteerde mensen van wat Gans als objectgeoriënteerde mensen heeft omschreven (Gans 1962: 90) die, te kort gezegd, instrumenteler aan groepen deelnemen voor individuele doelstellingen.

Competenties, communicatie en dominante cultuur

Is de *peergroup* als milieu dus de verklaring voor desinteresse? Zo simpel is het allerminst. Communicatie binnen geijkte politieke kanalen geschiedt op objectgeoriënteerde wijze. Desinteresse kan resulteren uit een besef van onvermogen zo te communiceren, of in de terminologie van Williams, te participeren in een *dominante cultuur*. Het gaat hier om meer dan communicatietechnieken, zoals vergadertechnieken of het schrijven van beleefde brieven. Met het aanleren van technieken is de afstand tussen milieus nog niet zonder meer *in de ervaring* overbrugd. Evenmin is het een erg *democratische* oplossing voor een cultureel probleem (Williams 1968: 36).

Sommigen krijgen van kinds af aan de dominante, objectgeoriënteerde manier van aankijken tegen de wereld bijgebracht. Daar instituties doorgaans objectgeoriënteerd zijn, hebben mensen binnen deze milieus vanzelf een streep voor. Dat door de daar overheersende communicatiewijzen uitsluiting plaatsvindt is niet nieuw. Het cultuurrelativisme van de jaren zestig en zeventig hield een erkenning hiervan in.

Dit relativisme heeft enerzijds geleid tot een overmaat aan professionele tolerantie, bij voorbeeld wanneer bewoners bij de politie klagen over geluidsoverlast en als reactie krijgen dat 'je geluidsoverlast nu eenmaal kunt verwachten in zo'n wijk, dat hoort bij *hun cultuur*'. Anderzijds heeft het bevorderd dat bij voorbeeld bewonersorganisaties opereren als facilitaire bedrijven.

Opbouwwerkers trachten te goeder trouw zoveel mogelijk een 'intermediërende', niet-normatieve rol te spelen tussen 'de wijkbewoners', instellingen en de overheid. Edoch,

bewoners zien hen niet zelden als 'hun van de gemeente', die baat hebben bij buurtproblemen 'omdat ze anders hun baan kwijt zijn' en als mensen die 'hier alleen maar hun centjes komen verdienen maar hier voor geen goud willen wonen' terwijl 'wij alles moeten pikken'.

men aanhangig te maken onvoldoende beheersten waren subtiel uitgerangeerd. Dat het een illusie is dat de barrière van competenties dankzij de ontwikkelde overlegstructuren is beslecht bleek aldus uit de ongelijkheid *in* participatie praktijken. Tot vergaderingen van de deelgemeenteraad,

Deze tegengestelde perceptie wekt geen verbazing zodra men afstapt van het idee dat alleen zij die hoger op de maatschappelijke ladder staan milieuverschillen bemerken, en 'de wijkbewoners' niet. Men hoeft allerminst expliciet paternalistisch te zijn om te worden geïdentificeerd als iemand met middenklasse waarden.

Professionele tolerantie en faciliterende taakopvattingen hebben de cultuur niet gedemocratiseerd. Dit bleek uit de woorden van een ambtenaar die een overleg coördineerde tussen de bewonersorganisatie, de gemeentelijke diensten, de woningbouwcorporatie et cetera. Ze vertelde dat dit overleg aanvankelijk niet goed liep. De bewoners gebruikten de vergadering te veel om te klagen over details in plaats van te overleggen over beleidslijnen. Daarop had ze besloten één bewoner voortaan de wijk te laten vertegenwoordigen. Dit was een bewoner met 'jasje-dasje' van het Gouden Randje. De vergaderingen waren vervolgens veel 'productiever'. De klagende bewoners die de vereiste vergadertechnieken en geschikte manieren om hun proble-

de bewonersorganisatie of het wijkoverlegbeheer had iedereen toegang, maar de specifieke spraakkunst die voor inspraak is vereist hield ongelijkheid in stand.

Communicatie is niet alleen een techniek die iets overbrengt, maar geeft ook betekenis (Williams 1961: 22-3). Dat sommigen daarin een dominante rol kunnen spelen bepaalt niet alleen hoeveel zij te zeggen hebben, maar ook *waarover* en in welke betekenissen er wordt gesproken. Dit hangt samen met de tweede component van desinteresse: defaitisme over invloed uitoefenen.

Definitie van betekenis en defaitisme

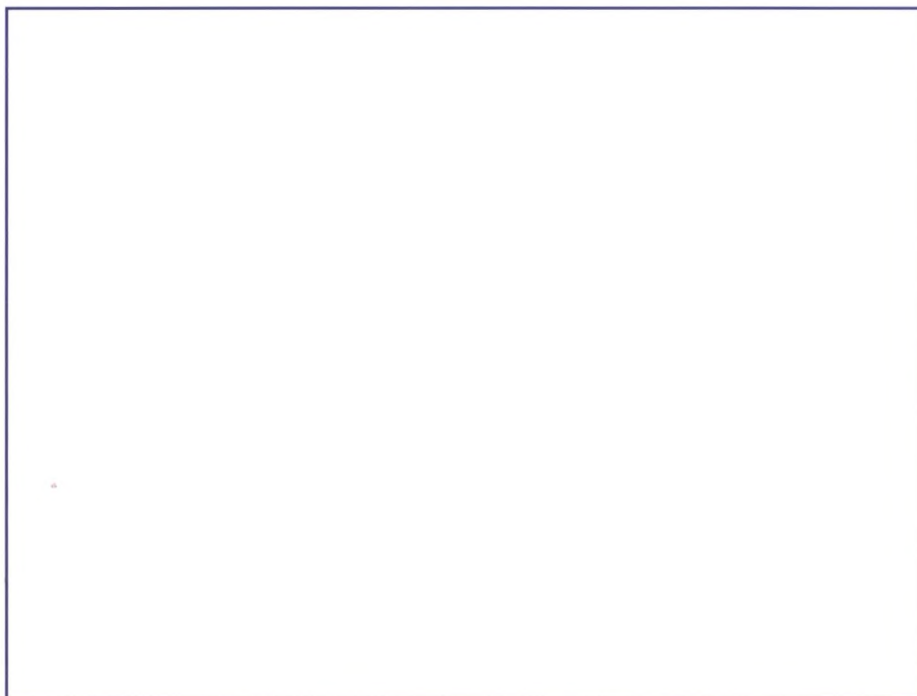
Hillesluiers die aangaven dat politiek hen volstrekt niet interesseerde bezochten soms wel voorlichtingsavonden van de deelgemeente of vergaderingen van de bewonersorganisatie. Sjaak en meneer Moulijn woonde allebei nabij de winkelstraat waarover de RET een nieuwe TramPlus had gepland. Ook waren er bouwplannen voor een nieuwe winkelpassage. Het gerucht ging dat de straat van meneer Moulijn zou worden

afgebroken. Toen de Deelgemeente en de RET een gezamenlijke voorlichtingsavond hielden, kwamen beide mannen 'een kijkje nemen'.

De aanwezigen ontvingen het technische verhaal van de RET-voorlichter wantrouwend. Enkele bewoners vroegen naar de gevolgen voor hun woningen en de parkeergelegenheid. Ook waren er zorgen over het verdwijnen van tramhaltes. De RET-meneer legde uit hoe de Tram Plus onderdeel was van een 'upgrading van het voorzieningenniveau' hoe 'netjes' het tracé zou worden, en dat de gemiddelde afstand tot

tramhaltes gelijk bleef. Hij kon zo het gevoel niet wegnemen bij Sjaak en meneer Moulijn, dat zij 'iets door de strot gedouwd kregen', zo bleek na afloop:

"Kijk, ze luisteren natuurlijk helemaal niet joh, maar daar komen ze toch ook helemaal niet voor. Het komt er toch zoals hun dat willen, dat is allang beslist, daar hebben wij geen moer mee te maken. Moet ik straks mijn huis uit, zal ik het wel te horen krijgen zeker, nou ja, dat zien we dan wel weer, ja toch. Ja, wat doe je eraan dan." (Sjaak)

Zulk defaitisme kan men uitleggen als een besef bij Sjaak en meneer Moulijn dat de betekenis van de plannen verschilde voor de gemeente en de RET enerzijds en voor mensen als zichzelf anderzijds. Ze wisten dat zij aan dat verschil weinig konden wijzigen. De betekenis die TramPlus kreeg in de dominante visie van de RET en de Deelgemeente lag op het niveau van de stad, de efficiëntie van het openbaar vervoer, enzovoorts. Deze betekenis had weinig te maken met de milieus van deze bewoners. Zoals Hall (1982: 70) heeft opgemerkt, is de macht om zo'n betekenis te bepalen geen neutrale factor.

Ook Tonnie en Carola kwamen uit nieuwsgierigheid naar een vergadering, ditmaal van de bewonersorganisatie, over de herinrichting van het plein waaraan zij woonden. Deze buitenruimte was voor hun dagelijkse routines van veel belang. Een sterk buurtgebruik kan gepaard gaan met een sterke symbolische relevantie van een territoriale eenheid zoals een straat of plein. Een bepaald milieu komt *alleen* dan neer op een gelokaliseerd milieu. Dat plein wordt dan *van ons* en daar moeten ze van afblijven. Een ingreep van de buitenwereld bedreigde hier de routines en het symbolisch 'bezit' van het plein van de *peergroup*. De opbouwwerkers hadden een sterke beroepsopvatting dat zij bewoners wilden ondersteunen in het oplossen van problemen die de mensen zelf aandroegen. In de versie van Tonnie en Carola wilde 'de gemeente' iets en wilde ze dat de bewoners daaraan meededen. Dit idee van *meedoen* aan een initiatief van de gemeente stond haaks op het idee van het opbouwwerkers dat zij 'inzicht geven in en zich inzetten voor wat bewoners willen'.

Nu was er op het plein een gespannen situatie. Tonnie, Carola en andere omwonende volwassenen ergerden zich aan voetballende jeugd. De jongeren die er voetballen of er in de avonduren op scooters rondreden waren Marokkaanse Hillesluisers uit omliggende straten. De professionals gingen ervan uit dat zij te maken hadden met twee groepen, beide uitgenodigd voor de vergaderingen, die door samenwerking het plein zouden herinrichten en zo tegelijk wederzijds begrip zouden krijgen.

Vrouwen als Tonnie en Carola namen een vrij afwachtende houding aan. Ze namen weinig het woord, reageerden vaak afwijzend op voorstellen van de professionals maar gaven geen antwoord op de onvermijdelijke tegenvraag 'hoe vind jij dan dat

we...' Een van de vrouwen stelde: "Ik vind dat er op dat pleintje helemaal niet gevoetbald moet worden." Zij plaatste zichzelf zo buiten de discussie. Immers, dat dit volgens de opbouwwerker geen 'reële optie' was, betekende dat zij niet meer mee hoefde te praten. Ook schoof men soms andere kwesties naar voren (de kwaliteit van woningen, de afwezigheid van drempels). De reactie van de opbouwwerker dat zulke kwesties 'niet op de agenda' stonden bood ook een uitweg om verder niet mee te praten. Men

gemeente' de rechten van 'de mensen die er hoorden' onvoldoende in ogenschouw namen. 'De buitenlanders', want in die termen werd het conflict al snel gegoten, hadden 'zeker een streepje voor' bij de professionals.

Dit laat vooral zien hoe de *public transcript* en *hidden transcript* in situaties waarin mensen machtsverschil ervaren uiteen kunnen lopen. Zoals Scott heeft gesteld (1990: 8) is het ene transcript niet zonder meer 'waar' en het andere 'onwaar'. Wel staat vast

woonden die leefden in een ander milieu. Zij kruisten hun pad weliswaar fysiek, maar wisten zich tegelijk ver van hen verwijderd. Evenmin bestond er twijfel over dat zij in de ogen van sommige anderen (een niet gespecificeerd 'ze') domme, simpele mensen waren, die soapseries keken en 'van die romannetjes lazen, en die bingo speelden in hun vrije tijd'. Zoals bingo spelen wel iets voor 'ons' was, was politiek dat niet.

Met 'het is niets voor ons; zei men ook dat er mensen zijn voor wie politiek *wel* wat was. Uitspraken dat politici of de gemeente doen wat ze willen, hielden impliciet ook in dat men *wat* die politici willen sterker zag als een kwestie van milieu dan van de politicus zijn persoonlijkheid of politieke partij. Dat het allemaal 'een pot nat' is betekende niet zozeer dat de betrokkenen geen verschil tussen partijen zagen. Het betekende vooral dat zij van mening waren dat *alle* partijen opkwamen voor mensen uit andere milieus, de milieus van mensen voor wie politiek wel 'iets is'. In concrete ervaringen, waarin 'ze' die beleid maken en regels bedenken direct het leven van alledag beïnvloeden, gaven Hillesluis het meest expliciet blijk van ervaren afhankelijkheid van 'ze' die het voor het zeggen hadden: de overheid, de gemeente, de politiek, *de samenleving, de maatschappij* - alsof men daartoe zelf niet hoorde. Hoe dominant het idee is van een maatschappelijke ongelijkheidsladder (met *ten minste* twee sporten) bleek vooral uit hoe volstrekt vanzelfsprekend Tonnie en Carola het vonden dat er mensen zijn die letters hebben gevretten en mensen waarvoor dat niet gold. In deze hiërarchie was inkomen niet bepalend. Er was sprake van een wederzijds gevoel van 'dat zijn niet ons soort mensen' dat in de interacties (waar deze al plaatsvinden) de communicatie doordrenkt. Dit aspect van politieke desinteresse lijkt tot dusverre onderbelicht.

Recapitulatie

In dit artikel zocht ik naar mogelijke betekenissen van afkeer van de politiek. Waar teleurstelling belangrijk was ging het niet zozeer om teleurstelling in het politiek bedrijf en de politici zelf. Veeleer leken teeloorang van sociabiliteit langs politieke kanalen, ervaringen van onverdedigde persoonlijke belangen, en verzakelijking als algemeen proces, de grondslagen te vormen voor een vage maatschappelijke desillusie. Men kan deze desillusie vervolgens vertalen en voor zichzelf en anderen begrijpelijk maken, door het oppakken van alom

intervenierde niet en nam geen initiatief, en constateerde dan later dat 'ze van de gemeente' het precies zo voor elkaar hadden gekregen als ze van meet af aan van plan waren.

Hoewel men hiervan af zou kunnen leiden dat de vrouwen conformistisch, passief of instemmend waren, bleek het tegendeel buiten de vergaderingen. Daar vroegen de vrouwen zich af waarom de jongeren überhaupt iets in te brengen moesten hebben. Zij woonden niet aan het plein maar in omliggende straten. Ze gingen maar rondhangen in hun eigen straat. Bovendien waren zij Marokkaanse jongeren, en 'onze kinderen' zouden door hun aanwezigheid geen plaats meer hebben om te spelen. Was men op de vergaderingen beleefd en rustig, op straat ontspannen heftige gesprekken over de wijze waarop 'zij van de

dat het *hidden transcript* voor een ander publiek wordt geproduceerd, en in andere machtsverhoudingen.

Politiek als iets voor de buitenwereld

Voorts gaven deze Hillesluisers uitdrukking aan een gevoel, dat politiek iets was voor *andere* mensen waarvan zij scherp aanvoelden dat deze niet behoorden tot hun eigen milieu.

Dit hangt samen met ervaringen van dominantie in relaties met 'ze' van de gemeente, het opbouwwerk, de sociale dienst enzovoorts. Het betreft hier vage identificaties, gebaseerd op inzichten in de sociale gelaagdheid van de samenleving die niet berusten op een uitgewerkte notie van sociologische klassen.

Vrouwen als Tonnie en Carola beseften terdege dat er vaak soms naast hen mensen

In de Donkerslootstraat:

- groeten wij elkaar en ontvangen wij nieuwe bewoners
- hebben wij een straatcommissie gevormd die regelmatig bij elkaar komt en bespreekt op welke wijze wij voor onze straat zorgen
- zijn wij medeverantwoordelijk voor een schone straat en houden daarom de straat schoon
- organiseren wij regelmatig activiteiten voor de hele straat
- rijden wij rustig en parkeren in de vakken en wijzen ook ons bezoek op deze afspraak
- spreken wij -als het nodig is- elkaar aan op ons gedrag

Mensen maken de Stad.

Is dat zo, dan is desinteresse niet gewoon een keuze van mensen die vrij zijn al dan niet mee te doen aan politiek. De stelling 'politiek interesseert me niet' is dan, wellicht, het enige waardig antwoord op een situatie, waarin men weet dat men niet verkeert in het juiste milieu en geen toegang heeft tot de competenties om in de dominante cultuur werkelijk iets te zeggen te hebben. En dat men dus, welbeschouwd, weinig te kiezen heeft.

aanwezige slogans als 'de politiek heeft ons in de oude wijken in de steek gelaten'.

Van desinteresse bij mensen die zich nooit voor politiek hadden geïnteresseerd werden vier dimensies besproken. Ten eerste werd erop gewezen dat het leven in zogenaamde *peer groups* een leven in een sterk naar binnen gekeerd milieu is, waar men heel gemakkelijk zonder politiek kan. Ten tweede werd aan de orde gesteld dat de nog altijd grote verschillen in communicatiewijzen tussen mensen van verscheidene milieus het ook niet bepaald eenvoudig maken te participeren in politieke instituties, zonder de vereiste competentie van de dominante cultuur daarbinnen.

Ten derde werd gesuggereerd dat het defaultisme van mensen die bij voorbeeld wel eens naar een vergadering gaan maar weinig hoop hebben de uitkomst te beïnvloeden, kan worden begrepen vanuit de machtsverschillen tussen de bewoners uit *peer group* milieus en anderen (professionals en bewoners) uit andere milieus. Deze machtsverschillen in betekenisgeving en in het vaststellen van de agenda zijn gevolgen van het feit dat de specifieke spraakkunst die inspraak vereist nog altijd ongelijk is verdeeld. De ervaring van machtsverschil draagt weer bij aan een grote discrepantie tussen de *public transcript* en de *hidden*

transcript. Daarom is het voor bijvoorbeeld opbouwwerkers wel haast onbegonnen werk te achterhalen wat bewoners onder elkaar zeggen dat ze willen, nodig hebben of vinden. Zo is het nauwelijks toevallig dat de zaken dan vaak gaan zoals ze voor ogen stonden van een instantie, de bewonersorganisatie, de Woningcorporatie of de Deelgemeente, ondanks alle inspraakavonden en discussiegroepen.

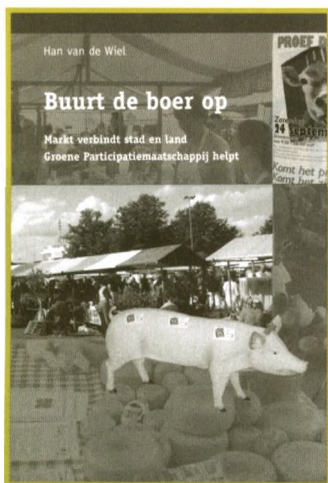
Ten slotte werd erop gewezen dat het gebrek aan participatie van deze specifieke bewoners ook zou kunnen worden gezien vanuit hun sterke voorstelling van een *community* binnen de eigen *peer group* van mensen 'voor wie politiek niets is', en een ervaring van (een wederzijdse!) *uncommunity* met mensen uit andere, sociaal ver van hen afstaande maar hen niet onbekende milieus, voor wie politiek 'wel wat is'. Dit roept een belangrijke vraag op, die samenhangt met het vraagstuk van vrijheid in positieve en negatieve zin (Blokland 1995: 47-58) om al dan niet te participeren. Is het aldus proclameren 'geen interesse' te hebben voor politiek en bestuur een positief vrije keuze gebaseerd op reële keuzealternatieven? Of leiden de hier besproken mechanismen tot uitsluiting, waarin geen werkelijke keuzealternatieven bestaan voor wie niet behoort tot de geschikte milieus?

Literatuur

- Albrow, M. 1997 'Travelling beyond local cultures.' In: Eade, J. Living the global city London: Routledge, pp.37-55
- Blokland, H.T. 1995 *Wegen naar vrijheid* Amsterdam: Boom
- Blokland, T.V. 2005 *Goeie Buren Houden Zich op d'r Eigen*. Den Haag: Gradus Hendriks Stichting
- Eade, J. *Living the global city* London: Routledge
- Gans, H. 1962 *The urban villagers* New York: Free Press
- Hall, S. 1982 'The rediscovery of ideology' In: Gurevitch, M. et al. *Culture, Society and the Media* London: Routledge, pp. 56-90
- Massey, D. 1995 'Places and their pasts' *History Workshop Journal* 39 (spring 1995): 182-192
- Scott, J. 1990 *Domination and the arts of resistances* New Haven: Yale University Press
- Williams, R. *Resources of Hope* London: Verso 1989

1) Dit is een bewerking van het artikel 'Politiek als Curiositeit' dat eerder verscheen in *Tops & Hendriks Stad in Spagaat*.

<

Buurt de boer op

**Markt verbindt stad en land
Groene Participatiemaatschappij helpt**

Buurtbewoners uit het Amsterdams stadsdeel Oud - Zuid zetten zich in voor een meer duurzame relatie stad - platteland. Het idee ontstond om daarvoor een streekmarkt midden in de stad te organiseren. Zij legden contacten met boeren en organisaties uit het omringende platteland. Het werd een groot succes. Boeren, burgers, bedrijven en buitenlui ontmoeten elkaar op de markt. Naast verkoop van streekproducten wordt informatie gegeven over gezonde voeding, natuur en landschap, het boerenbedrijf: 'Het kaasje krijgt een verhaal'. Er ontstaan nieuwe netwerken en bindingen die de relatie stad - platteland versterken. De markt fungeert ook als plaats voor ontmoeting van de buurtbewoners. Je zou het een 'participatiemarkt' kunnen noemen. In de publicatie 'Buurt de boer op' wordt beschreven hoe de markt met veel vrijwillige inzet van onderop wordt georganiseerd, wat de betekenis ervan is voor stad en platteland en waarom de opzet van een Groene Participatiemaatschappij is aan te bevelen om dit soort initiatieven te versterken en te verbreiden.

De publicatie is een product van het project Groene Participatiemaatschappijen, *nieuwe organisatievormen voor initiatieven in en om de stad van buurtbewoners, boeren, bedrijven en buitenlui*. Projectpartners: MOVISIE, Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij (KNHM), Stichting Samenwerking Opbouwwerk Oud -Zuid (SOOZ). Er is samengewerkt met het programma 'Green Care' van Wageningen Universiteit en Researchcentrum.

Kostprijs: €12,50 inclusief porto

Bestellen:

email: movisie@adrepak.nl onder vermelding van 'Buurt de boer op' en

bestelnummer: 697

fax MOVISIE: 070-3590701

Informatie over het project: Kees Stuurop

email: k.stuurop@movisie.nl

Handboek Competentiebalans

Begin dit jaar kwam het Handboek Competentiebalans van de drukker bij het voormalige Landelijk Centrum Opbouwwerk. Inmiddels zijn de dozen meeverhuisd naar MOVISIE te Utrecht en kan het Handboek daar worden opgevraagd door Moedercentra in den lande.

Het Handboek Competentiebalans voor Moedercentra is ontstaan om te voorzien in de behoefte aan methodologische ondersteuning bij het opzetten en uitvoeren van projecten. De methode is in Duitsland ontwikkeld door Monika Jaeckel en Wolfgang Erler van het Deutsches Jugendinstitut DJI, waar ook het moedercentrum concept ontwikkeld is.

De eerste toepassing van de Competentiebalans in Nederlands moedercentra heeft in 2005 plaatsgevonden, in de vorm van een pilot. Dit pilotproject werd georganiseerd door het Landelijk Netwerk Moedercentra (Project van het voormalige LCO) in samenwerking met het Internationale Netwerk van Moedercentra **mine** (Mothers Centers International Network for Empowerment). De pilot werd georganiseerd in drie centra en zorgvuldig geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie zijn een aantal geringe aanpassingen in het instrument gemaakt, om dit beter aan te laten sluiten op de realiteit in de Nederlandse moedercentra. LCO en **mine** hebben samen deze Nederlandse uitgave verzorgd.

Informatie:

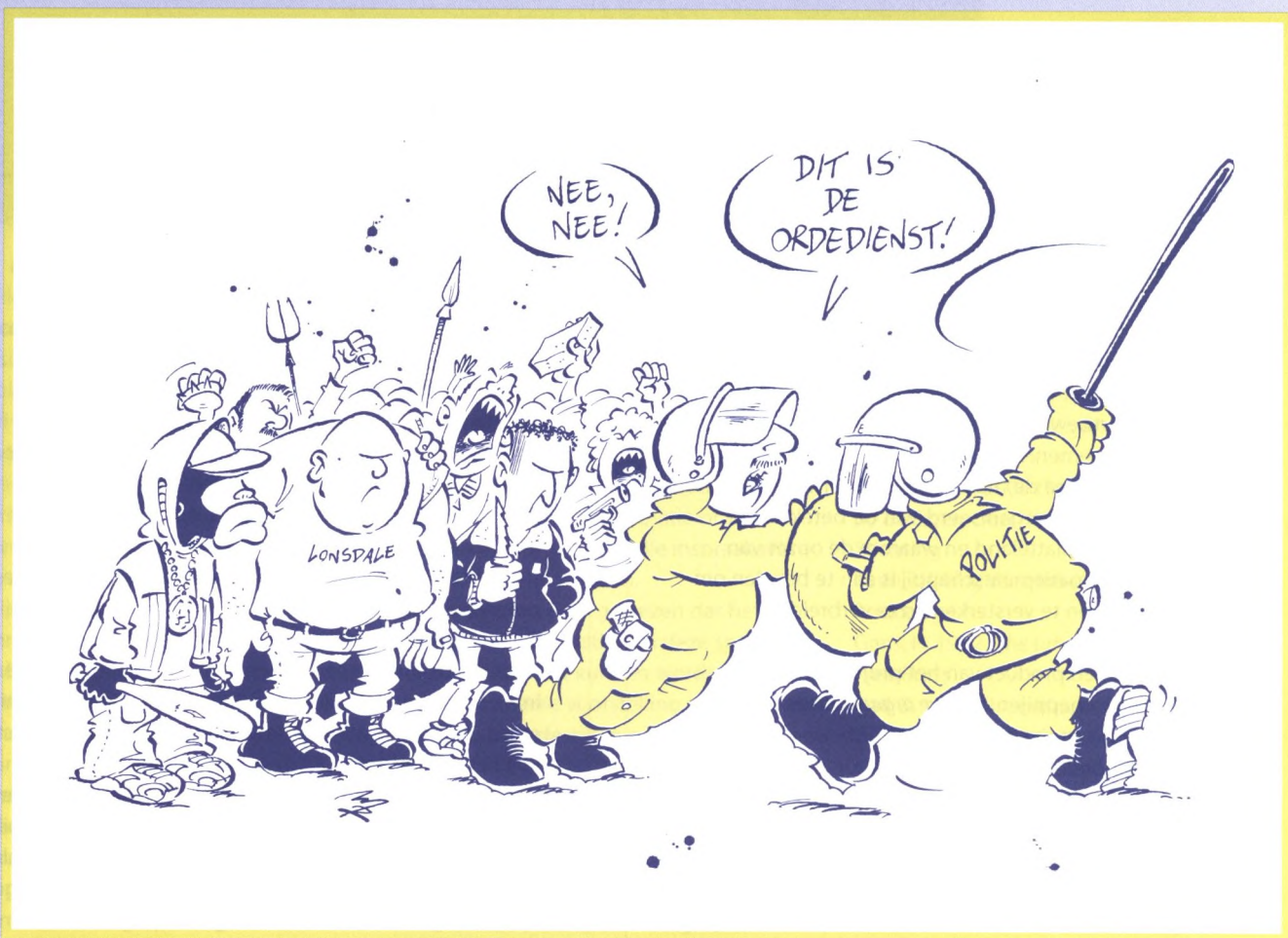
email: opbouwwerk@movisie.nl

telefoon MOVISIE, (Fenny Gerrits)

030-7892026.

Ondiep verenigt

Stichting komt op voor belangen

Ondiep krijgt een eigen bewonersbelangengroep, de Stichting Ondiep en Fruitbuurt. Zo heeft Gradus Kwartan, goede vriend van Rinie Mulder en initiatiefnemer van de stille tocht, aangekondigd.

zich

van alle bewoners

Eerder was al bekend dat er een ordedienst komt om het hangjongerenprobleem in de wijk tegen te gaan. Volgens Kwartan heeft zich al een 'kleine honderd man' aangemeld.

"We gaan nog een selectie maken. Deelnemers moeten rustig zijn en niet agressief, en drie keer nadenken voor ze wat zeggen of doen dat geweld kan aantrekken." Bedoeling is vooral met de jongeren te praten en te overleggen met de gemeente en de politie. "Om te voorkomen dat zo iets als Rinie is overkomen ooit nog eens gebeurt."

De stichting gaat zich met meer zaken bezighouden dan het hangjongerenprobleem. Ook de veiligheid in de buurt krijgt alle aandacht. "Mensen moeten beseffen wat ze zelf kunnen en niet bang hoeven te zijn om wat te zeggen. Door op te komen voor de belangen van alle bewoners, kunnen instanties niet om ons heen."

Stadsblad woensdag 21 maart

Vervolg

Donderdag 29 maart kwamen wijkbewoners en politie overeen dat er géén burgerwacht komt. Daarvoor in de plaats komt er een telefoonnummer dat bewoners kunnen bellen bij eventuele calamiteiten met de garantie dat de politie binnen een half uur ter plekke is. Politiewoordvoerder Jens spreekt de verwachting uit dat het nummer nog die week in gebruik komt.

De inmiddels opgerichte stichting Welzijn Ondiep Fruitbuurt i.o. geeft aan er niet veel vertrouwen in te hebben dat de aanpak werkt. We heeft ze het initiatief even in de koelkast gezet, maar sluit niet uit dat er op termijn toch nog een burgerwacht komt. *Stadsblad woensdag 4 april*

Volkswijk rellerij in gezogen

Een analyse

Ondiep is de rellerij ingezogen, zo is de afgelopen week duidelijk geworden. Van de 135 arrestanten die vorige week dinsdag zijn aangehouden, komen er slechts 24 uit de wijk zelf, 97 uit de rest van de stad en veertien uit andere delen van het land. Acht arrestanten herkende de politie als supporters van FC Utrecht.

Ook zondagavond, nadat Rinie Mulder werd doodgeschoten, had de politie de indruk dat de relschoppers uit andere delen van de stad kwamen. Burgemeester Brouwer omschreef de rad-draaiers dan ook als 'reltoeristen', waarbij Ondiep ongevraagd gastheer was.

Het gaat om een gem. leerd publiek: jongeren, late tieners en jonge twintigers in diverse kleuren, en mannen van middelbare leeftijd, zo werd dinsdagavond uit eigen waarneming gezien. De exacte aanleiding, de 'trigger', waardoor de relschoppers juist deze wijk als doelwit uitkozen, blijft hiermee onduidelijk.

Ondiep is een typische volkswijk ('grôte bek, klein hartsjie'). Wie daar boos is, zal zijn woede niet verpakken in drie eloquente volzinnen met een chirurgische dosis sarcasme, en scooter en trainingsspakken lijken tot de persoonlijke standaarduitrusting te horen. Geen aanleiding tot een rel.

Wel heerst er onzekerheid over de toekomst, nu Ondiep een herstructureringswijk is en veel woningen worden gerenoveerd of vervangen door nieuwbouw. Veel Ondiepers vragen zich dus af hoe hun woonsituatie er in de toekomst uitziet. Geen aanleiding tot een rel.

Daarnaast is er een hangjongerenprobleem, zeker een half jaar, en de Ondiepers zijn boos dat de politie en de gemeente op dat probleem lankmoedig heeft gereageerd. Ook geen aanleiding tot een rel.

Dat het hangjongerenprobleem een dode heeft opgeleverd, had kunnen leiden tot een rel. Maar de meeste wijkbewoners hadden helemaal geen behoefte om de politie mores te leren, zo is van verschillende kanten gehoord. En voor 'één dôje burger, dan ook één dôje agent' zoals een enkeling boos zou hebben uitgeroepen, kan weer worden verwezen naar de typische 'grôte bek'. Sterker nog, velen voelden zich wel veilig met alle ME-bussen en agenten uit het hele land. Wederom dus, geen aanleiding tot een rel.

Allemaal zaken dus die niet de situatie kunnen verklaren waarin 'het' geplaagde wijk zich de afgelopen week heeft bevonden. Ondiep was simpelweg doelwit.

Stadsblad, woensdag 21 maart 2007

Zorge(n)loos wonen

Bewoners zetten zorg

Hoogeloon is een kleine dorpskern in de gemeente Bladel, diep in de Brabantse Kempen. Zoals in veel kleine kernen in Nederland heeft Hoogeloon te maken met vergrijzing en het verdwijnen van voorzieningen. Ook ouderen die aangewezen zijn op bijvoorbeeld zorgvoorzieningen moeten uit dit soort dorpskernen vertrekken. In Hoogeloon hebben ze daar wat op gevonden.

Ouderen in Hoogeloon willen in het dorp oud kunnen worden. "Ook gehandicapten hebben aangegeven dat ervoor hen plaats in het dorp moet zijn," vertelt inwoner Ad Pijnenborg. "Ook als ze zorg nodig hebben. Maar zorgaanbieders vinden ons dorp met zijn 2160 inwoners te klein. Ze concentreren zich liever in de grotere gemeenten. Door als kleine kern onze krachten te bundelen, maken we meer mogelijk!" Een groep jonge senioren nam het initiatief tot het opzetten van een 'zorgcoöperatie' waarmee deze inwoners het heft in eigen hand namen om zorgvoorzieningen overeind te houden.

Uitgangspunten

Een Zorgcoöperatie is een vereniging met leden én een onderneming. De coöperatie bestaat sinds 23 maart 2005 en telt op het moment 180 leden. Uitgangspunten voor de Zorgcoöperatie zijn: democratische organisatievorm, solidariteit, samenwerking en leefbaarheid van het dorp. Pijnenborg somt enkele van de voordelen op: "Een Zorgcoöperatie kan een belangrij-

Tijdens het Wmo-congres 'Delen in Verandering, samen werken aan de Wmo' kreeg Zorgcoöperatie Hoogeloon een aanmoedigingsprijs

Volgens de dorpsbewo

ke bijdrage leveren in het 'vermaatschappelijke' van de zorgverlening. Het accent wordt wat minder op het medische model gelegd."

In het eigen dorp zorg verlenen aan ouderen en mensen met een beperking verhoogt de leefbaarheid in de directe woonomgeving. Door de werkgelegenheid voor jongeren die hiermee wordt gecreëerd, wordt tevens de vergrijzing op het platteland tegengegaan.

Pijnenborg: "In praktische zin is het doel van het project de zorgverlening naar het dorp halen zodat ouderen en mensen met een beperking in het dorp kunnen blijven wonen. Hiervoor zijn geschikte woningen nodig, zorgverleners die bereid zijn naar de mensen toe te komen, ondersteunende activiteiten en diensten, en een organisatorisch kader waarbinnen de coördinatie kan plaatsvinden."

De opzet van het initiatief

"In 2003 zijn we begonnen met een werkgroep woon-zorg-zone," vertelt Pijnenborg. "Die was opgericht door de seniorenraad

dorpsraad van Hoogeloon. Ik ben bij die werkgroep betrokken geraakt omdat ik niet alleen inwoner was van Hoogeloon, maar ook deskundige, ik werkte als directeur van een zorgvoorziening. De werkgroep heeft voorgesteld om een leefbaarheidsonderzoek te doen onder de Hoogeloonse ouderen." De werkgroep kwam in contact met het Pon, Instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant. Daar was men op zoek naar een dorp waar ze een nieuwe onderzoeksmethode konden uitzetten. Als aftrap voor het onderzoek werd een bijeenkomst georganiseerd met ouderen, vertegenwoordigers van instellingen en de wethouder, met de bedoeling een mogelijk draagvlak te verkennen. Tijdens deze bijeenkomst werd het plan voorgelegd ouderen bij elkaar te laten komen rond enkele specifieke thema's. Dat idee vond weerklank: drie groepen van vijftien tot twintig ouderen kwamen drie keer bij elkaar onder goede begeleiding. Door de toepassing van de metaplan-methode kwamen zaken aan de orde die bij de mensen zelf leefden. "De discussies leidden pas echt tot het inzicht

en in Hoogeloon

coöperatie op

is de Zorgcoöperatie een optimaal voorbeeld van een
initiatief

De prijswinnaars met mevr. Bartram, directeur-generaal van
het ministerie van Volkshuisvesting

dat het te gek voor woorden is dat mensen uit hun dorp moeten vertrekken als ze op zorg zijn aangewezen", aldus Ad Pijnenborg. "Er ontstond bij de ouderen een soort bewustwording van de situatie."

Het onderzoeksrapport van het Pon *Zorge(n)loos wonen in Hoogeloon* gaf in essentie weer dat de inwoners vinden dat ze zonder zorgen in hun dorp moeten kunnen wonen, maar dat ze moeten leven zonder zorgvoorzieningen.

Zweeds voorbeeld

"Om te beginnen gingen we als werkgroep woon-zorg-zone na hoe we zelf de regie in hand konden nemen en kwamen uit bij een coöperatie," vertelt een enthousiaste Pijnenborg.

De aanzet tot dit idee was een bezoek van de provincie Brabant aan Zweden. "Daar zijn op het platteland vormen van gezondheidszorg die het voor ouderen mogelijk maken om in hun eigen omgeving te blijven wonen. Dat sprak ons allemaal wel aan. Wat ook hielp is dat een van de leden van de werkgroep woon-zorg-zone zelf een

coöperatie voor boeren had opgezet en dus bekend was met de organisatievorm. Met onderzoeksinstituut Pon hebben wij gekeken of een dergelijk model ook in Hoogeloon voordelen biedt."

'Prachtige plannen...'

Via bijeenkomsten van de KBO (Katholieke Bond voor Ouderen) werd het resultaat aan de ouderen voorgelegd, en zij reageerden enthousiast. "Vragen als 'prachtige plannen meneer Pijnenborg, maar maak ik dat allemaal nog mee?' gaven ons de motivatie om er stevig de schouders onder te zetten. Samen met het Pon zijn we vervolgens gaan praten met zorgaanbieders. Die vonden het veel te duur om naar ons dorp te komen en niet efficiënt. Als je dat maar blijft roepen wordt dat vanzelf de werkelijkheid en daar zijn ze moeilijk van af te brengen. Maar toch wilden wij doorgaan, en het heft in eigen handen nemen."

De plannen werden voorgelegd aan de gemeente, waar de wethouder ze uiteindelijk omarmde.

Pijnenborg: "Toen bleek hoe belangrijk het was dat het dorp achter ons stond!" De wethouder bood aan om alle regionale zorgaanbieders, belangenverenigingen, ambtenaren en politici uit te nodigen voor overleg over het plan en stelde daarvoor de raadzaal ter beschikking. Tijdens deze goedbezochte avond bleek dat velen een afwachtende houding hadden en vooral de zorgaanbieders zich erg bedreigd voelden. In tweede instantie ging de werkgroep samen met het Pon alle zorgaanbieders nog eens een voor een langs. Ze benadrukten daarbij dat de werkgroep bij de opzet kiest voor samenwerking met de zorgaanbieders en dus vooralsnog niet om zelf uitvoering te geven aan zorgdienstverlening. "Dat nam wel kou uit de lucht," aldus Pijnenborg, "maar het was ook duidelijk dat we de stok achter de deur hielden. Wat ook hielp was de steun van de Provincie én 20.000 euro subsidie om onze plannen uit te werken." Na twee jaar voorbereiding is de zorgcoöperatie opgericht. De gedeputeerde heeft daarbij het startschot gegeven.

Coöperatie: vereniging *én* onderneming

Het grote voordeel van een coöperatie is volgens Pijnenborg dat het een vereniging en een onderneming in één is. 'Aan de ene kant zijn wij belangenbehartiger van onze leden. Bij de inkoop van zorg staan wij samen sterker dan wanneer een individu dat zou moeten doen. Aan de andere kant maakt de coöperatie het ook mogelijk om het zelf te doen.' In het kader van de Wmo denkt Pijnenborg erover om voor hulp in de huishouding te gaan bemiddelen. 'Via het PGB proberen wij dat te regelen. Omdat we dan gaan bemiddelen tussen de klant en de uitvoerder, zijn we ook een beetje ondernemend bezig.'

Doelstellingen

De zorgcoöperatie maakt zich sterk voor het behoud van voorzieningen in Hoogeloon. Tegelijkertijd start de zorgcoöperatie nieuwe voorzieningen voor ouderen, chronisch zieken en mensen met een beperking. Het aanbod van de zorgcoöperatie moet leiden tot minder noodgedwongen vertrek van hulpbehoevende mensen uit Hoogeloon. Een ander belangrijk punt is dat de zorgcoöperatie de onderlinge solidariteit van de inwoners van Hoogeloon vergroot, door gezamenlijk te zorgen voor een goed sociaal klimaat waar alle inwoners van kunnen profiteren.

De zorgcoöperatie tracht haar doel te bereiken door onder meer:

- * *primair*: het coördineren met en tussen enerzijds haar leden en anderzijds de op het terrein van de welzijns- en gezondheidszorg opererende instanties en zorgaanbieders, zodat, indien nodig, haar leden zo snel en adequaat mogelijk passende welzijns- en gezondheidszorg verleend wordt
- * *secundair*: zelf welzijns- en gezondheidszorg te verlenen, daar waar de reguliere zorg om welke reden dan ook te kort schiet.

Samenwerken

De zorgcoöperatie organiseert aanvullend zorg en diensten. In principe werkt zij samen met aanbieders van zorg en andere instellingen, zoals de gemeente, de woningbouwstichting en vrijwilligersorganisaties.

In het dorp wordt samengewerkt met: KBO; bestuur Steunpunt Den Bogerd; Gehandicaptenraad; Dorpsraad; vrijwilligers en mantelzorgers.

In de gemeente wordt samengewerkt met: Gemeente; Woningbouwstichting de Zaligheden; Thuiszorg en intramurale zorgaanbieder; Instelling voor verstandelijke beperking; MEE en Gecoördineerd Ouderenwerk.

Bij de Zorgcoöperatie Hoogeloon werken momenteel met 35 vrijwilligers die zich belangeloos inzetten voor de oudere medemens in het dorp.

Diensten

Het zijn de leden zelf die het aanbod van de zorgcoöperatie bepalen. De volgende activiteiten worden ontplooid:

Eetgroep

Door vrijwilligers wordt iedere dinsdag voor een groep ouderen in Steunpunt Den Bogerd een warme maaltijd bereid. Hiermee wordt bereikt dat ouderen in een gezellige omgeving met elkaar een gezonde maaltijd kunnen gebruiken. Wekelijks eten er vijftien tot twintig ouderen.

Spreekuur

Wekelijks is er een spreekuur waar inwoners hun vragen over zorg- en dienstverlening kunnen stellen. Dit spreekuur wordt door een vrijwilliger bemand. Er wordt nauw samengewerkt met een wijkverpleegkundige die, op een andere dag, spreekuur houdt.

Dagverzorging

In april 2006 is gestart met dagverzorging. Dagverzorging is een AWBZ-voorziening en biedt ondersteunende begeleiding voor ouderen met somatische klachten en of beginnende dementie. De dagverzorging is tijdelijk gehuisvest in een aanleunwoning bij het Steunpunt Den Bogerd. De zorgcoöperatie heeft de woning ingericht, regelt het onderhoud van de woning en zet vrijwilligers in voor de ondersteuning van de beroepskracht. De beroepskracht wordt geleverd door de samenwerkingspartner Zorgcentra Bladel, Reusel-De Mierden. Het vervoer van de ouderen wordt door de zorgcoöperatie in samenwerking met de chauffeurdienst van Hoogeloon geregeld.

Uitleen

De zorgcoöperatie heeft voor inwoners van Hoogeloon een rolstoel en scootmobiel beschikbaar.

Persoonsgebonden Budget (PGB)

Inwoners uit Hoogeloon die dit wensen kunnen ondersteuning krijgen bij het ontvangen van zorg- en dienstverlening via het PGB.

Seniorenwoningen

Vijftien nieuwe seniorenwoningen (huur), met mogelijkheid tot zorgverlening, in de directe omgeving van het Steunpunt voor ouderen.

Nieuwe plannen

Diverse plannen liggen op tafel. Zo zit de Zorgcoöperatie op het moment rond de tafel met de gemeente en de woningstichting om, in de nieuwbouw voor senioren, ook een kleinschalige verpleegunit voor zes dementerende ouderen en huisvesting voor mensen met een lichamelijke en verstandelijke handicap te realiseren. Ook wil de coöperatie wat betekenen op het gebied van de Wmo.

Het bestuur denkt erover om huishoudelijke hulp te laten verzorgen door eigen inwoners die als ZZP-er (zelfstandig zonder personeel) gaan werken.

Ook zijn er contacten met de Plaatsse om te kijken naar mogelijkheden om in eigen dorp woningen en zorg beschikbaar te stellen.

Zorgcoöperatie

De leden betalen zestien euro per jaar aan contributie en twee keer per jaar is er een ledenvergadering. "Daarnaast raadplegen we regelmatig een adviesgroep met professionals uit de zorg. Het Combifonds van de Provincie Noord-Brabant en de Rabobank dragen bij om de begroting rond te krijgen. Verder zijn er veel lokale ondernemers en burgers die een steentje bijdragen, bijvoorbeeld in de vorm van gratis diensten. We werken samen met anderen in het dorp zoals het Steunpunt voor ouderen en de KBO. Als je elkaar kent, hoef je niets dubbel te doen."

Schaalverkleining

In zekere zin heeft men in Hoogeloon het tij nu mee. Er komt meer aandacht voor schaalverkleining na decennia van alleen maar schaalvergroting en het burgerinitiatief wordt meer gewaardeerd. "Tijdens de verkennende besprekingen over de wens van de ouderen met een intramurale zorgverlener wilde deze geen zaken met ons doen. Zij waren net bezig om in Bladel een nieuw groot verpleeghuis

neer te zetten. Ik heb toen geopperd om daar zes plaatsen minder te bouwen en deze in Hoogeloon neer te zetten. Daar werd op gereageerd alsof ik een oneerbaar voorstel had gedaan. Nu zijn we vijf jaar verder en zijn we bezig met de voorbereiding van een verpleegunit in een nieuw te bouwen woning in Hoogeloon. Een woning voor zes dementerende ouderen en zes mensen met lichamelijke en verstandelijke beperkingen. Zorgaanbieders gedogen ons nu, maar blijven ons lastig vinden. In dit geval laten ze ons het werk doen en houden alle slagen om de arm totdat we toestemming hebben van het Zorgkantoor en alle financiering rond zijn."

Schakel

Zijn dit soort burgerinitiatieven niet bedreigend voor de zorginstellingen? Pijnenborg vindt van niet. "De Wet Maatschappelijke Ondersteuning doet een groot appel op burgerparticipatie. Ouderen zeggen nu vaker dat ze het zelf willen regelen. Dat biedt juist kansen voor samenwerking. Wij organiseren zaken die wij vervolgens aan zorgaanbieders voor-

leggen met de vraag of ze het willen uitvoeren. Daarmee zijn we de schakel tussen vraag en aanbod van zorg. Maar dan wel met die 'escape' dat als we niet tot overeenstemming komen, we het zelf organiseren." Als voorbeeld noemt Pijnenborg de dagverzorging. "De zorgaanbieder heeft op ons verzoek met ons samengewerkt. Zij leveren de professionele ondersteuning, wij de rest. De ruimtes, de vrijwilligers, we hebben als het ware hun bedje gespreid zodat zij hun zorg kunnen leveren."* Vorig jaar had de werkgroep een gesprek met toenmalige staatssecretaris Ross waar ze aankartte dat de bestaande regelingen niet passen bij deze praktijkvormen. Daar lijkt nu meer ruimte voor te komen. "In ons geval hebben we na veel onderhandelen bereikt dat de zorgverlener een projectsubsidie krijgt van het Zorgkantoor en dat we gezamenlijk een deal moeten sluiten over de verdeling van die middelen. Zo kunnen wij onze inzet en overhead bekostigen. We willen namelijk niet afhankelijk worden van subsidies."

Lokale structuur

De gemeente Bladel is enorm positief over het Hoogeloonse initiatief, en onderzoekt nu of in andere kernen burgers de zorg op eenzelfde wijze kunnen oppakken. "Dat hoeft niet persé met een coöperatie, maar kan ook via een andere lokale structuur of verband zijn", aldus de gemeente. Ook de lokale Rabobank Kempen-West ondersteunt dit burgerinitiatief. "Wij hebben uitvoerig met hen van gedachten gewisseld over de ideeën achter de coöperatie. Het Hoogeloonse initiatief past bij de kernwaarde van de Rabobank: 'dichtbij en betrokken', aldus een woordvoerder. Pijnenborg: "Leden van de Rabobank die lid zijn van onze coöperatie krijgen daarom van de Rabobank de helft van hun contributie op hun rekening teruggestort."*

Draagvlak blijven organiseren

Met het bereiken van het doel dreigen vaak veel mensen af te haken en ontstaat het risico dat een initiatief inzakt. Wie blijven de kar dan trekken? Zijn dat steeds weer dezelfde mensen? En hoe lang houden die dat vol? "Dat gevaar loert bij ons ook," aldus Pijnenborg. "Maar als je op een ledenbijeenkomst toch weer een zaal met zestig enthousiaste mensen hebt, geeft dat wel weer motivatie om door te gaan. Toch

beseffen we ons als vijfköppig bestuur dat we het op de huidige voet niet gaan red- den. We zijn een betrekkelijk kleine organi- satie, maar er moet erg veel worden gere- geld, onderhouden en nieuwe initiatieven worden genomen. Op dat punt zijn we kwetsbaar. We hebben dat aan de leden voorgelegd en hebben nu toestemming om een betaalde bedrijfsvoerder aan te trekken. Die zal ons veel werk uit handen nemen en dat geeft ons weer ruimte om bezig te zijn met nieuwe ontwikkelingen.”

Een voorbeeld is de inrichting van het Wmo-loket. “De gemeente heeft ons gevraagd daarover te adviseren. We hebben er voor gepleit om dat niet in het centrale dorp, vijf kilometer verderop, te vestigen maar een voorpost te openen in Hoogeloon. Die kan worden gekoppeld aan het bestaande spreekuur van de wijkzuster en aan het spreekuur van de Zorgcoöperatie. Die spreekuren lopen goed en er zijn goede contacten met bewoners. Daardoor is er vertrouwen en kom je veel

meer te weten. Als je daar dan straks weer een of andere onbekende ambtenaar neer- zet, breek je die structuur onnodig af.”

Meer informatie:

Ad Pijnenborg, voorzitter Zorgcoöperatie Hoogeloon
0497-681741
www.zorgcooperatie.nl <

*Bron: ZorgscoopRabobank, okt. 2006.
Nicole Bronswaer

Europees Jaar van de Interculturele Dialoog

De Europese Commissie heeft 2008 uitgeroepen tot het Jaar van de Interculturele Dialoog. Het programma wordt zowel op nationaal als op internationaal niveau uitgevoerd. Het jaar zal vooral in het teken staan van cultuur, onderwijs, jeugd, sport en burgerschap. De Commissie doet een oproep voor het indienen van voorstellen voor voorbeeldprojecten op Europese schaal. Hiervoor is een budget van 2,4 miljoen euro beschikbaar.

In Nederland vormen de Stichting Internationale Culturele Activiteiten/SICA en Kosmopolis samen het zogenaamde nationale coördinerende orgaan voor dit thema-jaar. Voor het Europees jaar van de Interculturele Dialoog is in totaal tien miljoen euro uitgetrokken. De Europese Commissie is verantwoordelijk voor het opzetten van een internationale communicatie campagne, hier-voor is een budget van vijf miljoen euro

gereserveerd. Daarnaast zal iedere lidstaat aansluitend op deze campagne in eigen land een apart, op maat gesneden traject uitzetten. Hiervoor is een zeer beperkt bud- get van drie miljoen beschikbaar. Van dit budget ontvangt Nederland 113.000 euro voor de ondersteuning van één te selecte- ren project. Ten slotte is 2,4 miljoen euro gereserveerd voor acht à tien voorbeeldpro- jecten op Europese schaal. Voor deze laatste categorie heeft de Commissie dus een Oproep voor het indienen van voorstellen gepubliceerd.

Projectvoorstellen

In de categorie voorbeeldprojecten op Europese schaal kunnen slechts acht à tien projecten in heel Europa worden gesubsidi- eerd. De projecten worden onder andere beoordeeld op hun Europese dimensie, het aantal mensen dat bij het project betrokken is en hoe het project de interculturele dia- loog bevordert.

De financiële bijdrage van de commissie is maximaal 80 procent van de subsidiabele kosten van elk project. Elke subsidie bedraagt minimaal tweehonderdduizend en maximaal vierhonderdduizend euro. Het aanvraagformulier, de oproep en de bijbe- horende voorwaarden zijn vanaf 14 april 2007 beschikbaar via de website van de Europese Commissie: <http://eacea.ec.europa.eu/static/en/cultu- re/call092006/index.htm>.

Deadline voor het aanmelden van project- voorstellen is 29 juli 2007

Nationale Strategie

SICA en Kosmopolis maken deze zomer de nationale invulling voor het EU-jaar voor interculturele dialoog bekend. Nederland geeft prioriteit aan de interculturele dialoog met betrekking tot migrantengroepen uit herkomstlanden. Een thema dat in Nederland al enige tijd zeer actueel is. Voor het slagen van het themajaar wil Nederland een positieve benadering hanteren, gericht op de goede kanten van de diversiteit in ons land, zoals de rijkdom van culturen, de dialoog en het beter leren kennen van elkaar, op school, op straat, in de sportclub of op het werk.

Andere subsidiemogelijkheden

Interculturele dialoog is een thema dat bij veel Europese subsidieprogramma's een pri- oriteitsdoelstelling is. Eind mei 2007 publi- ceert de Europese commissie daarom een informatiegids waarin organisaties die ge- nteresseerd zijn in Europese samenwer- kingsprojecten met dit thema zich kunnen oriënteren op subsidiemogelijkheden. <

Hij is niet langer in ons midden

Dr. Gradus Hendriks, oud directeur-generaal Maatschappelijke Ontwikkeling van het ministerie van CRM, later van WVC is op 15 februari jl. na een kort ziekbed overleden. Hij is 86 jaar oud geworden. Dat maakt stil en stemt verdrietig, want ondanks zijn gevorderde leeftijd bleef hij altijd actief belangstellend en nam deel aan bijzondere samenkomsten.

Opbouwwerk

Als ambtenaar op het ministerie voor Maatschappelijk Werk stond Gradus Hendriks aan de wieg van het opbouwwerk, ooit voortgekomen uit het beleidsonderwerp onmaatschappelijkheidsbestrijding. Na de Tweede Wereldoorlog werden vanuit Den Haag vele studiereizen georganiseerd ten behoeve van de departementale ambtenaren om in Amerika kennis te nemen van de aldaar succesvolle Sociale Planning. Gradus was één van hen.

Ook was hij bekend met de geschiedenis van de eerste echte opbouwwerkinstelling in Nederland, St. Opbouw Drenthe, die al midden jaren dertig was opgericht. De directrice van deze instelling, Jo Boer heeft in 1960 een boek gepubliceerd met een uitvoerige beschrijving van wat de St. Opbouw Drenthe zoal vermocht en een duidelijke opvatting over wat opbouwwerk zich in Nederland ten doel moest stellen.

Gradus was ruimschoots doordrongen van de noodzaak om lokale gemeenschappen te ondersteunen in het oplossen van hun problemen, sociaal en economisch. Een oplossing van welke problematiek dan ook was volgens hem onmogelijk zonder de inzet van de mensen zelf. Dit standpunt verkondigde hij niet alleen als het over Nederland ging, maar ook ten aanzien van het ontwikkelingswerk in de derde wereld. Voor hem bestonden er grote overeenkomsten tussen gemeenschappen in Nederland, Afrika, Azië, Latijns-Amerika en tussen platelandsgemeenschappen en wijken en buurten in grote steden.

Foto: J. Strik, op de Vakconferentie 2006

"hij stoeide met de samenleving en zocht naar vormen, waardoor de mensen in staat werden gesteld samen een gemeenschap op te bouwen, waarin zij zich geborgen konden weten en verantwoordelijk voor elkaar"

dr. Marga Klompé over Gradus Hendriks

In zijn boekje "Terug naar de mensen" (1980)¹ formuleerde hij het als volgt: *Bepalend voor de komende jaren zal zijn in hoeverre bijzondere aandacht zal worden besteed aan:*

- 1 *De gemeenschappelijke wil van de volkeren om te komen tot een nieuwe economische orde.*
- 2 *De verantwoordelijkheid, die naties ook zelf zullen willen dragen voor economische en sociale ontwikkeling.*
- 3 *De bereidheid van de regeringen om uit te gaan van de mensen zelf. Daarbij zijn vooral plaatselijke ontwikkeling en het bevorderen van de zelfwerkzaamheid van de bevolking van belang.*

Verderop in de tekst werkt hij dat uit: *In mijn analyse kwam ik, zij het op verschillende gronden, zoëven tot de conclusie, dat we voor het oplossen van de problemen terug zullen moeten naar de bevolking. Daarvoor is de plaatselijke ontwikkeling belangrijk. Immers daar treffen we de mensen aan in hun eigen sociale en culturele situatie en met hun behoeften en strevingen. Zelfwerkzaamheid van de mensen kan daarvan niet los worden gezien. Deze is in belangrijke mate evenwel situationeel bepaald.*

Bij die plaatselijke ontwikkeling en zelfwerkzaamheid van de bevolking kunnen naast de overheid ook particuliere organisaties, met name die op maatschappelijk terrein, een belangrijke ondersteunende rol vervullen.

Hartelijk mens

Ook na zijn pensionering, midden jaren tachtig bleef Gradus actief in allerlei particuliere verbanden en waar hij kon hield hij een pleidooi voor de inbreng van de mensen zelf om hun leefsituatie te verbeteren. Zijn interesse hield overigens niet op bij de mensen, ook was hij zeer betrokken bij allerlei vormen van bestrijding van dierenleed. Daarbij nam de ezel voor hem een speciale

plaats in. Gradus is jaren voorzitter geweest van een vereniging die als doel had ezels een comfortabele oude dag te geven. In en om zijn huis in een landelijke hoekje van Rijswijk hield hij zelf ook allerlei dieren en kon hij enthousiast vertellen over het vele plezier dat hij hierbij ondervond. Ook met veel plezier nam hij telkenmale kennis van de wederwaardigheden van de naar hem genoemde leerstoel aan de Erasmus Universiteit, het hoogleraarschap in de Wetenschappelijke Grondslagen van het Opbouwwerk, op dit moment bezet door professor dr. Talja Blokland. Op de jaarlijkse Vakconferentie Opbouwwerk, steevast georganiseerd in november, was hij een regelmatige en graag gezien gast. Ook kwam hij op gezette tijden even langs op de Prinsegracht, bij het voormalige LCO als hij publicaties wilde raadplegen of weer op het punt stond zelf iets te schrijven voor het vakblad. Bij alle contacten die ik met hem heb gehad, en dat zullen velen beamen, werd vooral duidelijk dat Gradus een eenvoudig, maar vooral hartelijk mens was die op directe wijze met de mensen om hem heen communiceerde. Daarbij was het niet van belang of deze mensen nu een hoge sociale status bekleedden of niet. Tot het laatst toe was hij betrokken bij zijn vakgebied, het opbouwwerk. Hij is niet langer in ons midden. (FG)

Dit is de titel van een toespraak van wijlen Dr. Gradus Hendriks, oud-directeur-generaal Maatschappelijke Ontwikkeling van het ministerie van CRM. Dr. Hendriks heeft deze toespraak in 1980 namens het ministerie uitgesproken ter gelegenheid van het in ontvangst nemen van de René Sand onderscheiding op de 20ste Internationale Conferentie voor Maatschappelijk Welzijn te Hong Kong.

<

De maatschapp een opbouwende stage!

De maatschappelijke stage wint aan bekendheid en deelname. Sinds een aantal jaar zijn middelbare scholen aan het experimenteren met deze stage in het vrijwilligerswerk. Het aantal leerlingen met een maatschappelijke stage op hun CV groeit. En hun verhalen zijn positief, evenals de verhalen van docenten, vrijwilligersorganisaties en lokale coördinatoren. MOVISIE werkt met verschillende partijen samen om de maatschappelijke stage goed in te bedden. Een aantal ervaringen, succesfactoren en tips op een rijtje.

De maatschappelijke stage is een vorm van leren binnen of buiten de school.

Leerlingen voeren vanuit de school een vrijwillige activiteit uit, waardoor ze kennis maken met het nemen van verantwoordelijkheid voor een gemeenschapsbelang. Vaak wordt deze activiteit voor een maatschappelijke organisatie uitgevoerd. In de overige gevallen wordt een activiteit bedacht waarbij leerlingen zich kunnen inzetten voor de buurt of gemeenschap in het algemeen.

Het doel van de maatschappelijke stage moet niet verward worden met het doel van de beroepsoriënterende stage. Zo is het bij een maatschappelijke stage niet de bedoeling dat een leerling in een commercieel bedrijf meedraaien. Ook is de stage

niet gericht op het verwerven van vaardigheden die nodig zijn voor een specifiek beroep waarvoor de leerling opgeleid wordt. Bij de maatschappelijke stage gaat het om een ander doel. Het doel van deze stage, die opgenomen is in het regeerakkoord van Balkenende IV, is tweeledig. Ten eerste maken de leerlingen middels de maatschappelijke stage breder kennis met de samenleving. Het sluit aan bij onderwijstrends als het 'nieuwe leren' en 'buitenschools leren'. Niet alleen in de schoolbanken, maar juist ook daarbuiten kunnen leerlingen zich ontwikkelen en sociale vaardigheden, waarden en normen aanleren. Ten tweede maken leerlingen kennis met vrijwilligerswerk. Ze leren wat het is om iets te doen voor een ander zonder daar direct iets van materiële waarde voor terug te krij-

gen. Ook worden ze zich bewust van het belang van vrijwilligerswerk. Wanneer leerlingen hun stage binnen een organisatie uitvoeren, leren ze ook nog eens kennismaken met een het reilen en zeilen van een vrijwilligersorganisatie.

De jongeren die de maatschappelijke stage vrijwillig of in opdracht van de school uitvoeren, zijn over het algemeen leerlingen in de leeftijd van 15 tot 17 jaar. Dit zijn leerlingen uit de derde, vierde of vijfde klas van het voortgezet onderwijs. In een enkel geval betreft het leerlingen uit lagere klassen. Oudere leerlingen komen ook voor; steeds meer onderwijsinstellingen zien mogelijkheden de stage in het onderwijsstelsel in te passen. Zo zijn er naast scholen voor voortgezet onderwijs ook ROC's, MBO- en HBO-onderwijsinstellingen, uni-

elijke stage,

versiteiten en scholen voor speciaal onderwijs die hun leerlingen laten kennismaken met vrijwilligerswerk middels een 'MaSterlijke actie', ofwel een maatschappelijke stage.

Positieve ervaringen

Zo'n drie jaar geleden zijn de eerste maatschappelijke stages uitgevoerd door leerlingen van tien scholen in Nederland. In een pilot die CIVIQ (nu MOVISIE) in opdracht van het ministerie van VWS uitvoerde samen met een aantal scholen, werden verschillende stageconcepten opgezet en 'uitgetest'. Inmiddels zijn vele honderden scholen bezig met stages. Docenten zijn positief over de mogelijkheden met de stage. De leerlingen blijken ook zeer positief over hun stages.

Voorafgaand aan de uitvoering van de maatschappelijke stage zijn nog niet alle leerlingen enthousiast. Zoals alles wat nieuw en anders is, kan ook deze stage 'stom' zijn. In werkelijkheid zien ze er tegenop om zelf een stageadres te zoeken, weten ze niet welke stageopdracht ze moeten kiezen uit de vacaturebank of zijn ze bang dat ze te weinig 'feeling' hebben met de doelgroep waarmee ze gaan werken (bijvoorbeeld met ouderen, gehandicapten, kinderen of asielzoekers). Naarmate de tijd vordert en ze meer bezig zijn met hun stageopdracht, groeit het enthousiasme. Na de stage is iedereen om, op eventueel een enkeling na: de maatschappelijke stage is leuk, leerzaam en zinvol!

Leuk is de stage omdat het leerlingen de kans geeft om de handen uit de mouwen

te steken. Ze kunnen eens wat anders doen dan de hele dag op school zitten of 'weer zo'n werkstuk schrijven'. *Leerzaam* is de stage omdat ze leren hoe ze hun eigen vaardigheden op een goede manier kunnen inzetten; hoe ze moeten organiseren en kunnen samenwerken; hoe ze met gehandicapte mensen kunnen omgaan of hoe ze les moeten geven aan kinderen; hoe ze een rolstoel moeten duwen of bomen moeten kappen; hoe ze taalles kunnen geven of hoe ze geld kunnen binnenhalen voor een goed doel. *Zinvol* is de stage omdat leerlingen zien dat hun werk van betekenis is. Een leerling zegt hierover: "Ten eerste heb ik geleerd van de stage, dat als je een kleine moeite voor ze doet, dat ze je dan heel erg dankbaar zijn". Een andere leerling meldt: "Het is leuk en het geeft

jezelf ook voldoening; je hoeft niet overal geld voor te hebben. Je komt met leuke mensen in contact, doet ervaringen op, je hebt plezier en tegelijkertijd doe je iets zinvols voor anderen”.

Zelf tot succes maken!

Naast de vele positieve verhalen, zijn er ook minder succesvolle verhalen bekend. Uit beide soorten projecten kunnen we lessen leren. Ten eerste leren we dat het goed is om leerlingen zelf een stageplaats te laten

satie? Wat maakt de stage leuk, leerzaam, zinvol en opbouwend? Bied een aantal leuke klussen aan en vraag de jongeren of ze zelf nog ideeën hebben voor leuke klussen. Wanneer jongeren iets extra's kunnen betekenen voor de organisatie, zijn ze extra gedreven en zijn ze bereid er veel tijd in te steken. Het is dan immers 'hun project' waar zij de verantwoordelijkheid voor dragen. En met de ontwikkeling van een eigen activiteit zoals een feest, een lesprogramma, een sponsoractie of opknapbeurt van een speel-

wat 'klusjes die al heel lang gedaan moeten worden' te laten uitvoeren. Zet ze in om de organisatie te verjongen, bekend te maken en te promoten onder de doelgroep jongeren. Want de ervaringen leert: *positieve jongeren zijn de beste reclame voor een organisatie en jongeren trekken andere jongeren.* Hoewel elke organisatie anders is en anders functioneert, is er voor iedere organisatie een mogelijkheid mee te doen met een project van maatschappelijke stage. Pak die kans, ga op zoek naar mooie voorbeelden

zoeken. Ze kunnen dan gaan doen wat ze leuk vinden en waar ze goed in zijn. Voor organisaties is dit belangrijk: ze ontvangen gemotiveerde jongeren die ook echt iets kunnen betekenen voor hun organisatie. Daarnaast vinden leerlingen het leuk om zelf een stageopdracht te bedenken. Zorg er dan ook voor dat je organisatie aantrekkelijk is voor jongeren. Laat een aantal jongeren een kijkje nemen in je organisatie. Vermeld duidelijk wat uw organisatie jongeren te bieden heeft. Waarom zouden jongeren hun kostbare tijd het beste kunnen besteden aan een stage binnen uw organi-

plaats, groeit het enthousiasme voor de opdracht, maar ook voor de organisatie. Bij die organisatie is immers wat leuks te doen! Als organisatie moet u wel verantwoordelijkheid durven neerleggen bij leerlingen en er bewust van zijn dat jongeren een andere kijk op de organisatie hebben. Dit kan confronterend zijn, maar besef dat u er juist ook veel van kunt leren. Jongeren hebben een ruime, frisse en vernieuwende blik, die uw organisatie kan helpen beter in te spelen op de huidige generatie jongeren. Zij weten precies wat er leeft en speelt onder jongeren. Gebruik jongeren dan ook niet om nog

bij collega-organisaties, denk zelf eens na over activiteiten die passen binnen een organisatie en geschikt zijn voor jongeren en neem contact op met het lokale steunpunt vrijwilligerswerk. Zij zijn in veel gevallen de coördinerende partij die mee kunnen denken met een organisatie en de schakel tussen leerlingen en uw organisatie.

*Marleen Alblas is medewerkster van MOVISIE
030-7892218
m.alblas@movisie.nl*

<

Wijkverbetering in Gelderland goed exportproduct

Milaan, Lyon en Warschau kijken mee in Malburgen

De provincie Gelderland organiseert een werkbezoek voor ambtenaren uit de G-8-gemeenten en Europese steden, waarin uitwisseling van kennis en ervaringen op het gebied van wijkverbetering centraal staat. Het is de bedoeling dat uit dit werkbezoek aanbevelingen kunnen worden opgesteld die via het zogenaamde Comité van de Regio's kunnen uitgroeien tot Europees beleid. Tot dusver kijken grote Europese steden als Milaan, Lyon, Warschau, Brno en Brindisi met grote belangstelling naar de Gelderse aanpak.

Onder het motto 'Niet iedere Europese stad zou zelf het wiel uit moeten vinden', stelt de provincie Gelderland gezamenlijk met de Gelderse grote steden (G-8) de expertise op het gebied van wijkverbetering beschikbaar aan andere Europese steden en overheden. De provincie is daarom in verschillende (en landelijke) netwerken vertegenwoordigd. Voor wat betreft de wijkaanpak heeft de provincie zich gemeld voor het Europese URBACT-programma, waarin de kennisuitwisseling over zogeheten best practices op het gebied van herstructurering van wijken centraal staat. Ook Europese steden die bezig zijn met herstructurering/wijkverbetering zijn hierin vertegenwoordigd.

Achtergrond G-8

Op vele terreinen werkt de provincie Gelderland samen met de acht grote Gelderse steden (G-8) om deze ook voor de

toekomst vitaal te houden. Jaarlijks steekt de provincie ongeveer twintig miljoen euro in de steden, waarbij, naast geld van het Rijk en gemeenten, veel wordt geïnvesteerd in wijkverbetering. Want verpaupering heeft een negatieve invloed op het leefmilieu in de wijken en de steden.

In de afgelopen jaren hebben de Gelderse steden in samenwerking met de provincie veel werk gemaakt van een vernieuwende aanpak rond wijkverbetering. Er is geëxperimenteerd met vormen van wijkoverleg, de criminaliteit is aangepakt, de fysieke en sociale integratie is bevorderd (betere huizen en meer groen in de wijk in combinatie met veranderingen/verbeteringen 'achter de voordeur').

EU-subsidies

In het kader van het Gelders Stedelijk Ontwikkelingsbeleid heeft de provincie Gelderland afgesproken om samen met de acht steden die de G-8 vormen, te zoeken naar EU-subsidies. Die acht steden zijn Harderwijk, Zutphen, Apeldoorn, Ede, Doetinchem, Tiel, Nijmegen en Arnhem. Een van de gezamenlijke initiatieven van de GSO-steden is de toetreding tot een netwerk van Europese steden: Hous-ES. Doel van het lidmaatschap is het creëren van mogelijkheden tot samenwerking met EU-partners, om uiteindelijk beter toegang te krijgen tot Europese subsidies.

Hous-ES

Hous-ES is een netwerk dat is opgericht in het kader van het Europese URBACT-programma, waarin de kennisuitwisseling over zogeheten best practices op het gebied van herstructurering van wijken centraal staat. Doel van het netwerk is het bundelen van casestudy's van verschillende EU-steden op het gebied van wijkontwikkeling en deze aan te bieden aan de Europese Commissie. Op die manier probeert het netwerk de inhoud van toekomstige EU-beleidsagen-

da's te beïnvloeden en daarmee de toedeling van eventuele subsidiestromen. Aan de bijeenkomsten die in het kader van Hous-ES worden georganiseerd, nemen diverse vertegenwoordigers van lokale overheden, beleidsambtenaren en adviseurs van instellingen of adviesbureaus uit de deelnemende steden deel.

Malburgen voorbeeld

In het kader van het netwerk House-ES is aan Gelderland (de GSO-steden) gevraagd om samen één casestudy te beschrijven, die kan worden opgenomen in de bundel van best practices van herstructurering van wijken. Voor de Gelderse steden zal het Ontwikkelingsplan Malburgen worden beschreven als best practice.

<

Een dienst van sociale om ontplooiing van men

Tijdens het jaarlijkse congres van de Landelijke Cliëntenraad (LCR) op 5 april 2007 werd voor de vijfde maal de Ab-Harrewijn rede uitgesproken. Dat gebeurde deze keer door Tof Thissen, voorzitter van Divosa en voorzitter van het Algemeen Keten Overleg in de sociale zekerheid.

Wat mag de burger verwachten van de overheid? Wat mag de overheid verwachten van de burger? Aan de hand van deze vragen wandel ik door de geschiedenis en toekomst van onze verzorgingsstaat. Als een zich verbazende en immer nieuwsgierige verkenners. Mijn leidraad is wat mensen nodig hebben om te worden waar ze van dromen, wie ze willen of kunnen zijn. Ik sta dertien keer stil bij hoe het nu gaat en hoe het niet zou moeten. Om te leren ...om te verbeteren...om te veranderen. Om het vooruithelpen van mensen weer tot uitgangspunt te maken van publieke sociale dienstverlening.

Mensen zijn niet het uitgangspunt

"Ik kan u niet vinden in mijn scherm", zegt de consulent. "Nee, dat klopt", zegt de vrouw, "ik zit voor u." "Ik wil graag kijken of de zorg iets voor mij is", zegt de werkzoekende. "Hmm", zegt de consulent, "dat wordt lastig, wij hebben een contract met een reïntegratiebedrijf dat u activeert in de groenvoorziening." "Ik zou wel weer wat willen leren", zegt de achttienjarige in februari, "maar dan niet de hele week in die duffe schoolbanken." "Tja," zegt de klantmanager, "zoiets is er wel, maar dat start pas in september." Wij verlangen nog te vaak dat mensen die werk zoe-

ken en een uitkering nodig hebben, zich voegen naar onze dienstverlening, naar onze organisaties, naar hoe wij de wereld van werk zoeken en ondersteuning bieden hebben geregeld. Die is gevormd rondom institutionele belangen, rondom onze ideeën over wat goed zou zijn voor werkzoekenden, rondom onze instrumenten en rendementsberekeningen op investeringen in trajecten. Niet rondom de vraag wat mensen werkelijk nodig hebben en waarmee het individu geholpen zou zijn.

Eenzijdige oplegging van regie

Het is in wetten snel opgeschreven. De burger die zelf verantwoordelijk is voor werk, inkomen en zorg. Die pas een beroep op de overheid mag doen, als hij daar niet in slaagt, en ook zijn omgeving er niet in kan voorzien. Het is verrassend, aldus columnist Marjolijn Februari, dat wij - professionals, politici, wettenmakers, beleidsmakers - dit zelfredzame burgerschap zelden op onszelf betrekken. Met burgers bedoelen we meestal de mensen die zich melden bij onze loketten en in onze spreekkamers. "Maar de civil society bestaat niet uitsluitend uit patiënten of sociale-dienst-cliënten. Burgerschap is ook van toepassing op de werknemers, de beleidsmakers, de professionals."

Doet de overheid een zelfde stoer beroep op werkgevers en op zichzelf om mensen die een tijd aan de kant hebben gestaan in dienst te nemen? Werk aan te passen aan de mogelijkheden van mensen? Nee. De overheid heeft verzuimd om de uitnodigende samenleving te organiseren parallel aan de creatie van de zelfredzame burger. Het is erg zuur als je na tien jaar bijstand de verlangde zelfredzaamheid hebt opgepakt, je hebt geschoold, je leven op orde hebt gebracht volgens de vraag van de arbeidsmarkt, en er zit geen werkgever op jou te wachten. Daar sta je dan als zelfredzame

burger, onder de koude douche van de niet uitnodigende samenleving. Dan kent de weg naar zelfredzaamheid een zeer wrang einde.

Autonomie uitvoeringsorganisatie belangrijker dan die van burger

Bij UWV is de individuele reïntegratieovereenkomst (IRO) een succes. Mensen met een UWV -uitkering kiezen met een IRO hun eigen hulplijnen om weer aan de slag te komen. Soms gebeurt er feitelijk niet eens zoveel anders dan bij reïntegratie die UWV organiseert. Toch is het succes logisch. Als mensen zelf voor iets kiezen, in plaats van dat ze iets opgelegd krijgen, levert dat vrijwel altijd meer succes op. Je voelt je immers mede verantwoordelijk voor het resultaat. Ondanks dit succes zetten sociale diensten het vergelijkbare persoonsgebonden reïntegratiebudget (prb) maar mondjesmaat in bij mensen met bijstand. We slagen er blijkbaar niet in om mensen die een beroep op ons doen als autonoom te beschouwen, als degenen die de regie voeren over hun weg naar zelfstandigheid. In de praktijk streven we naar autonomie van uitvoeringsorganisaties en moeten burgers zich hier naar voegen.

Rijksoverheid houdt niet van eigen uitvoerders

Heeft u ooit de voorzitter van de Raad van Bestuur van Philips publiekelijk horen foeteren op de divisie scheerapparaten? Dat ze de scheerkoppen niet goed in het apparaat zetten, waardoor opgehaalde wangen dreigen en veel klachten van consumenten? Nee. De rijksoverheid heeft hier echter geen moeite mee. Het gefoeter op het teveel aan ambtenaren is exemplarisch. En bewindspersonen schuwen ook niet openlijk kritiek op bijvoorbeeld de IND, UWV of CWI. Nog zorgelijker is het gemak waarmee het rijk totaal nieuwe stelsels neerzet, zonder een

diensten: sen mogelijk te maken

euro beschikbaar te stellen voor de training van mensen die het werk in dat nieuwe stelsel moeten gaan doen. Met SUWI en met de WWB moeten beroepskrachten over wezenlijk andere vaardigheden beschikken: zij moeten transformeren van nauwgezette administrateurs naar mensontwikkelaars. Er is geen zichzelf respecterende onderneming te vinden die nieuwe producten of diensten op de markt brengt zonder een enorm scholingsbudget te investeren in zijn medewerkers.

Dominantie van het wat, dedain voor het hoe

Iemand die werk zoekt en een uitkering aanvraagt, heeft in de praktijk vooral te maken met de manier waarop de overheid werkt. Ontmoet hij vriendelijke mensen? Krijgt hij begrijpelijke brieven? Wordt hij snel geholpen? Wordt er goed geluisterd naar zijn verhaal en is de hulp snel geregeld? Feitelijke regels en wetten doen er veel minder toe, de toepassing des te meer. In nieuwe wetten is echter nauwelijks aandacht voor de uitvoerbaarheid. Kijk alleen al naar de extreem korte invoeringstijd bij zeer ingrijpende wetten als de zorgverzekeringswet en de Wmo. Als er vervolgens iets misgaat in de uitvoering, dat op flinke publieke belangstelling kan rekenen, dan ontstaat er een panische drang bij Kamerleden en bewindspersonen om met nieuwe regels of stelselwijzigingen te komen. Soms is de inkt van de wet nog niet eens droog of de uitvoering krijgt al met de eerste aanpassingen te maken. Of de nieuwe regelgeving de problemen werkelijke wegneemt of misschien elders weer nieuwe veroorzaakt, wordt in de haast meestal niet duidelijk. Frequente wijzigingen in regels of instituties leiden er vrijwel altijd toe dat dienstverleners noodgedwongen een tijdlang de blik naar binnen keren om zich de wijzigingen eigen te maken. Dupe is altijd de burger die

De Landelijke Cliënten raad organiseert jaarlijks de Ab Harrewijn-rede. De lezing staat in het licht van cliëntenparticipatie en wordt uitgesproken door een persoon die zich in het voorgaande jaar op bijzondere wijze heeft onderscheiden op het terrein van cliëntenparticipatie. De lezing heeft als doelstelling het bevorderen van/een bijdrage leveren aan de kwaliteit van cliëntenparticipatie.

afhankelijk is van deze voortdurend overhoopgehaalde organisaties.

Veranderingsmanie

Na een zeer moeizame route op het AOC, waar hij in drie jaar tijd vrijwel nooit iets met zijn handen mocht doen, doet mijn zoon nu een schakeljaar tussen VMBO en ROC in. Hij is bijna 17 en mag voor het eerst metselen en timmeren. Wat was er mis met de oude LTS en de Ambachtsschool?

Als je in je eigen huis niet prettig kunt koken, ga je niet direct de bouw van je hele huis ter discussie stellen. Je overweegt dan waarschijnlijk de aanschaf van een nieuw fornuis of mogelijk een kleine verbouwing aan de keuken. In de sociale zekerheid zijn we er echter als de kippen bij om een probleem met de keramische kookplaat aan te grijpen om een verhu-

etiketten in onze ongebreidelde vernieuwingsdrang? Waarom mogen ouders niet meer snappen naar welke schoolvorm zij hun kind sturen? BBL BOL niveau 1 tot en met 4?

Waarom ontzeggen wij ouderen de voor hen vertrouwde zorginstellingen en laten we ze vergeefs zoeken naar het Groene Kruis? Proteion, roep ik in het oor van mijn half-dove moeder. En ik snap haar niet-begrijpende blik.

Rechtmatigheidsdominantie in een keten van angst en wantrouwen

De hang naar rechtmatigheid zit in onze botten. Bij de eerste pennestreken van een nieuwe wet hebben wij nog een ideaal voor ogen. Zodra alles is opgeschreven, zijn we het zicht op het grote doel kwijtgeraakt. Dat heeft veel te maken met een keten van angst. Want iedereen voelt zijn

als een loden last op de schouders van de werkzoekende, de beroepskracht, de manager, de bewindspersoon, het Kamerlid. De verhouding tussen verantwoordingslast en opbrengst is ondertussen ver te zoeken is. De manager is bezig met het bouwen van verantwoordingsystemen in plaats van de coaching van zijn medewerkers, de klantmanager is vooral bezig om te kijken of zijn ingekochte trajecten voldoen aan de verantwoordingsisen en nauwelijks nog of ze voldoen aan de vraag van werkzoekenden, de werkzoekende is bezig te voldoen aan de formaliteiten en het veiligstellen van zijn uitkering. In zo'n systeem verwordt de cruciale vraag aan de werkzoekende 'Waar droom je van?' tot een voetnoot. "Hoe legitiem is een openbaar bestuur waarin deskundige uitvoerders van publieke taken steeds minder tijd aan hun eigenlijke werk kunnen besteden, maar als het mis gaat toch als eersten verantwoordelijk worden gesteld?" vroeg de vice-president van de Raad van State Tjeenk Willink zich in januari af.

De paradox van de verzorgingsstaat

Wat ooit bedoeld was als bescherming en beschutting voor mensen die door ziekte, werkloosheid of ongeval werden getroffen, is in zijn uitwerking, stelsel en voorschriften verworden tot een belemmering om weer mee te doen. Waarom? Omdat het stelsel je eerder vasthoudt, dan dat het je stimuleert de arbeidsmarkt weer te betreden. De winst van uitstroom ligt nog altijd eenzijdig bij de uitkeringsorganisatie, en niet bij het individu. Je verliest namelijk je rechten zodra je de regeling verlaat om een baan te proberen. Gelukkig is er de laatste jaren veel veranderd waardoor dit insluitingmechanisme is verminderd. Toch is er nog veel verandering nodig om de verzorgingsstaat echt emanciperend te maken. Als ik van baan verander, moet ik ook van pensioenfonds veranderen, met een hoop gedoe en verlies aan geld om dat weer bij elkaar te brengen. Als ik tijdens langdurige werkloosheid in de bijstand één dag werk, verlies ik mijn recht op de langdurigheidstoeslag. Als mijn tijdelijke baan een week langer had geduurd, had ik in een betere rechtsbescherming terechtgekomen, namelijk de WW in plaats van de bijstand. Als ik van werkgever verander, moet ik veel meer zelf gaan betalen voor kinderopvang, omdat de nieuwe werkgever niet meebetaalt.

Het individu bepaalt het reisdoel, sociale diensten moeten de weg plaveien zodat die reis niet mislukt

zing te overwegen naar een ander huis en bij voorkeur ook nog naar een andere stad. Als er problemen zijn, starten we direct discussies over stelsels en instituties. Daar zijn we goed in. Wij zijn bovendien een projectenland. Het ene is nog niet fatsoenlijk geëvalueerd, of het volgende is alweer begonnen. Het is rampzalig voor burgers die afhankelijk zijn van die instituties en die projecten.

Er is een onbegrijpelijke drang de bordjes te veranderen op de voordeur van organisaties die een begrip zijn in onze samenleving. Instellingen waar iedereen een duidelijke voorstelling bij had wat daar gebeurde en waarvoor de burger er terecht kon. Waarom moest de HBS verdwijnen, het Groene Kruis, de LTS, de MEAO, het Arbeidsbureau, de JWG, de sociale dienst en straks wellicht UWV en CWI? Het waren of zijn publieke bakens van vertrouwenwekkende dienstverlening. Waarom plakken we voortdurend nieuwe

verantwoordingsplicht. De Kamer richting de kiezer, de bewindspersoon richting de Kamer. De Rijksoverheid geeft bij decentralisatie van uitvoering daarom niet graag alles uit handen. Ze wil kunnen teruggrijpen op het moment dat het parlement moord en brand schreeuwt over een praktijk die voortvloeit uit de door haar gedecentraliseerde wet. In feite betekent het dat er wantrouwen in het systeem wordt ingebouwd. Het wantrouwen vertaalt zich in overmatige controle en sijpelt mee naar iedere volgende laag en resulteert in een vragenlijst van ruim tweehonderd vragen en overmatige controle van de uitkeringsgerechtigden. In feite is bureaucratie gesteld wantrouwen. Het resultaat is dat we van hoog tot laag met andere dingen bezig zijn dan het grote ideaal waar een nieuwe wet mee begon. Het leidt ertoe dat iedereen in deze keten van angst niet meer het achterste van zijn tong durft te laten zien. De verantwoordingsmanie rust

Waar is de politieke wil om te komen tot een burgerpolis die is gebouwd rondom mensen, niet rondom historisch gegroeide branches, toen nuttig, nu achterhaald? De politiek heeft nu de kans om hiermee de starten. De arbeidsongeschiktheid wordt overgelaten aan de markt. Wat wordt het? Per bedrijf en sector afgesproken contracten? Of polissen op het individu toegesneden, zodat deze bij verandering van werkring geen dramatische veranderingen in uitkering of verzekeringsrecht hoeft te ondergaan.

Gebrek aan anticyclisch denken

We handelen met de golven van de conjunctuur mee. Pas als problemen zich aandienen, springen we erin, erop, en roepen we 'Nu moet er iets gebeuren'. Als het goed gaat met de economie, gaat de belasting voor de hoogstbetaalden omlaag. Als het economisch slecht gaat, gaan de financiële voorzieningen voor de laagstbetaalden omlaag. Het omgekeerde is echter nodig om de schommelingen op te vangen. Hetzelfde geldt voor investeringen in de beroepsbevolking. In tijden van laagconjunctuur moet er geïnvesteerd worden in mensen zonder werk om ze bij de volgende hoogconjunctuur kans te bieden op de nieuwe banen. In tijden van hoogconjunctuur is het budget nodig om extra te investeren in de mensen die het zelfs in hoogconjunctuur niet lukt om aan te haken. Het is een opvoedkundig principe. In vette jaren moet je sparen voor de magere jaren. Dat vraagt om doorbreking van de wetmatigheid van de budgetten van de rijksoverheid, waarbij juist in magere jaren de broekriem nog eens extra strak wordt aangetrokken. Het is eigenlijk onvoorstelbaar dat we er met al onze kennis en creativiteit niet in slagen om anticyclisch te werken.

De overheid is er vooral voor de meest zelfredzamen

Als gevolg van de nieuwe zorgverzekeringswet en de idee dat alle Nederlanders de werkelijke kosten van de zorg moeten ervaren, is de 'rode' Belastingdienst uit de grond gestampt om zes miljoen Nederlanders op verzoek te compenseren voor iets wat ze moeten voelen, maar niet kunnen betalen. "Weer iets erbij dat mij het gevoel geeft het niet zelf te redden," zei iemand op de radio. Nog niet zo lang geleden betaalden mensen met een laag inkomen een lagere prijs

voor noodzakelijke voorzieningen als huur en ziekenfonds. De rijksoverheid hanteert tegenwoordig meer en meer het principe dat iedereen de marktprijs betaalt, waarbij mensen met lage inkomens via de Belastingdienst toeslagen en kortingen moeten aanvragen om die prijs te kunnen betalen. Deze omkering in het omgaan met het draagkrachtprincipe leidt ertoe dat wie zijn toeslagen, heffingskortingen en teruggaven niet aanvraagt, pech heeft. 's Lands grootste sociale dienst, de Belastingdienst afdeling Toeslagen, benut zijn informatie namelijk niet om mensen die recht hebben, de diverse inkomensondersteunende maatregelen automatisch uit te keren. Niet aangevraagde toeslagen blijven zo op de plank van de rijksoverheid liggen. "Hoe legitiem is een openbaar bestuur waarin alleen de meest competente burgers, en dan nog soms met moeite, zelf hun weg kunnen vinden en niet diegenen waarvoor de democratische rechtsstaat juist ook was bedoeld?" vroeg Herman Tjeenk Willink zich onlangs af.

Gevangen denken

Een paar maanden geleden kwam ik Lei tegen. Lei, ver in de vijftig, had net te horen gekregen dat hij ontslagen zou worden uit zijn baan bij de sociale werkvoorziening. "Wat zou ik kunnen gaan doen Tof, weet jij misschien iets," vroeg hij mij. Een stemmetje raasde in mijn hoofd: deze man is ver boven de vijftig, en heeft geen enkele kans meer om aan de slag te komen. Ik moest mij dwingen het stemmetje uit te schakelen. Wij, politici, uitvoerders, managers, werkgevers, werkzoekenden, zitten vast in ons eigen gevangen denken. We papegaaien elkaar na dat 45-plussers een hele moeilijke groep zijn. Terwijl ieder onderzoek uitwijst dat er met de groep zelf niks mis is. Ze zijn niet vaker ziek, ze hebben meer ervaring. Onze eigen opvattingen zijn het grote probleem. De door ons gestigmatiseerde groepen hebben vooral veel last van onze self-fulfilling prophecy. En wij creëren onze eigen machteloosheid. Wij blijven praten over de moeilijke groep, de harde kern, de mensen met grote afstand. Ik ontken niet dat ze er zijn. En tegelijk zit de bijstand er niet vol mee. De werkzoekende echter heeft zijn van buiten aangepaste kansloosheid inmiddels geïnternaliseerd en de werkgever weet genoeg. Die houdt de deuren gesloten. Ik vergeet nooit mijn bezoek begin jaren negentig aan een

werkloze man van begin veertig. "Ik kan niks meer, niemand zit meer op mij te wachten", zei hij verslagen. Ik wees naar de computer in de hoek. De man ging recht op zitten, en vertelde met toenemende trots dat hij zichzelf alles had aangeleerd en dat hij het blad van een plaatselijke sportvereniging had ontworpen. Hij had zijn wereld en vaardigheden totaal losgekoppeld van de wereld daarbuiten.

Stigmatisering door taal

Toen Divosa in 2004 zeventig jaar bestond onderzochten we zeventig jaar geschiedenis op mensbeelden in de armenzorg en bijstand. Wij reisden van de Armenwet 1912 naar de Wet werk en bijstand 2004 langs 'gevaarlijke armen' via 'verhefbare armen' en onmaatschappelijken' naar 'bijstandsbehoevenden', 'uitkeringstrekkers', 'cliënten' en 'klanten'. Het beeld van mensen die niet in hun eigen onderhoud voorzien, blijkt bepalend voor de definitie en uitvoering van sociale wetgeving. Mensbeelden weerspiegelen zich in de wettelijke maatregelen. Armen krijgen inkomenssteun, bijstandsgerechtigden bijstand, uitkeringstrekkers krijgen te maken met fraudebestrijding, klanten krijgen uitstroombegleiding. WAO-ers, minima, fase-4-klanten: deze mensbeelden, die nog dagelijks uit onze mond rollen, gaan er niet van uit dat deze burgers nog enige controle over hun eigen lot hebben. Al spreken we nog te vaak over de grote afstand van mensen tot de arbeidsmarkt en belemmeringen, er zijn ook aanwijzingen dat we ons langzaam verlossen van deze negatieve taal. Zo gaat de WIA uit van arbeidsgeschiktheid. Wat ons in taal inmiddels lukt, lukt ons op de arbeidsmarkt nog niet. Banen worden nog nauwelijks aangepast aan de mogelijkheden van mensen.

Mens in fragmenten

Voor elk probleem waar mensen in hun leven mee te maken kunnen krijgen hebben wij professionele organisaties opgericht. Ik ga ervan uit dat deze uit de beste bedoelingen zijn ontstaan. We willen graag mensen op maat helpen. Burgers met meerdere problemen tegelijkertijd - en dat zijn er nogal wat - krijgen met reeksen en ketens van instellingen te maken die allemaal eigen toelatingscriteria hebben en contra-indicaties. Waar ze het meest kwetsbaar in zijn worden ze geacht beter te kunnen dan al die professionals:

Om mensen te laten worden wie ze willen zijn, is individuele én maatschappelijke verantwoordelijkheid nodig

namelijk al die professionals te coördineren en af te stemmen. Mensen met meer-
voudige problematiek ervaren zichzelf als
een en ondeelbaar, voor alle hulpverleners
vallen ze uiteen in fragmenten.

Mijn wandeling langs dertien halteplaat-
sen maakt me niet blij. Mensen zijn niet
meer het uitgangspunt in de sociale zeker-
heid en de publieke dienstverlenende
voorzieningen. Wij organiseren onze
dienstverlening niet naar de maat van wat
één individu nodig heeft. We werken daar-
entegen vanuit van tevoren gekanaliseer-
de mogelijkheden, waarbij we mensen
persen in mallen en proberen aan te pas-
sen aan de dienstverlening die wij hebben
georganiseerd. Datzelfde beeld doemt op
in de relatie tussen rijk en (gemeentelijke)
uitvoerders. De keten van angst leidt ertoe
dat het stelsel het uitgangspunt wordt van
de wet, niet de mensen voor wie de wet
eigenlijk bedoeld is. Toch bieden de der-
tien noties goed zicht op waarom we nu
onvoldoende functioneren, en ook hoe we
de praktijk van alledag kunnen ombuigen,
waardoor een zee van mogelijkheden ont-
staat voor mensen die een beroep op ons
doen.

Verantwoordelijkheid

Ik keer weer terug naar mijn leidraad waar
ik dit verhaal mee begon. Wat hebben
mensen nodig om te worden wie ze willen
of kunnen zijn? Er zijn volgens mij twee
dingen nodig: individuele verantwoorde-
lijkheid en maatschappelijke verantwoor-
delijkheid. Het individu moet verantwoor-
delijkheid nemen om er een succes van te
willen maken. Dat mag de overheid van de
burger verwachten. Maar ik ontdekte dat
overheidsorganisaties de werkzoekende
die verantwoordelijkheid nauwelijks
geven. Wij zitten nog veel te vaak zelf op
die stoel en beslissen wat iemand wil of
nodig heeft. Wij vullen het voor werkzoe-

kenden in met onze strakke trajecten, die
starten en eindigen wanneer wij dat nodig
vinden. We draaien daarmee de belangrij-
ste succesfactor de nek om. Als iemand
zelf voor iets kiest, voelt hij medeverant-
woordelijkheid.

De stoel waarop we zouden moeten zit-
ten, de maatschappelijke, daarop zijn we
juist veel te weinig te vinden. Mensen met
een uitkering die moeite hebben hun plek
op de arbeidsmarkt en in de maatschappij
te verwerven, kunnen niet individueel de
voorwaarden voor betere kansen realise-
ren. Zij zijn niet individueel in staat om
een prb af te dwingen, of leer-werkplek-
ken bij werkgevers. Zij kunnen niet zelf
regelen dat zij ook in februari kunnen star-
ten met een opleiding. Zij hebben een
overheid nodig die hen helpt om de leef-
baarheid in hun wijk te verbeteren, zodat
de leefomgeving stimuleert in plaats van
demotiveert vanwege verloedering. Zij
kunnen niet zelf zorgen voor economische
structuurversterking. Zij hebben niet de
macht om werkgevers aan te spreken op
hun verantwoordelijkheid. Kortom: de indi-
viduele werkzoekende heeft gunstige
maatschappelijke omstandigheden nodig
om zijn eigen verantwoordelijkheid te
kunnen waarmaken. En vertrouwen. Dat is
wat de burger van de overheid mag ver-
wachten. Want eigen verantwoordelijkheid
vereist meer dan keuzevrijheid alleen.
Mensen hebben ook handelingsvrijheid en
handelingsperspectief nodig, en een over-
heid die in al haar handelen uitstraalt: ik
heb vertrouwen in jou als persoon.
Vergelijk het met een doolhof. Daarin heb
je alle keuzevrijheid, maar vooral om
steeds dieper verstrikt te raken in het laby-
rint.

Daar ligt de rol voor de overheid, voor de
sociale dienst: loods en coach zijn voor
mensen die een beroep op de overheid

doen; en de maatschappelijke omstandig-
heden creëren zodat er plek is in de
samenleving en op de arbeidsmarkt voor
mensen die een tijdje niet hebben meege-
daan. Een dienst van sociale diensten, zo
zie ik de rol van de sociale dienst. Let wel:
het individu bepaalt het reisdoel, daar ligt
niet onze regie, sociale diensten moeten
de weg plaveien zodat die reis niet mislukt
door gemene kuilen in de weg. Dat hoe-
ven ze niet alleen en altijd zelf te doen.
Sociale diensten moeten zich slim verbind-
den met de wereld van onderwijs, inbur-
gering, economische zaken, stadsontwik-
keling, leefbaarheid, werkgevers.
Uitvoerders past bescheidenheid op indi-
vidueel vlak en tegelijk een enorme uitda-
ging op maatschappelijk terrein.

Mijn reis langs de dertien halteplaatsen
liet zien dat mensen niet het uitgangspunt
zijn. Zelfs de uitvoering is dat niet. In feite
is het stelsel het uitgangspunt. Van daaruit
is rechtmatigheid vanwege het onderlig-
gende wantrouwen belangrijker dan doel-
matigheid, en van daaruit verdwijnen
mensen achter stelsels. Ab Harrewijn heeft
altijd gestreden om mensen in hun kracht
te zetten. Om mensen weer het centrale
uitgangspunt te maken van een stelsel,
van de verzorgingsstaat. Hoe sterk ook de
stigmatisering van de samenleving, hij
bleef geloven in mensen, of ze nu ver-
slaafd waren, gehandicapt of dakloos. En
met dat onbegrensde geloof in menselijke
mogelijkheden - iedereen op zijn of haar
manier en naar zijn of haar vermogen -
moeten wij ons iedere dag opnieuw de
vraag stellen: wat hebben mensen nodig?
Zo ontstaat een zee van mogelijkheden
voor mensen zelf, voor hun dierbaren, voor
de maatschappij. Dat is onbetaalbaar, dat
is goud waard.

<

Ecokids op Brede scholen

Leren van natuur in de buurt

De Stichting Ecokids Nederland (SEN) heeft een programma ontwikkeld met natuur-en milieuactiviteiten. Leerlingen worden daarmee betrokken bij de natuur in hun eigen omgeving: dichtbij huis, in de buurt, maar ook in de stad. Het programma heeft tot doel leerlingen bewust te maken van de noodzaak van duurzaam gedrag. In de praktijk betekent dat vooral het verbeteren van de natuur in je eigen buurt.

Thema's die in het programma aan de orde komen zijn dieren/planten in hun omgeving, een tuinplan maken, zaaien en onderhouden van de eigen tuin, veiligheid op straat, een schone en groene buurt, gezonde voeding et cetera.

De leerlingen voeren het programma onder deskundige begeleiding zelf uit. Het ecokidsprogramma is tien jaar geleden van start gegaan in buurthuizen in Gouda. Inmiddels bestaan er verspreid over het land tientallen ecokidsgroepen met ieder een eigen invulling. Zowel op kinderboerderijen, buurthuizen, NME-centra als op scholen binnen en buiten schooltijd. In 2003 is het eerste ecokidsprogramma in schoolverband gestart op de Piramideschool in de Haarlemse Boerhavewijk, in april 2004 gevolgd door een programma op de Brede School Korte Akkeren in Gouda. Voorjaar 2005 zijn in Bos en Lommer Amsterdam (Bos en Lommerschool, Paulusschool en Al Wafaschool) drie programma's begonnen. In het Stadsdeel Slotervaart is onder andere op de Al Kadisha school het ecokidsprogramma gaande.

De opgedane ervaringen in deze projecten vormen de basis voor een nieuw landelijk project dat met subsidie van het ministerie

van LNV in de periode 2005 tot oktober 2006 is uitgevoerd. In tien gemeenten is het ecokidsprogramma in schoolverband uitgevoerd. Dit kan in een binnenschoolse of een buitenschoolse situatie, maar ook een combinatie van beide is mogelijk. Met alle vormen is inmiddels ervaring opgedaan. Het ecokidsprogramma bestaat uit de bekende thema's: tuin, leefbaarheid/duurzaamheid en uitwisseling. Het programma kan door één groep/klas van één school uitgevoerd worden (groep vijf, zes, zeven of acht) of door een groep kinderen van dezelfde leeftijd van meerdere scholen als Brede School activiteit. Vanwege het succes van de eerste projecten op Brede Scholen heeft het minis-

terie van LNV geld beschikbaar gesteld voor een periode van drie jaar om het programma te versterken en te verbreiden. Er worden vijftig nieuwe scholen /buurten in heel Nederland gezocht die willen meedoen.

Informatie:

Stichting Ecokids Nederland
Postbus 2157
2800 BH Gouda

Telefoon: 0182-699603 /06-53263625

Email: info@ecokids.nl

<

Capelle wil komst van te veel Stadse cultuur en groene

Het lijkt een voor de hand liggende gedachte: een grotere spreiding van sociale huurwoningen in grootste-delijke gebieden. Het levert meer menging op van woonwijken en kan concentraties van kansarme groepen tegengaan. In Rijnmond werden daartoe in 2004 regionale afspraken gemaakt over nieuwbouw en over een open aanbod van sociale huurwoningen voor alle woningzoekenden uit de achttien gemeenten van de Stadsregio Rotterdam. Maar het gaat niet van harte, zoals blijkt uit recente protesten tegen de komst van Rotterdammers naar Capelle aan den IJssel.

Capelle (65.000 inwoners) verzette zich in 2004 samen andere 'randgemeenten' Spijkenisse en Rozenburg tegen de bouw van extra sociale huurwoningen ter compensatie van nieuwbouw van meer dure huizen in Rotterdam. Nu richt de kritiek zich op het nieuwe systeem van woonruimteverdeling dat zou leiden tot de komst van te veel kansarme Rotterdammers. 'De grens is bereikt', schrijven de Capelse collegepartijen PvdA, Leefbaar Capelle en VVD, 'het opnamevermogen van Capelle binnen haar huidige mogelijkheden is verzadigd.' Het lijkt een echo van wat eerder in de Maasstad werd gehoord. Rotterdam heeft inmiddels hekken om een aantal wijken om werklozen te weren, de stadsregio wil een hek tegen mensen van buiten Rijnmond en

nu wil Capelle een hek tegen (te veel) arme Rotterdammers.

Stuit de Rotterdamse aanpak met een beperking van de toelating van kwetsbare groepen op grenzen? En: zijn de klachten gegrond dat Capelle 'het afvoerputje' wordt van Rotterdam?

Capelse zorgen

In een brief aan het college van B en W schrijven de fracties van PvdA, Leefbaar Capelle en VVD dat zij zich ernstig zorgen maken over de toename van problemen in een aantal wijken. Ze wijten dit aan de Rotterdamwet en de nieuwe woonruimteverdeling.

Enkele citaten uit de brief: 'Het toepassen van de (ideeën uit de) Rotterdamwet heeft er toe geleid, dat bepaalde groepen kansarme inwoners van Rotterdam niet meer in aanmerking komen voor een huis in specifieke wijken van Rotterdam, met name in die wijken, waar de goedkopere huurwoningen te vinden zijn. Voor het vinden van een huis kunnen deze mensen in Rotterdam nauwelijks meer terecht, waardoor zij gedwongen zijn naar de randgemeenten te verhuizen, waar wel goedkope (bereikbare) huurwoningen te verkrijgen zijn. Capelle heeft een aantal van negenduizend bereikbare huurwoningen, dat wil zeggen, woningen waarvoor de huurprijs ligt tussen de 350 en 500 euro. In vergelijking met andere regiogemeenten is dit aantal zondermeer groot te noemen. Het logische gevolg is dan ook, dat relatief veel mensen die in Rotterdam geweerd worden, nu naar Capelle uitwijken.'

De politici geven een losse opsomming van de problemen waartoe dit leidt: 'beroep op de bijstand, langdurig werklozen, mensen in uitzichtloze situaties, multi-problem gezinnen, groei vraag kinderopvang, woonoverlast, et cetera' Ze signaleren dat Capelle niet beschikt over grote-steden geld, specifieke

voorzieningen en begeleidingsapparaten voor de opvang van grote aantallen mensen met problemen. 'De voorzieningen waarover Capelle beschikt zijn absoluut niet toereikend om de instromers op een fatsoenlijke manier op te vangen, te ondersteunen en eventueel te begeleiden op weg naar een zo volwaardig mogelijke deelname aan de (Capelse) samenleving.'

Bovendien gaat de instroom van buiten ten koste van Capelse woningzoekenden: 'Jonge mensen die geboren en getogen zijn in Capelle en zich daar graag als volwassenen willen vestigen, maken geen schijn van kans op één van de bereikbare huurwoningen, die in het verleden mede voor deze doelgroep gerealiseerd zijn.'

De partijen willen 'een eerlijker en evenwichtiger verdeling' van mensen en middelen over de regiogemeenten en verzoeken het college stappen te ondernemen die moeten leiden tot het opzeggen van het huidige convenant over de woonruimteverdeling met de Stadsregio. Ze verzoeken het college verder met klem, 'om in overleg met woningcorporatie ComWonen alles in het werk te stellen ten einde ons als gemeentebestuur van Capelle in staat te stellen weer (mee) te kunnen sturen in de materie van de woonruimteverdeling.'

In een begeleidende motie vraagt de PvdA om prestatieafspraken met de woningcorporatie voor toewijzing van 35 procent van de vrijkomende woningen aan inwoners van Capelle, met prioriteit voor jongeren en senioren.

Spreidingsbeleid

De opstelling van de Capelse collegepartijen lijkt een nieuwe fase in de politieke strijd in het Rotterdamse rond volkshuisvesting en sociaal beleid. Leefbaar Rotterdam gaf met de nota 'Rotterdam zet door' in 2003 de aanzet tot een restrictief verhuurbeleid in kwetsbare wijken. Aanleiding was het alarm van PvdA deelgemeentebestuurder

Arme Rotterdammers stoppen bijna dorpse omgeving

Oh oh Capelle

**Je appartementen zijn een
vermogen waard**

**En dan is er ook nog
Een vermogen op de
architect bespaard**

Frank Jan Kat, 7 april 2004,
Geen hekken om Capelle en
Rotterdam!

PvdA bijeenkomst Isala Theater

Dominic Schrijer over de (verwachte) toename van het aantal allochtonen in enkele stadsdelen. De roep om een 'allochtonen-stop' van Leefbaar Rotterdam werd omgebogen naar huisvestingsregels waarmee sociaal zwakke groepen kunnen worden gewerd. Aanvankelijk via een inkomensdrempel, vervolgens in de wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek, beter bekend als de Rotterdamwet, op basis van het hebben van werk. Het Rijk ging in 2006 akkoord met het Rotterdamse voorstel om deze huisvestingsregels in te voeren voor vier wijken met in totaal twintigduizend huurwoningen. Leefbaar Rotterdam wilde verder gaan met nog eens zes wijken met vijftienduizend huurwoningen.

Het nieuwe Rotterdamse college van PvdA, CDA, VVD en Groen Links dat in 2006 aantrad zet het beleid voort met dit verschil dat ze benadrukt dat het gaat om een beperkte en tijdelijke maatregel. De PvdA wil vooral met sociaal beleid de zelfredzaamheid van kwetsbare groepen bevorderen en de overlast beperken. Als dit resultaat heeft kunnen de restrictieve huisvestingsregels worden ingetrokken. Schrijer is inmiddels als wethouder verantwoordelijk voor de uitvoering van de Rotterdamwet nieuwe stijl.

Elk zijn deel

Belangrijk element in het huisvestingsbeleid in de stadsregio Rotterdam is een andere verdeling van sociale huurwoningen binnen de regio. De sociale verschillen binnen de regio zijn groot. Het percentage laagste inkomenshuishoudens loopt van 44 procent (Rotterdam), 37 procent (Schiedam), 28 procent (Capelle), tot 20 procent (Barendrecht). Het eigenwoningbezit vormt hiervan een spiegelbeeld met 28 procent (Rotterdam), 43 procent (Capelle) en 67 procent (Barendrecht).

De stadsregio Rotterdam, het bestuurlijk platform voor volkshuisvestingsbeleid, gaf in 2003 een voorzet voor een grotere spreiding van bereikbare woningen in een notitie met de titel 'Elk zijn deel'. Ook hier is de

mantra: 'de problematiek loopt bestuurders in sommige delen van onze regio over de schoenen.'

De bevolkingsontwikkeling wordt gekenmerkt door verjonging, verkleuring en selectieve migratie, schrijven de regiobestuurders: 'Rotterdam verliest voornamelijk (vooral nog blank) middenkader, gezinnen met opgroeiende kinderen en in mindere mate empty nesters met een goed pensioen en/of eigenvermogen aan regiogemeenten met veel nieuwbouwaanbod, terwijl Rotterdam en stadsregio als geheel deze groepen zien verdwijnen naar elders in Nederland. De tegenbeweging, namelijk die van lagere inkomensgroepen (denk hierbij aan studenten, gezinsherenigers, allochtonen) strijkt neer in de goedkope woningvoorraad die ruim beschikbaar is.' De Stadsregio ziet de volgende kernproblemen: de woningmarkt voor de lage inkomensgroepen zit op slot, het herstructureringsproces moet worden vlotgetrokken en de sterke concentratie van lage inkomensgroepen en kansarmen moet verminderen. Prioriteit heeft de herstructurering van naoorlogse woonwijken. Dit moet een woonomgeving bieden die aantrekkelijk is voor de midden- en hogere inkomens, de trekkers van de sociaal-economische revitalisering van de regio.

Herstructureringsurgenten en andere herhuisvestings-kandidaten moeten een woning vinden in de regio en 'overschotgemeenten' (met meer goedkope huurwoningen dan laagste-inkomenshuishoudens) moeten zuinig zijn met deze sociale woningvoorraad om een opvangfunctie te kunnen vervullen.

De Stadsregio waarschuwt voor 'lokale dilemma's', waarbij de toenemende vraag naar goedkope huurwoningen van herhuisvestings-kandidaten botst met sloopplannen ter plaatse.

De regiobestuurders willen de opvangfunctie van de overschotgemeenten wel beperken tot instroom van verhuisbewegingen binnen de stadsregio. 'Een succesvol beroep op regionale solidariteit wordt immers tenietgedaan door een onevenredige instroom van buiten de stadsregio. Flankerende maatregelen vanuit de woonruimteverdelingshoek zijn dan ook noodzakelijk. Bezien zal moeten worden of het weren van mensen van buitenaf juridisch mogelijk is.'

Capelle behoort met Spijkenisse en Ridderkerk tot de 'overschotgemeenten'. Volgens de Stadsregio bedraagt het overschot van goedkope en betaalbare huurwoningen in Capelle ten opzichte van het aantal laagste-inkomenshuishoudens 10 procent. Het regiobestuur dringt aan op een terughoudend beleid over de verkoop en sloop hiervan met oog op opvangfunctie binnen de regio.

Het college en de raad van Capelle reageren afwijzend op deze voorstellen. Ze wijzen er op dat Capelle, met 35 procent bereikbare woningen, niet alleen koopkrachtige bewoners uit Rotterdam huisvest, maar ook een deel van de sociale volkshuisvesting voor haar rekening neemt. De gemeente zegt een evenwichtige mix te zijn van arm en rijk, blank en gekleurd, kansrijk en kansarm, oud en jong, kortom 'een gelukkig samengaan van stadse cultuur en bedrijvigheid in een groene en soms bijna dorpse omgeving'.

'Het zal u niet verbazen,' reageren de Capelse bestuurders, 'dat wij, zonder nadere afspraken, de acties in de nota 'Rotterdam zet door' over het streven naar spreiding van specifieke bevolkingsgroepen over de regio en de concrete maatregelen die daarover worden voorgesteld op het gebied van volkshuisvesting en stedelijke ontwikkeling niet kunnen steunen.'

Wethouder Moerkerke van Leefbaar Capelle drukt zich in een plaatselijk blad directer uit. 'Als ik Rotterdammer was zou ik blij zijn met het plan. Maar met een Capelse bril op heb ik toch een andere mening. Een gemeente als Capelle zou nu de klappen op moeten vangen van Rotterdam. Capelle heeft de afgelopen jaren al genoeg gedaan. Er is een woningbestand voor de laagste inkomens vastgehouden en wat mij betreft is het tot hier toe en niet verder. De Rotterdamse plannen leiden er toe dat bepaalde groepen op zoek gaan naar de randgemeenten. Ik zou er dan voor zijn om in Capelle een Rotterdammerstop in te voeren in plaats van een alloctonenstop.' (IJssel- en Lekstreek, 13/12/2003) In NRC-Handelsblad herhaalde de wethouder onlangs zijn bezwaren tegen de komst van Rotterdamse woningzoekenden naar Capelle ('Grote broer stuurt kansarmen door', 11/1/2007)

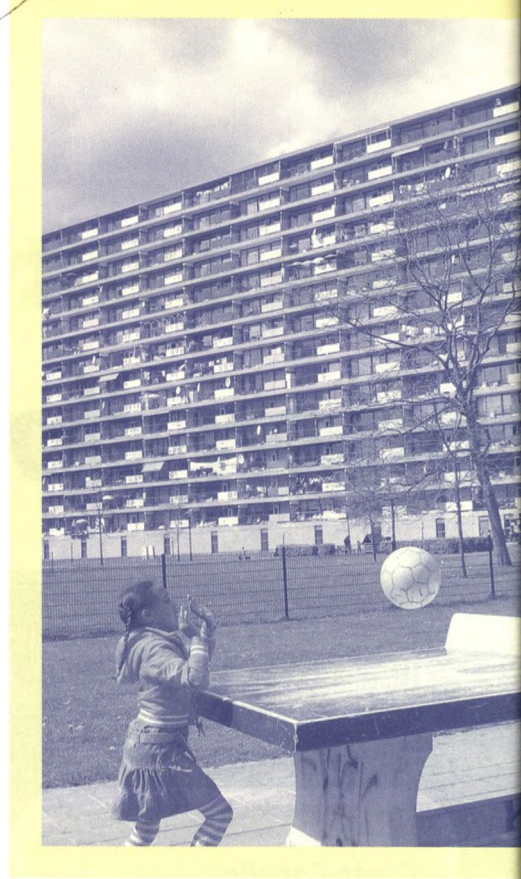
Regionaal volkshuisvestingsbeleid

De gemeenten van de Stadsregio gaan in 2005 in meerderheid akkoord met een convenant over de productie van 38.000 woningen in de periode 2005 tot 2010. Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen beperken de bouw van sociale huurwoningen en dit wordt gecompenseerd in de omliggende gemeentes met taakstellingen van 30 procent en 40 procent.

Opgave voor Capelle is de bouw van 1000 woningen, waarvan 40 procent in de sociale sector. Dit is ruim een verdubbeling in vergelijking met voorgaande jaren. Het aandeel van koopwoningen in de productie was in Capelle 81 procent in de periode 1995-2002. Ter vergelijking: in Rotterdam bedroeg dit 48 procent.

Capelle vindt een creatieve invulling voor haar opdracht om vierhonderd sociale huurwoningen te bouwen. In de nieuwbouwplannen zijn 242 bereikbare woningen opgenomen, met een inspanningsverplichting van nog eens zestig woningen. De taakstelling wordt verder gehaald door uitstel van de sloop van 256 portieketage woningen tot 2010. Zo worden in totaal 158 woningen meer gerealiseerd dan de sociale taakstelling van de Stadsregio, aldus een ambtelijk advies.

Tweede pijler van het regionaal volkshuisvestingsbeleid is een nieuw systeem van woonruimteverdeling. Doel is een open en toegankelijk woningaanbod voor alle woningzoekenden in het Rijnmondgebied waarbij minimaal 40 procent van de sociale huurwoningen zonder voorwaarden wordt

aangeboden via een woonkrant. Verder wordt 25 procent verdeeld over stadsvernieuwingsurgenten en bijzondere groepen, 20 procent wordt gelabeld aangeboden (ouderen of jongeren, omvang huishouden, inkomen) en 15 procent is beschikbaar voor 'lokaal maatwerk' op grond van leefbaarheid, wijk- of buurtbinding, beheersaspecten of woonzorgprojecten. Nieuw is dat voor een groot deel van het aanbod geen voorwaarden gelden voor wat betreft inkomen en huishoudsamenstelling, binnen de begrenzings van de huurtoeslag. Verder is woonduur bij toekenning van een woning vervangen door inschrijfduur om starters meer kansen te geven. Een Monitor Woonruimteverdeling rapporteert periodiek over de werking van het nieuwe stelsel om te toetsen of de doelstellingen worden gerealiseerd.

Wat is op grond van de gegevens van de monitor te zeggen over de ontwikkeling van het woningaanbod in Capelle? In de meeste gemeenten hebben de verhuuringen in 2005 vooral geleid tot verhuisbewegingen binnen de eigen gemeentegrenzen. In Rotterdam geldt dat voor 87 procent van de verhuizingen. In drie gemeenten, waaronder Capelle, vonden meer verhuisbewegingen plaats over de gemeentegrenzen dan daarbinnen. Van de 778 open aangeboden woningen werd in 2005 39 procent verhuurd aan lokale woningzoekenden, 48 pro-

cent ging naar Rotterdammers. Ander relevant gegeven is dat 72 procent van de beschikbare woningen in Capelle voorwaardevrij werd aangeboden aan woningzoekenden in de regio. Dit aandeel ligt ruim boven het minimaal vereiste van 40 procent.

De Rotterdamwet heeft waarschijnlijk, anders dan verondersteld door de Capelse politici, geen groot effect op de komst van Rotterdamse woningzoekenden naar Capelle. De wet is pas recent van kracht en geldt voor een relatief beperkt aantal woningen. In de eerste drie kwartalen van 2006 viel één procent van het Rotterdams woningaanbod (zo'n zeventig woningen) onder de werking van de Rotterdamwet. Ook het aandeel van urgenten en stadsvernieuwingskandidaten uit Rotterdam en regio lijkt beperkt gezien het hoge percentage van de woningen die voorwaardevrij wordt aangeboden in Capelle. Belangrijkste factor bij de komst van woningzoekenden uit Rotterdam lijkt het nieuwe systeem van woonruimteverdeling te zijn met de vrije toegang tot sociale huurwoningen voor woningzoekenden binnen de regio.

Conclusies

De komst van Rotterdammers naar Capelle is geen nieuw verschijnsel. Het was de ratio achter de aanwijzing van Capelle tot groeikern. De Capelse PvdA wethouder Arie

Heuvelman liet er zich in de jaren zestig op voorstaan dat de grote woongebouwen die hij uit de grond te stampte bestemd waren voor arbeiders uit de Rotterdamse saneringswijken Crooswijk en het Oude Noorden.

Er is kritiek mogelijk op het huidige eenzijdige Rotterdamse ontwikkelingsmodel waarbij sloop- en nieuwbouwplannen vaak vooral gericht zijn op het aantrekken van hogere inkomensgroepen in plaats op een verbetering van de woon- en leefsituatie van de mensen die nu in deze wijken wonen. Deze vorm van herstructurering leidt tot een tekort aan sociale huurwoningen en tot stadsvernieuwingsnomaden die hoppen van het ene sloopgebied naar het andere. Bewoners van Nieuw Crooswijk dat door Rotterdam op de nominatie is gezet voor sloop, worden verwezen naar Capelle. De gemeente Capelle zou binnen de stadsregio Rotterdam kunnen aandringen op een ander herstructureringsbeleid waarbij bij voorbeeld een groot deel van Nieuw Crooswijk wordt gerenoveerd in plaats van gesloopt.

Kritiek op het Rotterdamse herstructureringsbeleid en de negatieve effecten daarvan neemt niet weg dat een evenwichtiger verdeling van sociale huurwoningen binnen de Stadsregio een na te streven doel is omdat dit leidt tot een sociaal en etnisch meer gemengde samenstelling van de bevolking. Capelle wijst er op dat de gemeente een gemengde bevolking heeft, met een bereikbare sociale woningvoorraad van 35 procent. Binnen de Stadsregio wordt dit erkend en er wordt aangedrongen op het in stand houden van de bestaande sociale voorraad, niet op uitbreiding. De etnische menging van de Capelse bevolking is echter beperkt, met 72 procent autochtoon, 7 procent afkomstig uit arme landen, 6 procent Surinaams, 3 procent Antilliaans en 4 procent Mediterraan. Het is aannemelijk dat een groot deel van de nieuwe bewoners afkomstig uit Rotterdam van allochtone afkomst is.

De Capelse politici lijken gelijk te hebben als ze stellen dat een aanzienlijk deel van de vrijkomende sociale huurwoningen wordt bezet door woningzoekenden uit Rotterdam. In 2005 betreft het 373 huishoudens, waarvan omstreeks 260 behoren tot de lage inkomensgroepen (de 'aandachtsgroepen' van beleid, in het volkshuisvestingsjargon).

Leidt dit aantal nieuwe bewoners tot 'probleemsituaties die de mogelijkheden van Capelle te buiten gaan', en tot 'de verstoring van zorgvuldig opgebouwd evenwicht in buurten'? Dit lijkt gezien de aantallen een erg dramatische schets van de situatie. De gegevens in de Buurtmonitor Capelle duiden ook niet op een toename van sociale problemen in de afgelopen jaren. Het percentage van mensen in de bijstand schommelt in de periode 2000-2006 tussen 8 en 7 procent. 'Capelle is een veilige stad' meldt de Integraal Veiligheids Plan 2004 en de cijfers laten een opgaande lijn zien. Het tevredenheidsoordeel in de bewonersenquête vertoont voor de buurten met veel goedkope woningen slechts kleine op- en neergaande scores. Wel worden in de plaatselijke pers regelmatig gevallen gemeld van woonoverlast. Over de schaal waarop dit zich voordoet zijn geen gegevens voorhanden.

Duidelijk is wel dat Capelle met de komst van nieuwe groepen sociaal zwakkere bewoners, vaak van allochtone komaf, wordt geconfronteerd met nieuwe sociale problemen. De Capelse politici hadden er beter aan gedaan om te pleiten voor investeringen in een intensief buurtgericht sociaal beleid, met een samenwerkingsverband van gemeente, woningcorporatie en instellingen op het terrein van toezicht, zorg en welzijn. De aanpak van woonoverlast, van gezinsondersteuning en begeleid wonen staat in Capelle nog in de kinderschoenen. Politici in de randgemeenten van Rotterdam kunnen niet volstaan met de constatering dat het ontbreekt aan voorzieningen op dit terrein.

Onderdeel van sociale interventies in buurten kan zijn dat er tijdelijk een selectieve inplaatsing plaats vindt van bewoners in wooncomplexen met veel, concreet omschreven, sociale problemen. Het is echter een gevaarlijk misverstand om te denken dat het problematiseren van veranderingen in de bevolkingssamenstelling waarbij hele bevolkingsgroepen worden gestigmatiseerd (na 'allochtonen' nu dus ook 'Rotterdamers') bijdraagt aan constructieve sociale oplossingen.

De auteur is partner in IGG-Voogt & van Veenen en oud-directeur opbouwwerk te Rotterdam

<

Contacten in

Aansluiting vinden tussen buurt en mensen met

Mensen met een verstandelijke handicap wonen steeds vaker in de wijk. Dat pakt echter niet altijd even goed uit. Zo was onlangs in het nieuws dat in Twente bijna honderd mensen met een verstandelijke handicap terug gaan naar het instellingsterrein. Zij zouden moeizaam integreren en vereenzamen in de wijk.

Belangrijk uitgangspunt van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning is zorg in en deelname aan de samenleving. Dit laatste blijkt, in ieder geval voor mensen met een verstandelijke handicap, niet altijd vlekkeloos te verlopen.

Al sinds de jaren zeventig verhuizen mensen met een verstandelijke handicap van instellingsterreinen naar woningen in de samenleving. In eerste instantie waren dit vooral mensen met een lichte handicap, later verhuisden ook mensen met een ernstigere handicap naar de wijk. Dit gebeurde in navolging van de internationale trend van deconcentratie in de gezondheidszorg. Het idee hierachter is dat mensen met een verstandelijke handicap recht hebben op een zo normaal mogelijk leven. Zoveel mogelijk onderdelen van het leven horen in de samenleving plaats te vinden. Zij worden geacht op gelijkwaardige voet met mensen zonder verstandelijke handicap te staan, en door hen te worden geaccepteerd en gerespecteerd.

Integratie

Op het gebied van deze zogenoemde integratie gaat er nog het een en ander mis. Mensen met een verstandelijke handicap die in de wijk wonen zijn fysiek geïntegreerd, ze wonen ten slotte in de wijk. Ze maken echter weinig gebruik van de voorzieningen of de verenigingen die in de wijk beschikbaar zijn. Ook hebben ze meestal weinig sociale contacten in de buurt, mede door dat beperkte gebruik van wijkvoorzieningen. De contacten met mensen op het instellingsterrein worden echter vaak minder, waardoor hun sociale kring kleiner wordt. Buurtbewoners zelf staan positief noch negatief tegenover contact met bewoners van de woning of tegenover het samen iets ondernemen. Daarom moeten anderen het voortouw nemen om buurtbewoners en mensen met een verstandelijke handicap bij elkaar te brengen en zo integratie te bevorderen. Binnen instellingen leeft soms het idee dat contacten in de buurt vanzelf ontstaan, dat er niet van buitenaf moet worden geprobeerd deze te stimuleren. Er wordt niet altijd een sterk beleid gevoerd gericht op integratie. De kans is reëel dat er dan een situatie ontstaat waarin mensen met een verstandelijke handicap weliswaar in de wijk wonen, maar dat de rest van hun leven zich daar niet afspeelt. Het ondersteunen en stimuleren van contacten tussen de buurt en de mensen met een verstandelijke handicap biedt mogelijkheden om dit juist te voorkomen, zeker wanneer buurtbewoners hiertoe zelf geen initiatief nemen. Een goede onderlinge verstandhouding zal de leefbaarheid in de buurt voor iedereen alleen maar kunnen verbeteren.

Informereren

Om de acceptatie in de buurt te vergroten moeten buurtbewoners worden geïnformeerd over bepaalde zaken. Vanuit de instelling vanwaar de mensen met een verstandelijke handicap naar de wijk zijn ver-

Dit artikel is gebaseerd op het afstudeerproject van Roel Verhagen aan de opleiding Algemene Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht. Het afstudeerproject bestond uit een onderzoek naar de informatievoorziening aan buurtbewoners van enkele woningen in de wijk voor mensen met een verstandelijke handicap. Ook werd in het afstudeerproject literatuuronderzoek gedaan naar verklaringen voor deze moeizame integratie. Roel Verhagen is nu werkzaam als projectmedewerker Beroepsontwikkeling bij MOVISIE, het kennisinstituut voor maatschappelijke inzet.

huisd wordt soms gedacht dat er juist geen informatie gegeven moet worden, omdat dit niet past in een zo normaal mogelijk leven. Mensen zonder verstandelijke handicap doen dit immers ook niet als ze ergens gaan wonen. Deze gedachtegang is soms een van de redenen voor het beperkte beleid binnen instellingen op het gebied van integratie. Toch geven zowel buurtbewoners als mensen die bij gedeconcentreerde woningen werken aan, dat informatie de integratie zou kunnen bevorderen. Deze informatiebehoefte lijkt groter te zijn naarmate de handicap van de bewoners van de gedeconcentreerde woning ernstiger is, net

de buurt

en verstandelijke handicap

als de integratie slechter lijkt te zijn als de ernst van de handicap groter is.

Contacten

Een van de onderwerpen waarover informatie moet worden gegeven, is de rol die buurtbewoners bij integratie kunnen spelen. Ook gaven de mensen die bij de gedeconcentreerde woningen werkten aan, dat buurtbewoners geïnformeerd moeten worden over hoe contact te maken. Hoewel buurtbewoners zelf aangaven hier geen problemen mee te hebben, kunnen zij volgens anderen hier wel enige ondersteuning bij gebruiken. Blijkbaar kan er vanuit de buurt meer worden gedaan, of wordt van de buurt meer verwacht, dan nu het geval is. Andere onderwerpen zijn het waarom van de komst van mensen met een verstandelijke handicap naar de wijk en de praktische gevolgen voor de buurt, zoals het verkeer en parkeren van taxi's. Mensen die in de directe nabijheid van de gedeconcentreerde woning wonen hebben geen grote informatiebehoefte dan mensen die iets verder weg wonen, alleen willen zij wat vaker op de hoogte worden gebracht van het reilen en zeilen van de woning. Hiervoor kan het belangrijk zijn om tot goede contacten tussen de directe burens en de gedeconcentreerde woning te komen.

Open dag

Het is van belang dat buurt en woning bij elkaar worden gebracht, dit om te voorkomen dat de buurtbewoners en de mensen met een verstandelijke handicap langs elkaar heen leven en er van succesvolle integratie geen sprake is. Een goed voorbeeld is het houden van een open dag bij de gedeconcentreerde woning, waardoor de buurtbewoners en de mensen met een verstandelijke handicap met elkaar in contact komen. Een open dag wordt over het algemeen positief gewaardeerd. Blijkbaar werkt het om samen iets te doen. Door een

Opbouwwerker kan meewerken aan betere integratie van mensen met een verstandelijke handicap

open dag worden beide groepen met elkaar in contact gebracht en wordt er op een informele manier met elkaar kennisgemaakt.

Vrijwilligerswerk

Contacten kunnen ook via andere methoden worden bevorderd, zoals proberen aan te sluiten bij het verenigingsleven en door de mensen met een verstandelijke handicap zogenaamd 'sociaal nuttig' te maken voor de buurt. Om de acceptatie en gelijkwaardigheid te verbeteren, is het van belang dat mensen met een verstandelijke handicap waarde hebben voor de gemeenschap. Dit kan bijvoorbeeld door het doen van vrijwilligerswerk. Regels kunnen hier echter belemmerend werken. Er zijn wettelijke kaders die in de gaten moeten worden gehouden, bijvoorbeeld wanneer dit werk tegen een kleine vergoeding gebeurt. Ook kan het indruisen tegen het beleid van de instelling waaronder de woning valt. Een andere mogelijkheid met betrekking tot vrijwilligerswerk is dat mensen uit de buurt zich als vrijwilliger inzetten bij de gedeconcentreerde woning. Zowel de vrijwilligers als de mensen die bij de woning werken zijn hier over het algemeen goed over te spreken. Met deze vrijwilligers zijn er vanzelf contacten in de buurt ontstaan.

Sociale waarde

Om hun waarde voor de gemeenschap te

vergroten, kunnen de mensen met een verstandelijke handicap waar mogelijk worden ingezet in buurtprojecten of lokale initiatieven. Hierdoor worden zij nuttig voor de buurt, en ontstaan er sociale contacten tussen de mensen met en mensen zonder verstandelijke handicap. Ook komen de mensen met een verstandelijke handicap zo in positiever gewaardeerde sociale rollen. In plaats van rollen waarin de nadruk ligt op datgene wat ze niet kunnen, komt de nadruk te liggen op datgene wat ze wel kunnen. Mensen die sociale rollen bezitten die de gemeenschap ten goede komen, zijn vaak beter geïntegreerd dan mensen die zulke rollen niet bezitten. Het is wel van belang dat ze kunnen voldoen aan de verwachtingen die bij de desbetreffende rol horen. Dus wanneer zij worden ingezet in lokale initiatieven moeten taken worden gezocht die bij hun mogelijkheden passen, anders zou het averechts kunnen werken. Voor buurtbewoners moet duidelijk zijn wat zij van de mensen met een verstandelijke handicap kunnen verwachten, zodat zij een realistisch verwachtingspatroon hebben.

Initiatieven in de wijk

Het gebrek aan (sociale) waarde komt onder andere doordat de mensen met een verstandelijke handicap nog gebruik maken van voorzieningen van de instelling waar ze vandaan komen. Daar komt bij -of wellicht heeft dit een directe relatie met dit gebruik

Waarom is
het altijd zo
koud bij opa?

NATIONAAL
FONDS
Ouderenhulp

Het Nationaal Fonds Ouderenhulp helpt echt!

Giro 25 05 05

www.ouderenhulp.nl

van instellingsvoorzieningen- dat vaak binnen de instelling nog veel rollen worden vervuld in plaats van in de samenleving. Dit verkleint de mogelijkheden die de persoon heeft om sociale waarde voor de wijk te hebben. Vanuit de gedeconcentreerde woning moet daarom aansluiting worden gezocht bij initiatieven en voorzieningen in de woonomgeving, voornamelijk op momenten dat ook andere mensen gebruik ervan maken. Verenigingen en andere gezelschappen uit de buurt kunnen zelf aansluiting zoeken bij mensen met een verstandelijke handicap. Als er vanuit de woning zelf initiatief wordt genomen voor contacten moet daarvoor worden opge staan.

Opbouwwerker

Op basis van deze bevindingen kan worden verondersteld dat opbouwwerkers vanuit hun kennis mee kunnen werken aan een betere integratie van mensen met een verstandelijke handicap in de wijk. Zij kunnen helpen bij hun participatie in de samenleving en bij het leggen van contact tussen buurtbewoners en bewoners van de gedeconcentreerde woning en de mensen die daar werken. Deze laatste weten niet altijd wat er speelt in de buurt, en weten niet altijd hoe zij vorm moeten geven aan deelname aan de samenleving, en hoe zij deze kunnen stimuleren. De opbouwwerker kan optreden als intermediair tussen de partijen om hen bij elkaar te brengen en om contacten te stimuleren. Omdat blijkt dat veel informatie uiteindelijk niet bij de buurtbewoners terecht komt, kunnen opbouwwerkers ook een rol spelen in de informatievoorziening aan buurtbewoners. Vanuit bewonersinitiatieven, verenigingen en (informele) gezelschappen en kan er aansluiting worden gezocht bij de woning, maar ook kunnen initiatieven die vanuit de woning komen via opbouwwerkers in de buurt worden geleid. Op deze manier worden zowel de integratie als de onderlinge verhoudingen en de buurt verbeterd.

<

Noteer alvast in je agenda:

**donderdag 22
november 2007**

**Vakconferentie opbouwwerk
2007**

Terug naar de mensen

in de Jaarbeurs Utrecht

KUNST in taal & tekens

Gratis informatieboekje en website over kunstproject

KUNST in taal & tekens een uniek kunstproject met taal! Taal is van alle tijden en windstreken. Taal kan een barrière zijn, maar slaat vaker bruggen. KUNST in taal & tekens is een project vol ontmoetingen en creatieve uitwisselingen tussen mensen van verschillende culturen. Over dit bijzondere project verscheen een gratis informatieboekje en een website: www.kunstin-taalentekens.nl

Het project KUNST in taal & tekens is in 2005 ontwikkeld en in praktijk gebracht met cursisten in diverse Rotterdamse stadswijken. Het boekje en de site zijn voor iedereen interessant die werkt in wijkgerichte ontmoetingsprojecten: kunstenaars, opbouwmedewerkers, club- en buurthuiswerk, culturele organisaties, zelforganisaties of vrouwenorganisaties. Maar ook docenten beeldende vorming kunnen inspiratie vinden in het project.

Aan de hand van tekst, lesvoorbeelden en foto's kunt u zich een beeld vormen van de projectformule. Deelnemers aan de cursus verdiepen zich in het gebruik van taal & tekens in verschillende culturen en kunstuitingen. Zij maken kennis met kunst én met elkaar. Na een lezing over taal & tekens en een museumbezoek gaan de deelnemers zelf aan de slag. In workshops onder leiding van beeldend kunstenaars leren ze verschillende schilder-, druk- en grafische technieken. De resultaten worden vervolgens bijeengebracht in een boeiende eindpresentatie.

KUNST in taal & tekens is een veelzijdig en uitdagend project op diverse niveaus. Het brengt mensen uit verschillende groepen bijeen. U kunt het project naar eigen inzicht toepassen. U kunt zelf werkvormen en pro-

jectonderdelen bij elkaar kiezen. KUNST in taal & tekens is tevens geschikt voor een creatieve aanpak in het (tweede) taalonderwijs.

Meer informatie:

Hanny Spierenburg en Carola Aafjes
(t): 030 - 234 22 11;
(e) h.spierenburg@kunstfactor.nl / c.aafjes@kunstfactor.nl
(SBA/LCA/Stichting Schrijven/TheaterwerkNL/Unisono zijn per 1 januari 2007 opgegaan in stichting Kunstfactor)

COS Rijnmond & Midden Holland
Contactpersoon:
Yvonne Heijgele
(e) y.heijgele@cosrmh.nl
(t) 010 2755955

Het gratis informatieboekje is te bestellen via:
(e) beeldend@kunstfactor.nl of
(t) 030 2342211

<

Baanbrekerprijs 2007

Werk zat in

De Baanbrekerprijs 2007 daagt werkzoekenden uit om plannen te bedenken om daarmee hun kans op werk te vergroten. De uitdaging zit 'm er in om iets te bedenken dat letterlijk dicht bij huis ligt. Om zo ook de buurt te laten profiteren.

Veel werkloosheid op één plek is voor alle betrokkenen een slechte zaak en leidt tot probleemwijken. De partijen die participe-

ren in deze prijs willen dat patroon doorbreken, en beschouwen werk daarbij als een belangrijke factor.

Wie dus bereid is zelf de handen uit de mouwen te steken en zorgt voor meer werkgelegenheid in de buurt, vindt bij hen een gewillig oor. En wie vervolgens de jury weet te overtuigen van de kracht van dat plan zit op rozen. Hij of zij kan dan rekenen op intensieve en professionele begeleiding bij het uitwerken van het plan. En daar uiteindelijk een (tijdelijke) baan aan overhouden. Geen behoefte aan een baas, maar liever als zelfstandig ondernemer aan de slag? Ook dat behoort tot de serieuze mogelijkheden.

Plannen

Plannen van een paar honderd euro tot plannen van enkele tonnen; ze zijn allemaal welkom. Iemand met een klein plan voor een trainingsavond over solliciteren maakt net zo veel kans als iemand met een strak businessplan voor het beginnen van een winkel of bedrijf waar die persoon zelf inkomen uit haalt, en waar eventueel ook werkloze buurtbewoners aan de slag kunnen. Als het uiteindelijke doel maar in het vizier blijft; het moet de kans op werk vergroten én de buurt moet er iets aan hebben.

Partners

De Baanbrekerprijs 2007 (BBP07) is een landelijke wedstrijd die al sinds 1998 wordt georganiseerd door Start Foundation, een maatschappelijke investeerder die streeft naar een arbeidsmarkt waar voor eenieder die wil plaats is. Elke editie is weer anders van opzet en kent andere partners. In de editie 2007 zijn dat:

- Aedes, branchevereniging van woningcorporaties
- SEV, Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting
- RVU /educatieve omroep
- VOB, Vereniging voor Openbare Bibliotheken
- BNVO, Bond van Nederlandse Volksuniversiteiten
- MOVISIE, kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling
- Boaborea, brancheorganisatie van dienstverleners voor werk, loopbaan en vitaliteit
- MVO Nederland, wegwijzer op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

RVU, openbare bibliotheken en volksuniversiteiten werken sinds vorig jaar samen in WerkZat.nl. Onder die vlag willen de organisaties inspiratie en ondersteuning bieden aan iedereen die werk zoekt of ander werk wil. Start Foundation ondersteunt dit initiatief.

Nast het landelijk partnerschap zullen ook lokale partners aangeworven worden zoals woningbouwcorporaties die de plannen mee helpen realiseren.

**BAAN
BREKER
PRIJS**
2007
WWW.BAANBREKERPRIJS.NL

je buurt

Kortom, een ondernemend persoon met een goed idee – zelf verzonnen of goed gejat - verdient steun.

Voorronde en finale

Uit de inzendingen in de voorronde zullen ongeveer driehonderd mensen worden uitgenodigd voor een grote finale-dag. Het wordt een baanbrekend evenement waarmee de deelnemers werken aan verder sleutelen aan hun idee en hun kansen op werk vergroten.

Een aantal deelnemers wordt aan het eind van de dag uitgeroepen tot winnaar van de Baanbrekerprijs 2007. Daarna begint voor hen het echte werk.

De prijswinnaars krijgen na de finale een speciale training en begeleiding om hun plan verder uit te werken op de speciaal daartoe opgerichte Baanbrekeracademie. Wanneer deze fase succesvol wordt doorlopen, gaan de winnaars (betaald) aan de slag bij bijvoorbeeld een woningbouwcorporatie of voor zichzelf.

Prijzenpot

Deelname aan de finale-dag is al belangrijke en leuke stap naar betaald werk. En de winnaars kunnen met hun deelname aan de Baanbrekeracademie rekenen op begeleiding en training. En als hun plan haalbaar is, houden zij aan de uitvoering van betaald werk over.

Er is op voorhand geen beperking op het aantal plannen dat ze straks gaan belonen. Dat kunnen er vijf zijn, maar ook 25. En er is ook geen maximum aan de te winnen prijs. Plannen kosten geld, een waarheid als een koe. Maar dat hoeft bij deze wedstrijd geen belemmering te vormen. Er is geld beschikbaar om zaken (mee) te financieren. De partners van de Baanbrekerprijs 2007 beschikken daarnaast over enorm veel kennis én over heel veel nuttige contacten die uiterst waardevol zijn om plannen op papier om te zetten in realiteit.

Voor wie?

Voor deelname komen alleen mensen zonder betaald werk in aanmerking. Juist zij worden aangemoedigd om met plannen te komen. Daar worden zij zelf en ook de buurt alleen maar beter van. Gezocht worden dus ondernemende mensen die én in zich zelf én in de buurt willen investeren. Deelnemers moeten absoluut bereid zijn om uiteindelijk echt werk te maken van de uitvoering van hun idee.

Wanneer?

De wedstrijd begint officieel op maandag 3 september. Vanaf dan kunnen de plannen worden ingezonden. Inzendingen moeten uiterlijk maandag 15 oktober binnen zijn. Vanaf dinsdag 1 mei – de dag van de arbeid! – is via www.baanbrekerprijs.nl alle benodigde informatie beschikbaar zoals uitleg waaraan een inzending moet voldoen. Maar er zijn ook tips te vinden en interessante ideeën die al bestaan die ook gebruikt kunnen worden. Met de voorbereidingen voor de wedstrijd kan dan dus begonnen worden.

Rond 1 november krijgen de inzenders bericht of zij zijn doorgedrongen tot de finale die enkele weken later plaatsvindt. Deelnemers zullen op de dag zelf nog werken aan hun plan en hun eigen arbeidsmarktkansen. Aan het eind van de grote finale-dag worden de bekroonde en beloonde plannen bekendgemaakt. De precieze invulling van deze finale-dag blijft uiteraard nog een verrassing. In januari 2008 start de begeleiding van de bekroonde plannen en in het voorjaar van dat jaar gaan de eerste mensen in hun eigen buurt aan de slag.

Jurering

Alle plannen worden beoordeeld door een jury die is samengesteld uit vertegenwoordigers van de deelnemende partners.

Werving

De werving van deelnemers is een cruciaal onderdeel van dit initiatief. Het gaat soms om mensen die al vele malen 'nee' hebben gehoord en op gesloten deuren zijn gestuit. Om hen toch te bereiken en aan te moedigen mee te doen wordt een breed scala aan communicatiekanalen ingezet. Zo komt er een landelijke mediacampagne in september. Verder worden er allerlei middelen (folders, magazines, webtools) ontwikkeld die via partners en bestaande netwerken worden verspreid.

Eerdere edities van de Baanbrekerprijs, met steeds een ander thema, hebben door de jaren heen altijd op veel belangstelling van de landelijke pers (tv, radio, kranten) kunnen rekenen. Bij de komende editie worden ook de regionale en lokale media nadrukkelijk betrokken.

Meer informatie

Meer informatie is vanaf 1 mei te vinden op www.baanbrekerprijs.nl, op de websites van de landelijke partners en op www.werkzat.nl

Contactpersoon Start Foundation:
Geertje van der Beele, communicatie
tel. 040 246 1850,
geertje.van.der.beele@startfoundation.nl
<

Het duo Troje parodieerde het welzijnswerk
Foto's: Erik Kottier

Actieve burgers en ondernemende professionals

Het was uiteindelijk een burgerinitiatief (zonder subsidie!) dat aan de haal ging met de allereerste Horst Innovatie Prijs: het Toon Hermans Huis Amersfoort, een inloophuis voor mensen met kanker. De jury had veel waardering voor dit bottom-up initiatief. De prijsuitreiking vormde de afsluiting van een middag rond de Wmo, met als thema 'actieve burgers en ondernemende professionals'.

De Welzijnsdag begon op lichte toon met het duo Troje dat de aanwezigen een aardige welzijnsspiegel voorhield en zo het onderwerp van die middag inleidde: de Wmo die actieve burgers in een civil society veronderstelt, en de nieuwe opbouwwerker die geacht wordt marktgericht te werken en meer ondernemer te worden. Vijf sprekers belichtten het onderwerp vervolgens ieder vanuit een verschillende invalshoek: Menno van der Veen, publicist NRC-Handelsblad en Volkskrant, programmamaker bij Cultureel Centrum de Balie in Amsterdam (maatschappelijke context); Ben Hammer, wethouder in Hilversum, voorzitter van de stuurgroep Wmo Gooi- en Vechtstreek en lid van de Haagse denktank 'Dwarskijkers en Frisdenkers' (gedacht vanuit de overheid); Hans van Ewijk, lector Sociaal Beleid, Faculteit Maatschappij en Recht Hogeschool Utrecht (wetenschappelijke context); Jeroen Berkhout, directeur IMD Breda, vice-voorzitter van het landelijk AMW-beraad (bekeken vanuit het werkveld); Joyce Cordus, docent SPH/ISW De Horst, projectleider 'Professionalisering' en betrokken bij de innovatie van het nieuwe curriculum (vanuit opleidingsperspectief).

Elke mens is een schepper

Publicist Menno van der Veen ging in op de vraag hoe we naar ons zelf kunnen kijken als schepper van je leven, je omgeving en de wereld. De kern van zijn verhaal: "Elk mens is een schepper. Ook jij, en jij en jij en jij..."

De civil society veronderstelt een samenleving van redzame burgers die voor elkaar zorg dragen. Daarvoor is een coördinerend instituut nodig: de overheid. Alleen verhoudt de regierol van de overheid zich slecht met die coördinerende rol. "Een regisseur is een betweter die het gedrag van zijn spelers naar de hand zet."

De civil society bestaat bovendien niet alleen uit lieverdjes, en voor gemeenschapsidealisme lopen steeds minder mensen warm. Echter, alleen een sterke gemeenschap kan rotte appels opvangen. Een wet die uitgaat van voor elkaar zorgende inwoners, die denkt in kleine verbanden, moet op zichzelf worden geprezen, vindt Van der Veen. De vraag is alleen hoe het idealisme om iedereen te betrekken moet worden vormgegeven. Met andere woorden, hoe kijken we naar de moderne inwoner? Hoe gaat een moderne overheid met haar inwoners om?

De Horst Innovatie Prijs

De Horst Innovatie Prijs 2007 is niet alleen een kustwerk in brons (dat het wankel evenwicht symboliseert tussen beheersen en ondernemen/vernieuwen) van beeldhouwer Gijs Verschoor, maar ook een waardecheque van zeventienduizend euro professionaliseringsgeld.

Zes vertegenwoordigers van instellingen, stichtingen en een burgerinitiatief presenteerden zich op de Amersfoortse Welzijnsdag en konden zo meedingen mee naar de Prijs. In vijf minuten mochten zij het publiek (en de jury) duidelijk maken waarom zij de prijs verdienen: hoe ondernemend is de instelling en hoe ondernemend zijn de medewerkers. Want hoewel er veel enthousiasme is over klantgericht werken, is er ook veel koudwatervrees. De presentaties werden op Idols-achtige wijze becommentarieerd door de jury, bestaande uit de vijf sprekers van deze middag.

Horst Junior Innovatie Prijs

Ook ISW de Horst wil laten zien hoe ze haar studenten klaarstoomt tot ondernemende professionals. Daarom is voor vierdejaars studenten de *Horst Junior Innovatie Prijs* ingesteld. Studenten moeten daarin concreet een voorstel uitwerken over hoe zij denken actief burgerschap te bevorderen.

Het is de bedoeling de prijs jaarlijks te laten terugkeren, en uit te breiden met bijvoorbeeld wijk- en buurtcomités, of burgerinitiatieven. Zo kan de uitreiking een platform worden waar instellingen en docenten, overheden en burgerinitiatieven elkaar ontmoeten.

Vage termen

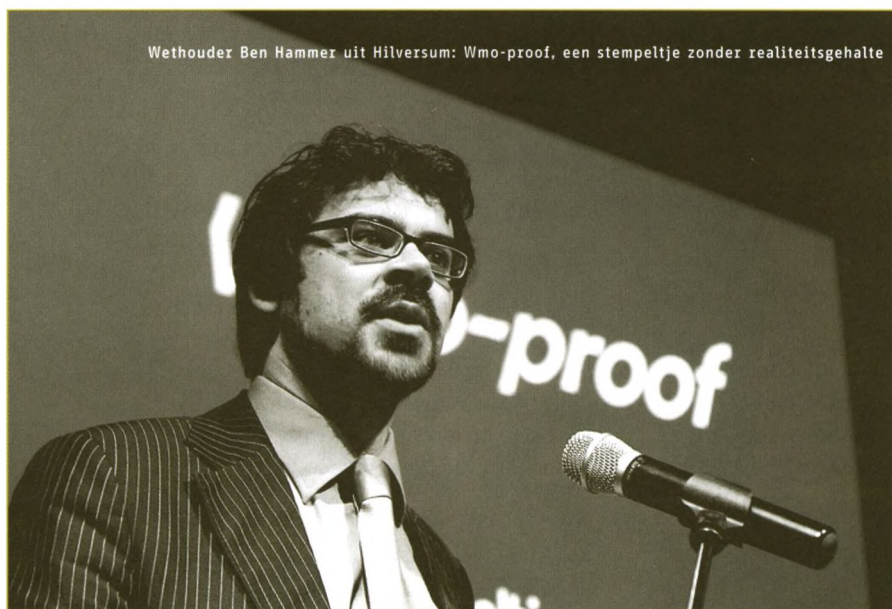
Tijdens een bijscholingscursus voor opbouwwerkers bleek dat opbouwwerkers moeite hebben zich te profileren. "Ze kunnen wel gepassioneerd praten over hun werk, maar doen dat vaak in vage en onduidelijke termen en kreten," aldus Marco van Stralen van ISW/De Horst. "Daarom besloten we een dag voor het werkveld te organiseren rond de Wmo, met als thema actief burgerschap en ondernemende professionals. De Wmo gaat uit van actieve burgers die bewust keuzes kunnen maken, terwijl de afstand tussen door fusies ontstane molochs en die burger alleen maar groter wordt. Dat staat haaks op elkaar en daar moet de opbouwwerker op in kunnen spelen. Daarnaast wordt de nieuwe opbouwwerker geacht meer en meer ondernemer te worden, en marktgericht te gaan werken."

Uit een onderzoek van de Horst onder wethouders, ambtenaren en welzijnswerkers in Amersfoort en omstreken kwam naar voren dat instellingen en overheid zich prima kon vinden in het idee van de actieve burger en een meer ondernemende opbouwwerker. "Wel was de vraag: is het welzijnswerk er klaar voor?," aldus Van Stralen. "Kunnen opbouwwerkers het procesgericht denken loslaten, zich richten op een product, en denken in (werken met) SMART-doelen. Daarover wilden we op de Amersfoortse Welzijnsdag met elkaar in gesprek."

Van der Veen vindt dat mensbeeld in de metafoor van 'de producent', afgezet tegen het beeld van de passieve consument. Want de mogelijkheid iets te scheppen maakt de mens bijzonder. "De vraag is: hoe helpen we degenen die zich niet in voldoende mate de schepper van hun eigen leven voelen, om een leven tot stand te brengen dat ze zelf als een creatie ervaren." Het gaat er niet om of een individu deelneemt aan de civil society, de vraag is wat dat individu op dit moment tot stand brengt en wat hij of zij

met de juiste hulp nog tot stand zou kunnen brengen.

"Voor een gemeente betekent dat uitgangspunt dat ze alle terminologie die uitgaat van cliënten of consumentenvergelijkingen moet schrappen en vervangen door vergelijkingen die de actieve kant van de inwoner, zijn scheppend vermogen, zijn producties, benadrukken. Een consument en cliënt zijn passieve mensen, daar kun je geen actief participerende samenleving opbouwen."

Het betekent ook dat een gemeente probeert om zo min mogelijk beleidsregels, verordeningen en richtlijnen te maken. Een individu in staat stellen om te scheppen vraagt om een zo groot mogelijke flexibiliteit.

Wmo-proof bestaat niet

Wethouder Ben Hammer uit Hilversum bekeek de Wmo vanuit het standpunt van de overheid. Hij ging nader in op de term Wmo-proof, een stempeltje zonder realiteitsgehalte.

De afgelopen anderhalf jaar regende het op zijn bureau met uitnodigingen voor congressen en workshops over de Wmo, en ook het stapeltje met aanbiedingen van adviesbureaus groeide gestaag. Dit alles gericht op het zogenaamde Wmo-proof maken van de gemeenten en instellingen. Van een van de adviesbureaus kreeg hij zelfs een echte Wmo-proof-stempel. Alleen de post van instellingen en organisaties die zich Wmo-proof aan de gemeente probeerden te verkopen bleef ver in de minderheid. De wethouder vroeg zich af waarom. Een antwoord had hij ook niet direct.

Wel vroeg hij zich af hoe realistisch het is als organisatie te pretenderen dat je Wmo-proof bent. "Als er één organisatie is die niet Wmo-proof is, is het wel de gemeente. Want voor de Wmo ben je nooit klaar. En hoe weet je wat Wmo-proof is als de Wmo amper een feit is?"

"De Wmo moet groeien, net als de gemeenten en organisaties die de Wmo uitvoeren. Want we zijn er nog lang niet," aldus de wethouder, "en daar zijn we juist trots op. De

Wmo vraagt om flexibiliteit, en moet kunnen meegroeien met de aanpassingen die de samenleving van je vraagt. Dat geldt voor zowel de overheid als de instellingen." Voor het welzijnswerk valt er wat dat betreft nog een wereld te winnen.

"Welzijnsinstellingen zijn van oudsher niet de meest flexibele organisaties, en niet erg marktgericht." Maar de Wmo biedt wel kansen voor de instellingen, mits ze de wet zien als een uitdaging en niet als een bedreiging. "De Wmo biedt kansen samen te werken met andere instellingen, elkaar uit te dagen, van elkaar te leren, bruggen te bouwen in een samenleving die veeleisend is. Wie heeft het juiste antwoord op de vraag." Welzijn hoort in het middelpunt van het beleid. Instellingen moeten zich zakelijker opstellen en zich niet ondergeschikt maken aan bijvoorbeeld wonen of zorg.

"Wees niet Wmo-proof en wees daar trots op. De Wmo is een groeiwet voor iedereen die flexibel durft te zijn, voor iedereen die durft en wil groeien. Zo laat je zien open te staan voor signalen uit de samenleving. Dat is waar een samenleving om vraagt."

De buurt als habitat Herontdekking van de buurt

Lector Sociaal Beleid Hans van Ewijk bekeek de buurt vanuit wetenschapsoogpunt en hield een pleidooi voor sociale duurzaamheid.

Recente onderzoeken tonen aan dat de cultuur van de buurt -of van een land of regio- een zeer bepalende factor is voor hoe het met die buurt gaat. Daarom moeten we er alles aan doen om buurten goed te laten

functioneren. "Daar ligt een belangrijk aanknopingspunt voor lokaal sociaal beleid en lokaal jeugdbeleid."

Van Ewijk schets 'wat scherp en overtrokken' hoe we buurten als beleidssysteem op dit moment benaderen.

* *Dwangmatig vergelijken.* Tegenwoordig vergelijken we alles, ook buurten. Daarin schuilt het gevaar van labelen, en van renovatie en verplaatsen van bewoners (rondpompen), en dat lost niets op.

* *Dwangmatig vernieuwen.* Veel vernieuwingsprojecten blijken twee jaar na afloop weer geheel vervluchtigd.

* *Dwangmatig afrekenen.* De hele handel van vernieuwingen, et cetera zorgt voor een geweldige toename van informatie en administratieve handelingen tussen opdrachtgever en opdrachtnemer waar niemand op zit te wachten.

* *Dwangmatig de-institutionaliseren.* De-institutionaliseren is wat anders dan mensen in een voor hen vreemde buurt in een kleine unit met hun eigen personeel neerzetten en hopen dat er mooie dingen ontstaan.

* *Dwangmatig de buurten in.* In een beetje buurt zijn al snel tien tot twintig sociale bedrijfjes gaande hun doelstellingen aan de man te brengen. Beter zou zijn een basisteam op buurtniveau met al die sectoren als hulpbron.

Diversiteit en discontinuïteit

De samenstelling van de bevolking wordt steeds meer divers, maar ons diversiteits- en integratiebeleid heeft nog lang niet genoeg voeten aan de grond gekregen.

Daarnaast is discontinuïteit een kenmerk van de moderne samenleving, maar we moeten niet gaan overdrijven. Het hierboven wat karikaturaal geschetste beleid is wel een beleid dat discontinuïteit ernstig bevordert. "Jongerenwerkers klagen erover dat ze niet weten of ze volgend jaar nog een aanstelling hebben, en als ze die nog hebben of ze nog in dezelfde buurt zullen werken en als ze nog in dezelfde buurt werken of ze nog met dezelfde groep jongeren werken en als ze nog met dezelfde groep jongeren werken of ze nog dezelfde doelen en opdrachten zullen hebben."

Sociale duurzaamheid verhoogt sociale redzaamheid

"Het is een open deur als ik zeg dat de voedingsbodem voor ondernemende burgers en actieve professionals – deze omkering is de moeite waard om te overdenken –

Discussie over de sprekers en de stellingen

berust op vertrouwen. Sociale professionals zijn voor mij mensen die dat vertrouwen en die inspiratie mee helpen vorm geven. De vormgeving van sociale duurzaamheid kan veel meer in handen gelegd worden van ondernemende burgers en actieve professionals in de buurten, op basis van een gemandateerd vertrouwen vanuit de overheid. Achter de buurtprofessionals en burgers staan gespecialiseerde diensten die zij kunnen inhuren als het met de middelen in de directe omgeving niet meer lukt, wat mij betreft via marktprincipes."

Van Ewijk had een vermoeden dat de aanwezigheid al de beren aan het tellen waren die ze op de weg naar zo'n beleid tegen komen. Hij pleit dan ook niet voor een innovatie in één nacht maar voor een organisch toe groeien naar een gewenste situatie. "Laat sociale duurzaamheid de leidraad zijn voor de komende jaren en laten we die dwangmatigheden van ons afschudden en de buurt als werkplaats voor sociale samenhang omarmen."

Tegenpolen

Jeroen Berkhout ging in op hoe de maatschappelijke dienstverlening zich verhoudt tot de opdrachten binnen de Wmo. En dan vooral gericht op de kwetsbare groepen binnen die Wmo. Want kwetsbaarheid kon zomaar ontstaan, zo kon de directeur de aanwezigen uit eigen ervaring vertellen. De Wmo zoomt sterk in op de zelfredzaamheid van burgers: op relationeel, materieel, fysiek en psychisch gebied. De civil society gaat uit van redzame burgers, sterk en gezond, met een steunsysteem van familie

en vrienden achter de hand, burgers die weerbaar zijn, en actief en betrokken. Maar dit ideaaltypen kent ook zijn tegenpolen, aldus Berkhout. Tegenover redzaam staat 'reddeloos'; tegenover sterk en gezond, 'ziek en kwetsbaar'; niet iedereen heeft een steunsysteem, sommige mensen zijn alleen; tegenover weerbaar staat 'weerloos' en tegenover actief en betrokken 'passief en ongeïnteresseerd'. En net als bij de voetbaluitslagen kun je als burger beter niet in dat tweede rijtje staan!

Kwetsbaarheid

Berkhout poneert dan ook als stelling dat de Wmo de burger uitnodigt en uitdaagt verantwoordelijkheid te nemen voor zichzelf en voor anderen. Maar verantwoordelijkheid nemen leidt onvermijdelijk ook tot versterkte kwetsbaarheid. Zij die kwetsbaar waren zullen nog kwetsbaarder worden. Daarin ligt wat Berkhout betreft een belangrijke opdracht voor de nieuwe professional.

Dat betekent dat de professional goed naar de (kwetsbare) klant-cliënt moet luisteren. De klant zegt: 'neem mij serieus'; 'handel snel en adequaat, de klant wil immers zo snel mogelijk weer weg; doe wat je zegt en zeg wat je doet, een ogenschijnlijke dooddoener, maar evengoed belangrijk; en 'lever door mij ervaren kwaliteit'. Dat kan in hele kleine dingen zitten, zoals aandacht geven, of de telefoon opnemen, en dus bereikbaar zijn.

Maar ook de klant-klanten (overheid, scholen, et cetera) hebben wensen en verlangens, en ook daar moet de professional aan-

sluiten bij wat die klant belangrijk vindt: zijn beleidsdoelen (BCF). Klanten willen duidelijkheid, dus ook hier geldt, zei het in omgekeerde volgorde: 'Zeg wat je doet, en doe wat je zegt'. En bovendien: maak prestaties en resultaten zichtbaar; lever objectieveerbare kwaliteit (HKZ); werk samen; neem de klant serieus; en reach out: treedt naar buiten en zoek mensen op.

Wat levert dit voor kansen op voor de sector en waar moet de professional volgens Berkhout op letten? Verhoud je tot de prestatievelden; bemoei je met het beleid; doe waar je goed in bent; wees daar waar je wezen moet; modulariseer; smeed ketens/rijg kettingen, want je kunt het niet meer alleen; en betrek burgers erbij.

'Nieuwe' professional

Voor de 'nieuwe' professional geldt: methodieken leer je op de opleiding, hulpverleners in de praktijk. De nieuwe professional heeft bovendien visie en motivatie en durft 'vuile handen' te maken, hij wil verantwoordelijkheid dragen en verantwoording afleggen, en blijft actief en zelfbewust op zoek naar hen die een steuntje in de rug nodig hebben.

Berkhout eindigt met een oproep niet alles af te dichten voor de professional.

"Professionals zijn meer bezig met het invullen van formulieren en verantwoording afleggen dan met hun vak. (...) Geef professionals het vertrouwen dat zij het beste weten hoe het moet."

Hulpverleners is een ambacht, persoon en professie gaan hand in hand, standaardbehandelingen bestaan dan ook niet. En als boodschap aan de studenten: Hulpverleners is ook iets van jezelf, maak het ook van jezelf.

Opleiden tot actieve burgers en ondernemende professionals

Horst-docent Joyce Cordus ging in op de vraag welke professionals het ISW zal afleveren vanuit het perspectief van actief burgerschap en ondernemende professionals. "Enige jaren geleden las ik in een internationaal tijdschrift over volwassenenonderwijs een opsomming van vaardigheden die actief burgerschap promoten. In hetzelfde artikel wordt daarna verslag gedaan van een onderzoek in Groot-Brittannië bij deelnemers aan volwasseneneducatie, dat tot doel had te identificeren waar deze vaardigheden verworven werden. Wat bleek? De werkplek is de belangrijkste plaats voor leren van burgerschapsvaardigheden en

onderwijsinstellingen scoren in deze slecht. De meest effectieve manier om deze vaardigheden te leren is door positieve ervaringen met participatie. Wat betekent dit voor het beroepsonderwijs?"

In de presentatie stelt Cordus dat actief burgerschap een permanent leerproces is waarbij ze leren opvat als 'sociaal leren'. Dat wil zeggen: het leren van groepen, netwerken, sociale verbanden die zich engageren in het oplossen van problemen die nieuw, onverwacht, onzeker, conflictueus en moeilijk voorspelbaar zijn. "Ik zal kort schetsen hoe ik denk dat je er als hbo-instelling voor kunt zorgen dat deze vorm van leren mogelijk wordt. Met andere woorden, ik zal uit de doeken doen hoe wij studenten tot actief burgerschap kunnen stimuleren, hoe wij hen opleiden tot ondernemende professionals en wat daarvoor nodig is. Uiteindelijk zal dit betoog uitmonden in de stelling: Geen ondernemende professionals zonder ondernemende docenten!"

Joe Speedboot

Voormalig staatssecretaris van onderwijs, Bruno Bruins, stelde in zijn toespraak op het Nationaal Onderwijscongres van 22 november jl. dat er meer Joe Speedboots nodig zijn! Hij refereerde daarmee aan de hoofdpersoon uit de gelijknamige roman van Tommy Wieringa. Joe is iemand die bruis van energie, die één en al actie is en z'n meest wilde plannen realiseert. Hij bouwt met behulp van zijn vrienden naar eigen

ontwerp een écht vliegtuig waarmee hij rondjes vliegt boven het dorp, maakt zijn zwaar gehandicapte vriend, Fransje, tot kampioen armworstelen en doet mee aan de rally Parijs-Dakar in een door hemzelf omgebouwde graafmachine.

Ook voor Cordus is Joe Speedboot een prachtige metafoer en een bron van inspiratie voor die ondernemende professional. Want Joe Speedboot is iemand die almaar nieuwe ervaringen wil opdoen, die zijn eigen talenten wil ontdekken en ontplooiën, die heeft geleerd te blijven leren en zich blijft te ontwikkelen, ook al gaat het wel eens fout. En net als Joe Speedboot kan de professional het voortouw nemen, risico's afwegen, creatief en flexibel zijn, contact onderhouden met zijn omgeving, en proactief en initiatiefrijk zijn. Joe Speedboot is een 'symbolische bommenlegger en wakkerstamper'!

Presentaties

Nadat de aanwezigen in kleine groepjes - met in elk van die groepjes een van voorgaande sprekers - konden discussiëren over de lezingen en de stellingen, was het de beurt aan de instellingen, stichtingen en het burgerinitiatief uit de regio Eemland zich te presenteren in een poging de Horst Innovatie Prijs 2007 in de wacht te slepen.

Regie weer oppakken

Directeur Roger Cabout van Sovee, (Stichting Onderwijs Voorrang Eemland)

beet het spits af met een praktijkvoorbeeld van de opvoedondersteuning in gezinnen met meervoudige problemen. De opvoedingsondersteuners werkt vanuit empowerment, vanuit wat goed gaat in het gezin, richt zich op het heden, en op de problemen die op dit moment spelen binnen het gezin. Ze doen dat door contact te leggen met het gezin, vaak gaat dat via school. De opvoedondersteuner gaat op huisbezoek, en begeleidt het traject naar vervolghulp.

Omdat de hulp zich op het hier en nu richt, kunnen ouders zelf langzamerhand de regie weer in handen nemen.

De jury was onder de indruk, vooral het werken vanuit empowerment sprak erg aan. Van der Veen vond het bovendien goed dat hulpverleningsgesprekken werden 'teruggebracht naar de keukentafel'. Hij vond het alleen niet echt innovatief. "Maar wel goed, dus ga zo door!"

Two Get There

Laura Peters en Fien van Look van Two Get There presenteerden in een swingende presentatie hun maatjesproject voor kinderen en jongeren. Als symbool voor hun project stond hun Two Get There-auto die langs allerlei routes rijdt, en waarin allerlei mensen kunnen instappen. Ook ligt er veel bagage in de auto: kennis, ervaring, contacten. Ze werken samen met welzijn, overheid, onderwijs, burgers. Zo is er in Amersfoort het Kunstexpress

Maatjesproject. Kinderen die leven in armoede en een creatief talent hebben, krijgen een maatje die kunstonderwijs volgt.

Two Get There speelt als sociaal ondernemer in op vragen uit de samenleving. De jury vond het een geweldige presentatie, met veel girl-power en creativiteit, en uitgedragen met passie. Minpuntje was dat er te weinig werd ingezoomd op de inhoudelijke doelen.

Ondernemende professional

Amerpoort is een grote instelling voor dienstverlening aan mensen met een beperking. De ondernemende professional bij Amerpoort is volgens directeur Ton Kaspers zowel ondernemend als creatief in het belang van de cliënt. Hij weet altijd nieuwe paden te vinden, en is gericht op een voortdurende verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening. De klant staat altijd centraal. "Kernwaarden van Amerpoort zijn onder andere kleurrijk, deskundig betrokken en vooral ondernemend."

Voor het jaar 2007 staat deze laatste kernwaarde centraal. Ook is er een actieplan om die kernwaarde structureel in te bedden, onder meer in competentieprofielen en functioneringsgesprekken. In sneltreinvaart kon Kaspers nog net een vrij willekeurige greepdoen uit de resultaten, zoals de Groen en Klussengroep en Lunchroom De Onthaasting, en kond doen van de

Stichting Gastvrij: muzieklessen ontwikkelen voor mensen met een beperking met als doel optreden.

Namens de jury meldde Ben Hammer in vijf minuten tijd veel wijzer ze zijn geworden over de enorme hoeveelheid verschillende creatieve activiteiten voor mensen met een beperking.

Menno van der Veen was onder de indruk van het beeld van een jongen met het Downsyndroom die een biertje tapt. Enig minpuntje: te vaak zeggen hoe prachtig alles was.

Bemiddelen

Ravelijn is een stichting die vraag en aanbod regelt tussen vrijwilligers en instellingen; vrijwilligers inzet op gebied van zorg en welzijn in thuisituaties en mantelzorgers ondersteunt. Ravelijn stimuleert de maatschappelijke betrokkenheid bij bedrijven en werkt aan maatschappelijke stages voor scholieren. Bij Ravelijn weten ze wat ze in huis hebben, en alle vormen van ondersteuning zijn aanwezig.

De activiteiten sluiten prima aan bij de Wmo en de civil society, aldus medewerkster Silvia Cox. "Alleen staan we nu vooraan in de hulpketen. Als burgers er met hun eigen netwerk niet uitkomen, komt Ravelijn al in zicht."

De jury vond dit een mooi project voor mensen die niet genoeg aandacht kunnen krijgen: vrijwilligers. Ook de samenwerking vond de jury een uitstekend gegeven. Silvia

Cox liet de aanwezigen weten trots te zijn op haar organisatie, die trots mocht ze van de jury wel wat meer uitstralen. "Laat die drive, het innovatieve bezig zijn zien!"

Luisteren

Aat van Rhijn van het Toon Hermans Huis had vrijwilliger Marion Rikkers meegebracht om de aanwezigen in een soort duet te vertellen hoe trots zij zijn op hun burgerinitiatief: een inloophuis waar de deur open staat voor iedereen die met kanker te maken heeft gekregen, als patiënt of als familie. Al het werk wordt gedaan door vrijwilligers, veertig op het moment, die allemaal steeds weer een opleiding krijgen om dit zware werk te kunnen doen.

Uitgangspunt bij alle gesprekken zijn de wensen van de bezoekers: 'luisteren naar mensen, ontdekken waar de behoefte ligt'. De een heeft behoefte aan contact, de ander aan een cursus, en ook organiseerden ze een modeshow voor dames met borstkanker.

De jury vond de beide presentatoren terecht trots en enthousiast, en had veel waardering voor dit bottom-up initiatief. Het project startte in 2004 en de belangstelling neemt alleen maar toe. Een minpuntje was eigenlijk niet te vinden.

Leren koppelen aan werken

Voordat hij Stichting Welzijn Amersfoort aan de man probeerde te brengen, ging Gert van Dijk in op de vraag of onderne-

mende professionals dé oplossing zijn voor actief burgerschap en of een goede professional ook een ondernemende professional is? Een ondernemend klimaat vraagt weinig regels, de opdrachtgevers van welzijnsorganisaties hebben dat wel, en dat wringt. Een goede balans tussen beheersen en ondernemen is dan ook van cruciaal belang. De professionals bij SWA neemt geen genoegen met een voldoende, is pro actief, georiënteerd op de klant en de opdrachtgever, grijpt in waar nodig, en beschikt over een arsenaal van vijf methodieken. Graag had Gert van Dijk nog vertelt wat SWA doet om een professionele welzijnsonderneming te zijn, maar de jury lette strikt op de vijf minuten. Wel kon hij nog snel kwijt dat SWA

eraan werkt een ondernemende organisatie te worden, haar vrijwilligers meer wil waarderen, en verantwoordelijkheid wil nemen voor de kwaliteit van leren en de opleiding van stagiaire. Daartoe wil SWA de leerplaats (HU) koppelen met de werkplaats (SWA). De jury vond dit een vrolijk stemmend beleidsplan waar ze graag meer over had gehoord. Ook de trainee-achtige werkplaats voor hbo-studenten stemde de jury tevreden. Omdat er ook een minpuntje moest worden gevonden, liet Ben Hammer weten de actieve burger in het betoog te missen.

Moedig project

De winnares van de Horst Junior Innovatie Prijs was Christel Ruessen. Zij kreeg de prijs

omdat ze 'een moedig project' aan het uitwerken is als deeltijdstudent. Agogische krachten krijgen in het project meer vrijheid van handelen bij het begeleiden van dementerende tachtig-plussers. Hierdoor kan er meer op maat worden gewerkt voor de cliënten en sneller worden ingegaan op onverwachte vragen, ook van bijvoorbeeld de familie. De tachtig-plussers kunnen bovendien zelfstandiger wonen in speciale woningen. Verder wilde de jury, bestaande uit docenten en de directeur van De Horst, de directie van het huis complimenteren vanwege hun lef en durf voor meer ondernemend personeel. Christel Ruessen kreeg de kans projectleider te zijn van een project waarin ook de managers zitting hadden.

Samenwerking

Aansluitend hierop kon de Amersfoortse wethouder Hans van Daalen de Horst Innovatie Prijs uitreiken aan het Toon Hermans Huis. Een mooi voorbeeld van een bottom-up initiatief dat heel veel mensen bereikt, in korte tijd groot is geworden, en volgens de jury best een steuntje in de rug kan gebruiken. In zijn toespraak liet de wethouder weten de prijs te zien als een jaarlijkse traditie in de samenwerking tussen de gemeente Amersfoort en ISW de Horst, en dat volgend jaar vooral ook samenwerkingsverbanden zullen worden meegenomen in de waardering voor de Horst Innovatieprijs 2008.

Na nog een laatste optreden van het duo Troje kon iedereen naar de zon en aan het bier! <

Open dag HU

Op donderdag 7 juni zijn belangstellenden van harte welkom op de open dag van HU Amersfoort. Er is informatie te verkrijgen over alle opleidingen van HU Amersfoort. Deze dag is vooral ook gericht op deeltijders en duaal studenten, in de voorlichting zal aan hen uitgebreid aandacht worden besteed. Van 15.00 uur tot 20.00 uur is in het gebouw aan de Berkenweg 11 een doorlopend programma met voorlichtingsrondes, films, en de mogelijkheden vragen te stellen aan studenten en docenten etc.

In de centrale hal zijn informatiestands van alle opleidingen. Bezoekers krijgen een programmaboekje met gegevens over de voorlichtingprogramma's van de opleidingen.

Meer informatie: www.hu.nl

LUISTEREN NAAR WAT IEMAND NIET ZEGT.

SOCIAL WORK

Soms helpt een luisterend oor. Soms zijn juist de woorden die niet uitgesproken worden de ingang naar een oplossing. Maar hoe kom je daar achter? En wat is daarna de beste weg? Je leert het allemaal aan het Centrum voor Social Work/ De Horst. Dit centrum is onderdeel van Hogeschool Utrecht in Amersfoort.

Meer weten over de opleidingen Culturele en Maatschappelijke Vorming, Sociaal Pedagogische Hulpverlening, Maatschappelijk Werk en Dienstverlening en Creatieve Therapie? Kom naar de Open Avond op 7 juni 2007. Of kijk op www.hu.nl

REDEN GENOEG

CENTRUM VOOR
SOCIAL WORK/
DE HORST
AMERSFOORT

stimio

De schakel in uw communicatieketen

Een ideaal communicatie-concept

De communicatie-keten telt vele schakels. U heeft ideeën nodig en teksten, vormgeving, drukwerk, een congres, een videofilm of een Internet-site om die ideeën werkelijkheid te laten worden. Daarbij schakelt u specialisten in, zoals vormgevers, tekstschrijvers, drukkers, communicatie-adviseurs enz.

Maak daarbij gebruik van een beproefd concept. Bij u om de hoek, bij wijze van spreken. Eén adres, waar u met al uw wensen en vragen rond communicatie terecht kunt. Of het nu gaat om advisering of uitvoering, om kleine of grote projecten, om één dienst of product of een combinatie van meerdere diensten en producten. Aan u de keuze:

- teksten/interviews voor folders, brochures, tijdschriften en videoproducties
- advisering & uitvoering interne en externe communicatie
- coaching van pr-medewerkers
- beleidsadviesing & -implementatie, informatievoorziening & monitoring
- organisatie van conferenties & congressen
- samenstelling & productie van videofilms
- vormgeving, dtp & drukwerk

Flexibiliteit, kwaliteit, snelheid en creativiteit

Stimio bewijst al 15 jaar een uitstekende partner te zijn als het gaat om flexibiliteit, kwaliteit, snelheid en creativiteit. Bovendien beschikken wij door onze duurzame relaties met opdrachtgevers in de non profit-sector over de nodige ervaring en deskundigheid op beleids-terreinen als welzijn, gezondheidszorg, arbeidsmarktbeleid, minderhedenbeleid en onderwijs.

Wij werk(t)en voor o.a.: de ministeries van VWS, Binnenlandse Zaken en Onderwijs & Wetenschappen, Arbeidsvoorziening Nederland, het Landelijk Centrum Opbouwwerk, JMW, de FIOM, de NP/CF, de NOT, Nederlands Politiemuseum, Compaq Nederland, SAP enz.

Geïnteresseerd in een vrijblijvende kennismaking?
Bel ons voor toezending van onze bureau-brochure
of voor het maken van een afspraak.

stimio

CONSULTANTS DRUKWERK & DESIGN BV

communicatie- & beleidsadviesing
informatievoorziening & monitoring
tekstschrijven & journalistieke producties
management conferenties & symposia
audio-visuele producties
vormgeving & dtp
drukwerk

Stephensonstraat 7
4004 JA Tiel
Tel 0344 - 673485
Fax 0344 - 673486
www.stimio-tiel.nl